

ANALÝZA

„MOŽNOSTI KONSOLIDACE MAKROEKONOMICKÉ SITUACE ČR PO PANDEMII KORONOVAVIRU“

centrum
ekonomických a tržních
analýz

MOŽNOSTI KONSOLIDACE MAKROEKONOMICKÉ SITUACE ČR PO PANDEMII KORONAVIRU

ALEŠ ROD, MICHAEL FANTA, JAN ŠINCL, FILIP BLAHA

ŘÍJEN 2023

EXECUTIVE SUMMARY

Státní rozpočet České republiky se v posledních letech potýká s výrazným strukturálním deficitem. Schodek veřejných financí v roce 2022 dosáhl rekordních 360,4 mld. Kč. V případě neřešení tohoto problému je možné, že jeho strukturální část bude v následující letech dále růst. Tato situace ohrožuje dlouhodobou udržitelnost českých veřejných financí a vyžaduje přijetí účinných konsolidačních opatření, vč. zapojení privátního sektoru ve větší míře do poskytování služeb spojených s veřejným sektorem formou PPP (doprava, zdravotnictví, školství, sociální péče...). V kombinaci se stále klesajícím tempem konvergence české ekonomiky k západním státům EU je navíc žádoucí úsporná opatření uvažovat v kontextu zachování (lépe však podpoření) české konkurenceschopnosti prostřednictvím vhodných prorůstových opatření, která zvýší implementaci inovativních aktivit a budou zlepšovat produktivitu práce.

Cílem této studie bylo proto analyzovat možnosti, jak snížit schodek státního rozpočtu, aniž by došlo k výraznému zhoršení konkurenceschopnosti českých firem či poklesu životní úrovně obyvatelstva. Hledáme optimální mix úsporných opatření, která by deficit srazila, ale zároveň neohrozila prosperitu České republiky. Věříme, že tato analýza může být přínosem v aktuální debatě o konsolidaci českých veřejných financí a nabízí sadu konkrétních a praktických doporučení pro příjmovou i výdajovou stránku státního rozpočtu.

Uvedené návrhy na příjmové a výdajové straně veřejných financí jsou nicméně nadále převážně náměty, které je v případě záměru jejich implementace ještě nutno komplexněji analyzovat. Nejedná se o náměty Svazu průmyslu, ale o vybraná doporučení autorů vycházející z dosavadních diskusí, návrhů NERVu, analýz či zahraničních zkušeností primárně v kontextu opatření na straně příjmů a výdajů. To však vždy nemusí znamenat vhodné či dokonce optimální řešení pro ČR a její dlouhodobý růst.

Vedle některých opatření, která jsou již zahrnuta ve vládním konsolidačním balíčku, považujeme za další vhodná opatření zejména následující:

- **Úprava zdanění fyzických osob s důrazem na dopad na příjmové decily.** Jedná se o zvýšení sazeb daně z příjmu (snížené i zvýšené sazby) o 2 %, zároveň také zvýšení daňového štítu o 5 % a zvýšení odpočtu na studenta o 25 %. Podle našich výpočtů za použití modelu EUROMOD Online by tyto změny přinesly do státního rozpočtu mezi 34,5 a 38 miliardami Kč ročně. Toto opatření by dopadlo v průměru na 94 % vysoko příjmových domácností, kdežto pouze 60 % nízkopříjmových domácností.
- **Snížení sociálního pojištění firmám o 0,5 % (z 21,5 na 21 %).** Náklady za zaměstnance v ČR jsou jedny z nejvyšších v porovnání se zeměmi OECD, a toto by mohl být první krok pro jejich postupné snižování.
- **Znovuzavedení regulačních poplatků za zdravotní služby.** Podle informací z Ministerstva zdravotnictví ČR přinesl první rok platnosti regulačních poplatků v roce 2008 do systému zdravotní péče přínos ve výši 10 miliard Kč. V současné situaci by to představovalo zhruba 20 miliard Kč.

- **Podpora výzkumu, vývoje, automatizace a robotizace.** Jedná se např. o zvýšení daňových úlev souvisejících s náklady na výzkum a vývoj, dále daňové úlevy v souvislosti se způsobilými náklady spojenými s automatizací a robotizací, umožnění zrychlených odpisů nebo daňová sleva na příjmy plynoucí z licenčních poplatků za patenty.
- **Možnosti alternativního financování infrastrukturních projektů.** Jednou z vhodných možností jsou PPP projekty. Tento způsob investování může pomoci snížit úroveň státního zadlužení a zároveň zajistit pokračování klíčových investic. Jedná se o spolupráci, při níž může soukromý sektor přinést provozní efektivitu, technologický pokrok a někdy i rychlejší dokončení projektu. Partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem je možné rozvíjet nad rámec infrastrukturních projektů.
- **Podpora prevence – zaměstnanecká péče.** Zdravotní stav obyvatel ČR je ve srovnání s většinou zemí západní Evropy významně horší, stejně tak výdaje na prevenci. Díky důsledným návštěvám preventivních prohlídek by se řada nejen běžných, ale především vážných zdravotních onemocnění (jejichž léčba je velmi nákladná) dala podchytit včas.
- **Revize samosprávy a nákladů na místní vlády.** ČR má dlouhodobě neobyčejně zbytečný sektor samospráv a místních vlád, který téměř nemá srovnání se zbytkem Evropy. Pokud by se např. samosprávy sjednotily alespoň na úrovni od 1000 obyvatel, lze dosáhnout roční úspory až 10 mld. Kč.
- **Důchodová reforma.** Jedná se především o úpravu věku odchodu do důchodu dle očekávaného věku dožití, omezení předčasných důchodů, úpravu valorizace již vyplácených důchodů či zvýšení minimálních záloh pro OSVČ.
- **Zkrácení státem hrazené řádné doby studia na veřejných vysokých školách.** Zkrácením státem hrazené standardní doby vysokoškolského studia o jeden rok lze ročně ušetřit více než miliardu korun. Další miliardy lze pak ušetřit např. zpoplatněním studia pro zahraniční studenty (pouze přibližně polovina zahraničních studentů zůstává pracovat v ČR).

OBSAH

EXECUTIVE SUMMARY	1
1 Úvod.....	4
2 Metodika a Data	6
2.1 Data	6
2.2 Metodologie.....	6
2.2.1 Covidové výdaje	6
2.2.2 Dopad opatření na výdaje a příjmy – krátkodobě i dlouhodobě.....	6
3 Zhodnocení dopadů koronavirové pandemie na státní rozpočet	8
4 Vývoj státního rozpočtu	11
5 Příjmová stránka státního rozpočtu	15
6 Výdajová stránka SR	22
7 Fiskální opatření ve vybraných státech EU	26
7.1 Polsko.....	26
7.2 Slovensko	28
7.3 Estonsko.....	31
7.4 Německo	34
7.5 Rakousko.....	35
8 Vybrané globální vlivy dopadající na české hospodářství	39
8.1 Plnění environmentálních cílů.....	39
8.2 Válka na Ukrajině.....	42
9 Optimální strategie konsolidace státního rozpočtu	46
9.1 Doporučení a jejich dopady.....	46
9.1.1 Příjmová strana.....	46
9.1.2 Výdajová strana	57
Závěr	69
Použitá literatura	71

1 Úvod

V této studii předkládáme analýzu možných opatření ke konsolidaci státního rozpočtu České republiky. Státní finance se v posledních letech potýkají s výrazným strukturálním deficitem, který je třeba řešit. Cílem této studie je najít optimální mix úsporných opatření, která by deficit snížila, ale zároveň neohrozila konkurenceschopnost českých firem ani životní úroveň obyvatelstva.

Nejprve jsme se zaměřili na dopady pandemie covid-19 na státní rozpočet. Ukázalo se, že ačkoliv pandemie deficit prohloubila, nebyla hlavní příčinou jeho enormního nárůstu. Příjmy i výdaje státního rozpočtu rostly značně už před pandemií. Hlavními faktory jsou mandatorní výdaje jako důchody a platy a na příjmové straně pak politická rozhodnutí jako zrušení superhrubé mzdy.

Proto jsme se zaměřili i na zahraniční zkušenosti s konsolidací veřejných financí. Analyzovali jsme přístupy vybraných evropských zemí, jako je Polsko, Německo nebo Rakousko. Všimli jsme si například velmi úspěšné fiskální politiky Německa založené na vyrovnaných rozpočtech a omezení zadlužování. Zajímavým příkladem je také Estonsko, které vsadilo na rozsáhlou digitalizaci státní správy a služeb. Díky tomu se stalo jednou z nejspělejších digitalizovaných ekonomik v Evropě.

Na základě těchto poznatků jsme vytvořili sadu konkrétních doporučení, která by mohla ročně přinést do českého státního rozpočtu až 110 miliard Kč. Zaměřili jsme se přitom na opatření s co nejmenším negativním dopadem na české firmy a obyvatele.

Jedním z našich návrhů je větší podpora automatizace a robotizace českého průmyslu. Ukazuje se, že robotizace může výrazně zvýšit produktivitu práce a tím i celkový ekonomický růst. Podle studie společnosti Deloitte by automatizace mohla zvýšit potenciál české ekonomiky do roku 2033 až o 78 %. Proto navrhujeme zavést daňové úlevy pro firmy, které investují do automatizace svých provozů. Tímto krokem by stát mohl výrazně podpořit modernizaci českého průmyslu.

Dalším opatřením je efektivnější výběr daní díky digitalizaci státní správy. Inspirovat se můžeme právě Estonskem, které má velmi pokročilé služby e-governmentu. Díky nim dokáže vybrat daně s minimální administrativní zátěží. Podobné kroky by mohly zefektivnit i český daňový systém.

Mezi naše návrhy patří také revize výdajů na místní samosprávy. Česko má extrémně velký počet malých obcí, což vede k neefektivitě a plýtvání peněz. Doporučujeme motivovat menší obce ke slučování a vytvořit minimální velikost obce na úrovni 1000 obyvatel. Tím by se ušetřily miliardy korun ročně.

Další podrobná doporučení se týkají úprav důchodového systému, zvýšení věku odchodu do důchodu, podpory prevence nemocí nebo úpravy vzdělávacího systému. Všechna opatření jsme navrhli s důrazem na to, aby co nejméně poškodila české firmy a občany.

Věříme, že tato studie může být přínosem v aktuální debatě o zlepšení stavu českých veřejných financí. Nabízí sadu konkrétních a praktických doporučení, jak na příjmové i výdajové straně státního rozpočtu nalézt prostor pro úspory a zároveň podpořit modernizaci a konkurenceschopnost české ekonomiky.

V dalších částech naleznete detailní popis všech navrhovaných opatření, vysvětlení jejich dopadů a také naše zdůvodnění, proč právě tento mix opatření považujeme za optimální pro ozdravení českých veřejných financí i celé ekonomiky.

2 Metodika a Data

2.1 Data

Pro potřeby studie byly vybrány dva zdroje dat. Prvním z nich je monitor státní pokladny provozovaný Ministerstvem financí ČR. Data v monitoru pocházejí z Integrovaného informačního systému Státní pokladny (IISSP) a jsou aktualizována na čtvrtletní bázi.

Pro potřeby studie byly veškeré finanční ukazatele přepočítány pomocí deflátoru HDP, který se vypočítává jako poměr nominálního a reálného HDP. Za základní období byl stanoven rok 2020, všechny údaje ve studii jsou tedy vyjádřeny v cenách tohoto roku.

Studie sleduje údaje v letech 2018–2022. Rozsah byl zvolen z toho důvodu, aby bylo možné sledovat změny, které se udály v důsledku pandemie covid-19 a zároveň, abychom měli k dispozici srovnání s lety před a po zmíněné pandemii. Období považujeme za dostatečně dlouhé pro sledování trendů a stanovení hodnověrných závěrů. Měřenou proměnnou je pak ve studii „Výsledek od počátku roku“, který využíváme, jelikož nám dává informaci o reálných výdajích a příjmech v jednotlivých kategoriích.

2.2 Metodologie

2.2.1 Covidové výdaje

Výdaje spojené s nástupem pandemie covid-19 byly identifikovány následujícím způsobem. V první řadě jsme spočítali absolutní změnu ročních výdajů na každou položku ve státním rozpočtu (SR) pro každý rok ve sledovaném období. (Například celkové výdaje za rok 2020 jsme odečetli od výdajů za rok 2019, níže značíme jako YoY 2020.) V druhé řadě jsme očistili tuto změnu o změnu výdajů v předchozím roce, například čistá změna v 2020 je rovna YoY 2020 minus YoY 2019. V posledním kroku jsme určili dvě expertně určená kritéria pro definování nadměrných výdajů dále označovaných za covidové:

- YoY 2020 – YoY2019 je větší nebo rovno 1 mld Kč.
- YoY 2020/YoY 2019 je větší nebo rovno 2.

Jinak řečeno, výdaje na danou položku se zvýšily alespoň dvakrát a zvýšení bylo alespoň o 1 mld. Kč. Takto definované výdaje považujeme za nesystémové, a tedy reagující na pandemii covid-19. Pro práci s daty a vizualizaci výsledků používáme nástroj Power BI od Microsoftu.

2.2.2 Dopad opatření na výdaje a příjmy – krátkodobě i dlouhodobě

Mezi metody propočtů dopadů do ekonomiky, které v rámci studie byly použity (týká se i externích zdrojů NERV, vládní návrh konsolidačního balíčku), řadíme následující:

- **Cost-benefit analýza (CBA):**

Tato metoda je široce používána při hodnocení veřejných projektů a politik. CBA se zaměřuje na porovnání nákladů a přínosů opatření, a to včetně jejich dlouhodobých dopadů. Ekonomové zkoumají jak finanční, tak nefinanční aspekty, jako je zlepšení kvality života obyvatelstva. Výsledkem CBA je

obvykle ukazatel čisté současné hodnoty (net present value – NPV), který vyjadřuje, zda jsou přínosy vyšší než náklady. Ovšem, zde je nutné dodat, že ne všechny opatření byla podrobně zkoumána touto metodou, proto v dalších kapitolách například uvádíme, že pro detailnější pohled je nutná další analýza, tím máme na mysli právě například CBA.

- **Fiskální analýza:**

Tato metoda se zaměřuje na hodnocení dopadů opatření na veřejné finance a státní rozpočet. Ekonomové zkoumají, jaký bude vliv opatření na příjmy a výdaje státu, a jak se to projeví na fiskálním saldu (rozpočtovém saldu). Analyzuje se, zda opatření povede k rozpočtovému schodku (deficitu) nebo rozpočtovému přebytku. Touto metodou byla zkoumána většina opatření z dílny NERV a vládního návrhu konsolidačního balíčku. Nevýhodou této metody je nezkoumání dlouhodobého přínosu.

- **Ekonomické modelování:**

Ekonomové často využívají ekonometrické modely a simulační techniky k hodnocení dopadů politik a reformních opatření. Tyto modely umožňují předpovídat ekonomický vývoj a analyzovat různé scénáře. Výsledky modelů mohou být použity k odhadu změn v HDP, zaměstnanosti, inflaci a dalších ekonomických ukazatelů. V této studii používáme model EUROMOD. EUROMOD je mikrosimulační model daní z příjmů fyzických osob (DPFO), příspěvků na sociální a zdravotní pojištění (SZP) a dalších benefitů ve všech zemích EU. EUROMOD umožňuje simulaci daňových a sociálních reforem a poskytuje jejich fiskální/makro dopad – prostřednictvím statistických vah definovaných Eurostatem – a také ukazatele jejich distribučního dopadu podle skupin domácností/jednotlivců podle socioekonomických proměnných, které jsou předmětem zájmu, např. výše příjmu pro analýzu dopadu na rovnost, ohrožení chudobou atd. EUROMOD lze použít k analýze prvotního fiskálního dopadu daňových a sociálních reforem na veřejné rozpočty a na disponibilní příjem, jakož i k analýze vlivu příspěvků a regulace sociálního pojištění. Pokud není možné provést konkrétní simulace, jsou některé prvky převzaty přímo ze vstupních datových souborů a zahrnuty do konceptu disponibilního příjmu.

Pro dlouhodobější dopady se odkazujeme na studie, které používají makroekonomické modely obecné rovnováhy, například při propočtu dopadů zvýšení daně právnických osob a jeho vlivu na HDP. Je důležité mít na paměti, že tyto metody nejsou samy o sobě konečnými odpověďmi, ale slouží jako nástroje pro informované rozhodování. Ekonomické analýzy by měly být prováděny s ohledem na konkrétní kontext a cíle politiky, a měly by být podloženy dostatečnými daty a kvalitními ekonomickými modely.

3 Zhodnocení dopadů koronavirové pandemie na státní rozpočet

Sledujeme-li vývoj salda státního rozpočtu v Tabulce 1 níže, můžeme v obou covidových letech 2020 a 2021 zaznamenat enormní prohloubení deficitu v řádu stovek miliard korun. Podle pokladního plnění zveřejněného Ministerstvem financí činily celkové výdaje související s pandemií covid-19 v roce 2021 153 miliard Kč, což představuje meziroční nárůst o 6,7 miliardy Kč. Celkově se výdaje státního rozpočtu meziročně zvýšily o 64 miliard Kč, z čehož vyplývá, že nárůst výdajů označených Ministerstvem financí jako související s pandemií covid-19 tvořil pouze 10,5 % celkového meziročního nárůstu výdajů. Z toho jednoznačně usuzujeme, že pandemie nebyla hlavním důvodem překotného růstu výdajů státního rozpočtu.

Tabulka 1: Vývoj příjmu, výdajů a salda státního rozpočtu v letech 2017–2022 (v mld. Kč)

Státní rozpočet	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Příjmy	1273,64	1403,92	1523,22	1475,48	1487,24	1624,44
Výdaje	1279,80	1400,97	1551,74	1842,93	1906,93	1984,83
Saldo	-6,20	2,90	-28,50	-367,40	-419,69	-360,39

Zdroj: [Výroční zpráva NKÚ](#), 2021 doplněna údaji za 2022; údaje nejsou očištěny o inflaci a ukazují tak nominální stav v daném roce

V roce 2021 dosáhly příjmy státního rozpočtu 1 487,2 miliardy Kč, což představuje plnění na 107,3 % zákonem stanoveného rozpočtu (schválený rozpočet příjmů činil 1 385,6 miliardy Kč) a meziroční nárůst o 11,8 miliardy Kč. Meziroční růst příjmů ovlivnil především vyšší výběr pojistného na sociální zabezpečení, který se zvýšil o 55 mld. Kč. Na evidované příjmy mělo vliv i rozšíření nemoci covid-19 v České republice a s tím související vládní opatření. V této souvislosti pokračovala realizace nástroje přímé podpory kompenzačními bonusy.

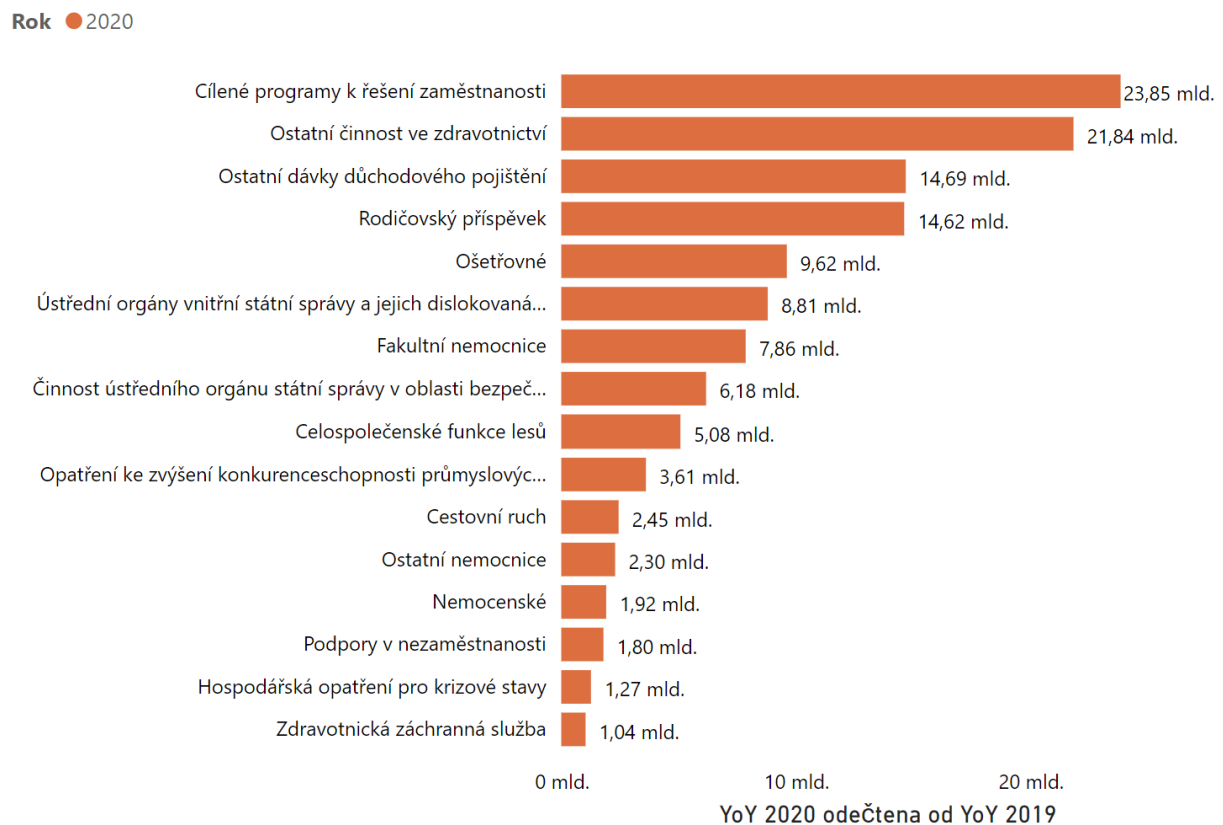
Výdaje státního rozpočtu v roce 2021 dosáhly 1 906,9 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 64 mld. Kč oproti roku 2020. Schválený rozpočet výdajů byl překročen o 21,3 miliardy Kč. Na meziročním nárůstu výdajů se podílely zejména běžné výdaje, které se zvýšily o 59,5 mld. Kč. Naproti tomu kapitálové výdaje vzrostly pouze o 4,5 miliardy Kč. Na zvýšení běžných výdajů se podílela především pokračující podpora podnikatelských subjektů a zaměstnanosti v souvislosti s pandemií covid-19, zvýšení plateb státu za pojištění, či případně nárůst transferů krajům a sociálních dávek (NKÚ, 2022).

Dle zprávy Nejvyššího kontrolního úřadu z května 2023 bylo na základě žádostí o kompenzační bonusy v průběhu pandemie, tedy v letech 2020 až 2022, vydáno ze státního rozpočtu celkem 48,3 mld. Kč. O podporu se v této kategorii ucházely zejména OSVČ, jejichž podnikání bylo v důsledku vládních opatření omezeno nebo zcela zastaveno. Z celkově vydané částky má NKÚ podezření na zneužití kompenzací v hodnotě zhruba 39,2 milionů Kč. Celkově NKÚ hodnotí kompenzace jako účelné a

zejména pak oceňuje jejich rychlost, která pomohla mnoha subjektům zmírnit dopady problematického období (NKÚ, 2023).¹

Graf 1 ukazuje čisté zvýšení výdajů SR v roce 2020 oproti roku 2019. Tyto údaje vychází z metodiky popsané v kapitola 1.2.2 a doplňují tak zprávu z NKÚ jednotlivými položkami a výši výdajů. Nejvíce se zvýšily výdaje v oblasti sociální podpory obyvatelstva v důsledku výpadku příjmů kvůli covidové pandemii.

Graf 1: Covidové výdaje se především týkaly sociálních a zdravotnických podpor

Zdroj: Výpočet CETA z dat Monitoru SR

Poznámka: Graf uvádí čisté zvýšení výdajů oproti roku 2019. Uvedené položky splňují dvě kritéria: (1) zvýšení bylo alespoň dvojnásobné a (2) zvýšení bylo v absolutní částce vyšší než 1 mld. Kč. Takto definované výdaje tvoří celkem 122 mld. Kč, avšak ne celá částka je nutně jen kvůli pandemii, viz (NKU, 2022). YoY značí změnu výdajů oproti minulému roku.

Zdroj: Výpočty CETA na základě dat z Monitoru SR – systém Státní pokladny (IISPP – Integrovaný informační systém státní pokladny) a Centrálního systému účetních informací (CSÚIS), čtvrtletně aktualizovaných

¹ Viz zde: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/vice-nez-48-miliard-vyplacenyh-jako-kompence-za-covid-19-splnilo-svuj-ucel--nekeri-prijemci-ale-bonus-zneuzili-id13211/>

Dále můžeme v Grafu 1 pozorovat, že covidové výdaje se týkaly zejména sociální a zdravotní oblasti. V důsledku bezprecedentní pandemie a nadměrného zatížení zdravotnictví byla vláda nucena uvolnit dodatečné prostředky do provozu zdravotního systému. Zároveň však také za účelem zpomalení šíření nákazy přistoupila k omezování provozu některých zařízení a podnikatelských subjektů. Tato politika „lockdownu“ pak v důsledku znamenala další dodatečné zvýšení výdajů, které bylo způsobeno kompenzacemi pro podnikatele a podporou zaměstnanosti. Tento typ zvolených opatření ovšem znamenal zvýšené výdaje státního rozpočtu, které nyní musí Česká republika platit.

Možností, jak vyrovnat tento schodek jsou jednak úsporná opatření, která obsahuje konsolidační balíček (například snížení provozních výdajů státu nebo snížení objemu platů státních zaměstnanců), ale také prorůstová opatření, která zajistí ekonomický růst a v dlouhodobém horizontu podpoří ekonomiku. Mezi tato opatření patří například podpora vědy a výzkumu, automatizace anebo prevence ve zdravotnictví. V důsledku těchto mimořádných opatření tedy vznikly výdaje, které sice již státní rozpočet nezatěžují přímo, ale díky nim se významně zvýšil státní dluh a jedná se tak o nepřímý náklad, který je nyní po konci pandemii třeba splatit formou konsolidačních opatření.

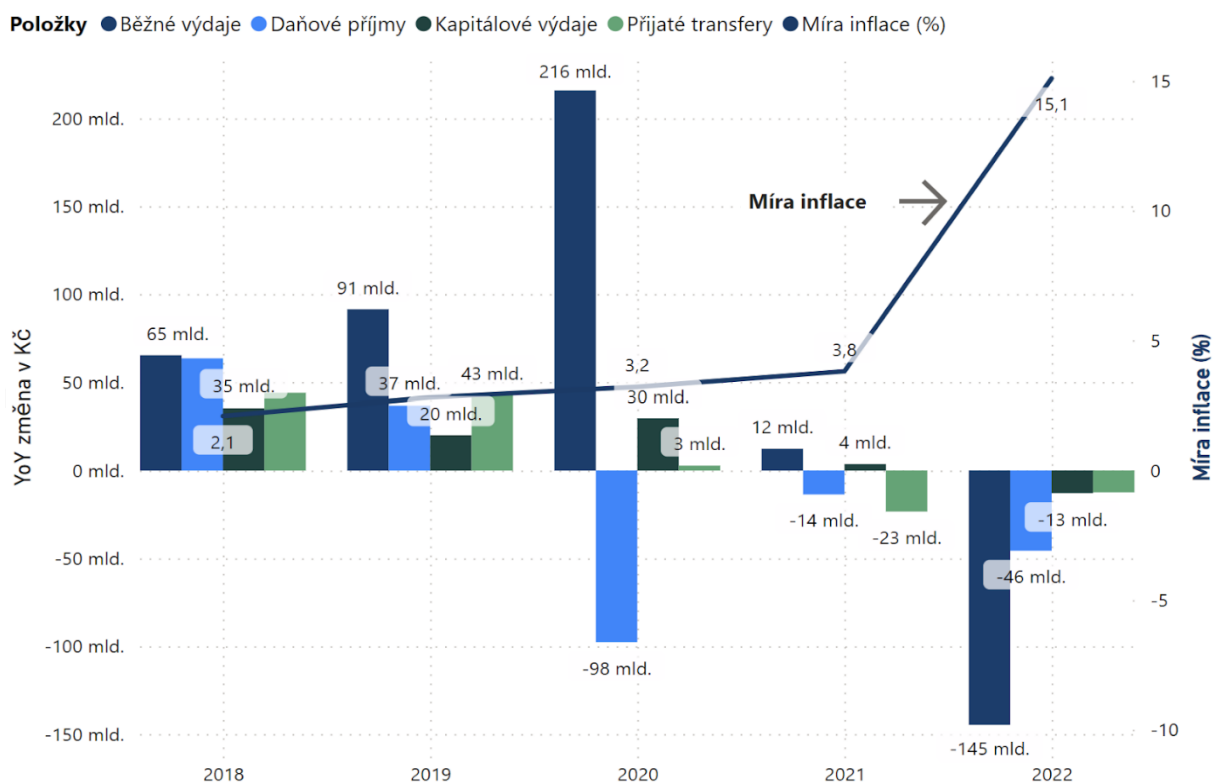
Avšak pandemie covid-19 je jen jedním elementem ve vývoji SR mezi lety 2018–2022. V následující kapitole proto stručně uvádíme vývoj SR během sledovaného období pro utvoření si celkového obrázku.

4 Vývoj státního rozpočtu

V období 2018 až 2022 se státní rozpočet ČR vyznačoval různorodým vývojem, ovlivněným jak domácími (zrušení superhrubé mzdy, daně z nabytí nemovitosti, zrušení EET, zavedení stravenkového paušálu apod.), tak mezinárodními faktory (pandemie covid-19, válka na Ukrajině, napětí v Pacifiku). V roce 2017 dosáhl státní rozpočet historicky nejvyššího přebytku 61,8 miliardy Kč, což bylo způsobeno především vysokým růstem hospodářství, rekordními daňovými příjmy a nižšími výdaji na sociální dávky. V roce 2018 se přebytek snížil na 2,9 miliardy Kč, což bylo důsledkem zvýšení platů ve veřejném sektoru, investic do infrastruktury a obrany a vyšších nákladů na splácení dluhu. V roce 2019 se státní rozpočet propadl do deficitu 39,8 miliardy Kč, což bylo ovlivněno zpomalením ekonomického růstu, nižšími příjmy z evropských fondů a vyššími výdaji na důchody a zdravotnictví.

V roce 2020 byl státní rozpočet silně poznamenán dopady pandemie covid-19, která způsobila pokles hospodářské aktivity, daňových příjmů a nárůst výdajů na podporu zaměstnanosti, podnikání a zdravotní péče, viz Graf 2. Státní rozpočet skončil s rekordním deficitem 367,4 miliardy Kč, což bylo téměř desetkrát více než plánovaný deficit 40 miliard Kč. V roce 2021 se deficit ještě více prohloubil a dosáhl téměř 420 mld. Kč. V roce 2022 se projevilo mírné zlepšení situace a deficit se mírně snížil na 303 miliard Kč, což bylo podpořeno růstem hospodářství, zvýšením daňových příjmů a snížením covidových výdajů.

Graf 2: V roce 2020 se výrazně projevily zvýšené výdaje a snížené příjmy plynoucí z utlumení hospodářského růstu (údaje v cenách roku 2020)

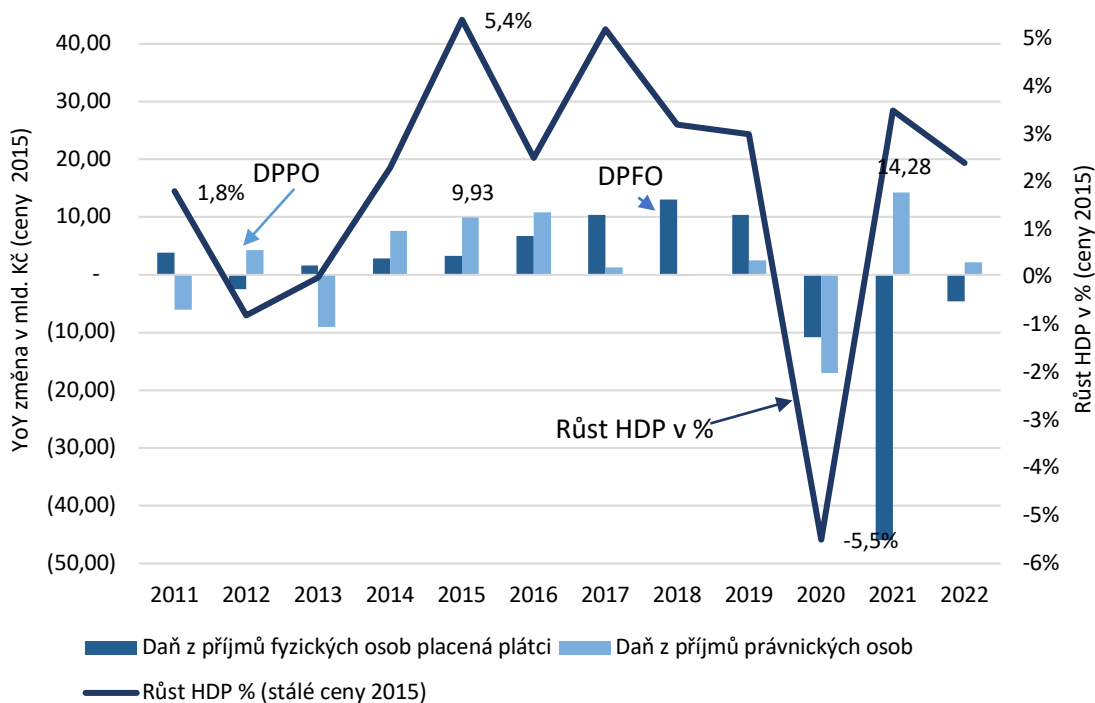
Poznámka: Zrušení superhrubé mzdy vstoupilo v platnost 1. 1. 2021 a projevilo se tedy až v roce 2021.

Zdroj: Výpočet CETA z dat Monitoru SR, [ČSÚ \(2023\)](#)

Vzhledem k zaměření této analýzy a vývoji SR považujeme za důležité zmínit otázku, co znamená 1% růst HDP v České republice z hlediska vybraných daní z příjmu? Tato otázka je důležitá pro posouzení dopadu hospodářského vývoje na veřejné finance a hlavně pro podporu argumentu pro zavedení spíše prorůstových opatření. Růst HDP ovlivňuje výši daňových příjmů státu, které jsou závislé na výkonnosti jednotlivých sektorů ekonomiky. V tomto textu se zaměříme na tři hlavní typy daní z příjmu: daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob a daň z přidané hodnoty. Tyto daně tvoří více než polovinu celkových daňových příjmů státu.

Daň z příjmů fyzických osob je placena ze mzdy, podnikání, kapitálových výnosů a dalších zdrojů příjmu. Její výnosnost je ovlivněna nejen růstem HDP, ale také strukturou trhu práce, mírou nezaměstnanosti, průměrnou mzdou, inflací a sazbami daně. Daň z příjmů právnických osob je placena ze zisku firem a organizací. Její výnosnost závisí na růstu HDP, marži firem, investicích, amortizacích, úrokových sazbách a sazbách daně. Daň z přidané hodnoty je placena ze spotřeby zboží a služeb. Její výnosnost také ovlivňuje růst HDP, dále struktura spotřeby domácností a firem, cenová hladina a sazby daně. Z výše zmíněného je zřejmé, že mezi proměnnými existuje oboustranná kauzalita, tedy růst HDP ovlivňuje výši výběru daní a zároveň změna sazeb daní ovlivňuje růst HDP. Graf 3 znázorňuje tento nejednoznačný vztah na analyzovaných datech. Například, ačkoliv pozorujeme v roce 2021 3,6% růst HDP, výběr daně z příjmů fyzických osob se propadl právě v důsledku zrušení superhrubé mzdy, je tedy patrné, že došlo ke snížení míry efektivního zdanění.

Graf 3: Růst HDP je pouze jedním z faktorů ovlivňujících výši vybraných daní

Poznámka: Hodnoty v procentech vyjadřují růst HDP (osa vpravo) v běžných cenách roku 2015, pro konzistenci s ČSÚ jsme převedli hodnoty YoY změny také do cen 2015 (osa vlevo).

Zdroj: Výpočet CETA z dat Monitoru SR, [ČSÚ \(2023\)](#)

Jak již bylo zmíněno v případě DPPO mluvíme o oboustranné kauzalitě, v případě, že se ekonomice daří, očekávají se vyšší zisky, a tudíž vyšší výběr DPPO (například období 2014 až 2017 na Grafu 3). Naopak, zasáhne-li v tomto případě vláda a zvýší-li sazbu této daně, může se vyšší sazba daně projevit v celkovém výběru, a tudíž pozitivně ovlivnit HDP, nicméně, to neznamená, že se ekonomice nutně daří. Z grafu je ilustrativně zřejmé, že výše výběru DPPO je úzce spjatá s růstem HDP (například v roce 2020 vidíme silný pokles výběru DPPO a zároveň pokles růstu HDP).

Đurović-Todorović et al. (2019) se na datech z OECD za období 1996–2016 pokusili kvantifikovat vztah výběru daní a růstu HDP, tedy jaký vliv má 1% růst HDP na výběr daní z příjmu právnických a fyzických osob a daně z nemovitosti. Dle autorů existuje významná a pozitivní korelace mezi růstem daňových příjmů a HDP téměř ve všech ekonomikách OECD s výjimkou Polska a Turecka. Silná korelace byla zjištěna v Belgii, Kanadě, Estonsku, Finsku, Francii, Irsku, Izraeli, Jižní Koreji, Nizozemsku, na Novém Zélandu, v Portugalsku, na Slovensku, ve Slovinsku, Španělsku, Švédsku, Velké Británii a Spojených státech, kde hodnota koeficientu přesáhla 0,7. Intenzita vztahu mezi těmito veličinami je nejvyšší v Lotyšsku, kde hodnota koeficientu přesáhla 0,9. Slabá korelace je přítomna v Austrálii, Řecku a Maďarsku, což se projevuje hodnotou koeficientu nižší než 0,5. **Střední úroveň korelace byla zaznamenána v ekonomikách jako je Česká republika (0,64)**, Dánsko (0,631, Mexiko (0,63) a další země. Lze poznamenat, že Polsko a Turecko jsou jediné země, kde není mezi sledovanými proměnnými významná korelace.

Zjištěný koeficient 0,64 pro Českou republiku říká, že pokud HDP meziročně roste o 1 %, zvýší se příjem ze tří zmíněných daní o 0,64 %. Vezmeme-li toto číslo do kontextu dubnové predikce z roku 2023 Ministerstva financí pro růst HDP v roce 2024, který by dle výpočtů měl být 3 %, ² poté by se příjem u těchto daní zvýšil o 1,92 %, což představuje zhruba 5 mld. Kč (avšak je nutné dodat, že bereme v potaz pouze daně z příjmů fyzických a právnických osob, tedy pouze okolo 1/6 všech daňových a pojistných příjmů).

Hynes a O'Connor (2014, p. 12) ve své studii provedli přehled odborné literatury o ekonomických dopadech daní z příjmů právnických osob se zvláštním zřetelem na dopady na růst HDP a uvádějí, že daně z příjmů právnických osob jsou považovány za nejvíce deformující a škodlivé daně pro hospodářský růst ze všech daní. Autoři dále konstatují, že vztah mezi korporátními daněmi a hospodářským růstem dosahuje 0,6 % až 1,8 % hospodářského růstu při každé 1% změně zákonné sazby korporátní daně.

Co se týká dlouhodobých dopadů, Furceri a Karras (2007) zkoumali dopad daňových změn na HDP na obyvatele v šestadvaceti zemích OECD. Konkrétně zvýšení podílu daní na hrubém domácím produktu o 1 % vede ke snížení hrubého domácího produktu na obyvatele o 0,5 % až 1 %. Z výsledků také vyplývá, že zvýšení příspěvků na sociální zabezpečení nebo daní ze zboží a služeb má vyšší negativní vliv na produkt na obyvatele než zvýšení daně z příjmu. Ve svém výzkumu vycházejí z následujícího modelu:

² Viz: [Dubnová predikce MF: Ekonomika letos neklesne, inflace se příští rok přiblíží inflačnímu cíli | 2023 | Ministerstvo financí ČR \(mfc.cz\)](#)

$$growth_{i,j} = w_i + v_t + \sum_{j=0}^J b_j dtax_{i,t-j} + u_{i,t}$$

kde **growth** je tempo růstu reálného HDP na obyvatele, **i** je jednotlivá země a **t** období, **w** a **v** představují specifické lokální a časové vlivy pro jednotlivé země, **b** je parametr, který se ve výzkumu snaží odhadnout, **dtax** je změna daňové sazby ($dtax_{i,t} = tax_{i,t} - tax_{i,t-1}$), **J** je počet zpoždění a **u** je chybový člen.

Základní model je následně proveden několika korekcemi a robustnostními úpravami. V jednotlivých podobách je poté aplikován na data z 26 členských států OECD týkajících se 4 typů daní (z příjmu, majetku, sociální zabezpečení a ze zboží a služeb).

Dlouhodobé dopady byly dále zkoumány autory Leem a Gordonem (2005), kteří zjistili, že sazby daně z příjmů právnických osob negativně korelují s hospodářským růstem, přičemž snížení daňových sazeb vede k ročnímu růstu o 1 % až 2 %. Dackehag a Hansson (2012) analyzovali dvacet pět zemí OECD v období 1976–2010 a jejich zjištění potvrdila silnou korelaci mezi daní z příjmu právnických osob a hospodářským růstem, včetně negativního vlivu daně z příjmu fyzických a právnických osob. Shrňme-li tyto studie, pak zde existují robustní akademické výsledky, které indikují negativní vliv zvýšení daně z příjmu právnických osob a hospodářským růstem.

Popsaný vývoj SR a vliv růstu HDP na výběr daní z příjmů je nutný brát v potaz při formování konsolidačních opatření. Zejména je třeba si uvědomit následující jevy:

- pro následující období by covidové výdaje měly vymizet
- snížené příjmy pochází z utlumeného hospodářského růstu (dočasný vliv) a dále ze zrušení superhrubé mzdy (snížení efektivní sazby daně) od roku 2021 – viz kapitolu *Příjmová stránka SR* níže, kde zrušení superhrubé mzdy předcházelo zvýšení slevy na poplatníka zvýšením slevy na poplatníka, zrušením daně z převodu nemovitosti, zrušením EET a zavedení stravenkového paušálu nebo jimi bylo doprovázeno.
- zvýšené výdaje jsou především mandatorního charakteru (starobní důchody a platy – viz kapitolu *Výdajová stránka SR* níže)
- velmi vysoká inflace v roce 2022
- podpora růstu HDP může „levněji“ podpořit příjmy SR

Vzhledem k těmto jevům ve studii detailněji rozebíráme příjmovou i výdajovou stránku SR a uvádíme přehled úsporných opatření pro SR, jež jsou založena na opatřeních z dílny NERV a samotného vládního konsolidačního balíčku. Zdůrazňujeme, že některá opatření je nutné hlouběji analyzovat a zjistit tak jejich dlouhodobý dopad (např. snížení počtu vězňů a redukce počtu policistů, ale i další, viz kapitoly 5 a 6), kde některá byla navržena čistě pouze dle velmi zjednodušeného propočtu krátkodobého efektu na státní rozpočet bez vyhodnocení jakýchkoliv dalších dopadů. V kapitole 9 představujeme taková opatření, která by mohla mít malý negativní vliv na konkurenceschopnost podnikatelského prostředí v ČR a zároveň by co nejméně zasáhla životní úroveň nízkopříjmových domácností.

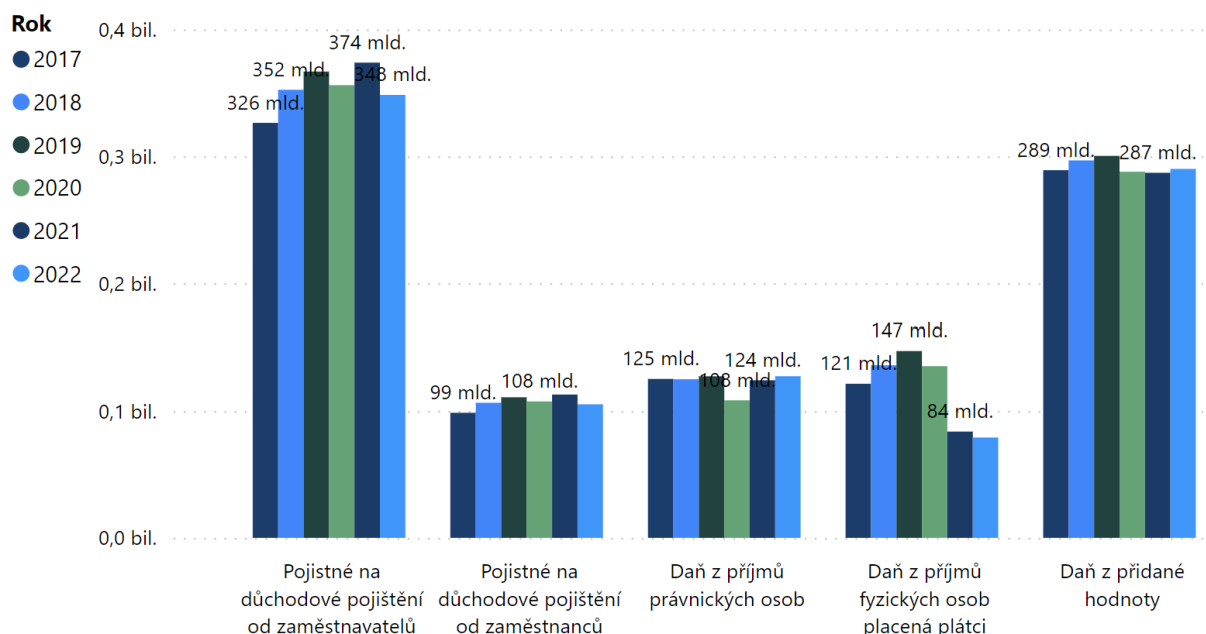

5 Příjmová stránka státního rozpočtu

V roce 2020 se projevilo několik faktorů ovlivňující příjmy státního rozpočtu, které se meziročně propadly o 98 mld.Kč, viz Graf 4. Jedná se především o:

- snížení výběru pojistného a důchodového pojištění od zaměstnavatelů o **11 mld. Kč**
- snížení výběru DPH o **12 mld. Kč**
- snížení DPFO placenou plátcí o **12 mld. Kč**
- snížení DPPO o **19 mld. Kč**
- zrušení daně z nabytí nemovitosti o **11 mld. Kč**

Graf 4: Zrušení superhrubé mzdy a s tím spojené změny efektivní sazby daně **výrazně** ovlivnilo příjmy z DPFO od roku 2021

Poznámka: Zrušení superhrubé mzdy vstoupilo v platnost 1. 1. 2021 a projevila se tedy až v roce 2021. V cenách roku 2020 činí rozdíl výběru DPFO 52 mld. Kč oproti roku 2020.

Zdroj: Výpočet CETA z dat Monitoru SR

Tento pohled nám ukazuje, že daňové příjmy do roku 2021 byly relativně stálé nebo se dokonce zvyšovaly. Výjimkou je covidový rok 2020, kde zobrazené daňové příjmy mírně klesly. V tomto ohledu až politické rozhodnutí výrazně změnilo výši příjmů státního rozpočtu. V Tabulce 2 přinášíme souhrn opatření k příjmové stránce SR, který byl vytvořen pro Národní ekonomickou radu vlády. Z tohoto seznamu budeme čerpat a uvedeme konsolidační opatření v souladu s našim cílem neohrožit konkurenceschopnost domácích firem a výrazně nesnížit životní úroveň nízkopříjmových obyvatel. Zdůrazňujeme, že toto nejsou námi navrhovaná opatření, ale pouze návrhy opatření z dílny NERV (publikované před návrhem konsolidačního balíčku), či vlády, z kterých čerpáme, abychom pak v kapitole 9 mohli navrhnout optimální strategii konsolidaci rozpočtu. Z toho důvodu je možné, že některá opatření jsou v aktuálním konsolidačním balíčku (říjen 2023), již zakomponovány.

Tabulka 2: Přehled možných příjmových opatření a jejich dopadů na firmy, spotřebitele a státní rozpočet

Opatření	Popis	Součást konsolidačních o balíčku	Dopad na firmy	Dopad na spotřebitele	Dopad na SR
Zvýšení zdanění příjmů fyzických osob	Zvýšení zdanění OSVČ a zaměstnanců na úroveň roku 2019, avšak bez návratu institutu superhrubé mzdy.	Ne, byť došlo k navýšení DPPO	STŘEDNÍ Zvýší cenu práce v ČR a může tak omezit konkurenceschopnost firem. Nicméně firmy v tomto prostředí do roku 2019 byly schopny konkurovat.	VYSOKÝ Sníží se reálná mzda v období vysoké inflace.	120 mld. Kč
Zrušení slevy na nepracujícího manžela/manželku	Slevu využívá cca 200 000 poplatníků. Může demotivovat k návratu na trh práce. Sleva činí 24 840 Kč.	Ano (částečně)	ŽÁDNÝ Případně pozitivní. Pokud platí hypotéza, že má sleva demotivační charakter, její zrušení přinese na trh práce novou pracovní sílu.	VYSOKÝ Měsíční sleva činí 2070 Kč, což může pro nízkopříjmové rodiny představovat znatelný zásah do rozpočtu.	4,7 mld. Kč
Zavedení tzv. profesionální nafty	Systémové opatření, které je ale silně závislé na externích faktorech (např. na sazbách v okolních zemích). Stát v takovém případě vrací dopravcům část zaplacené spotřební daně.	Ne	NÍZKÝ Daňové vratky by tuzemským firmám spíše pomohly.	ŽÁDNÝ	1–5 mld. Kč

Zvýšení spotřební daně z lihu, tichého vína, tabáku a cigaret	Změna sazeb spotřebních daní. U tichého vína 23,4 koruny na litr vína.	Ano (částečně)	VYSOKÝ	VYSOKÝ V podobě růstu cen produktů, případně odchodu spotřebitelů do šedé ekonomiky.	10,6 mld. Kč
Zvýšení zdanění hazardu	Změna sazeb.	Ano	VYSOKÝ	ŽÁDNÝ	3,9 mld. Kč
Legalizace trhu s konopím		Ne	ŽÁDNÝ	ŽÁDNÝ	2,5 mld. Kč
Zvýšení DPPO	Nárůst o 2 p. b. z 19 % na 21 %.	Ano	VYSOKÝ	NÍZKÝ	22 mld. Kč
Zavedení minimální daně pro nadnárodní korporace	MF plánuje zavést 15% minimální daň pro mezinárodní korporace.	Ano	VYSOKÝ	NÍZKÝ	4–6 mld. Kč
Zvýšení daně z nemovitosti	Daň je v ČR jedna z nejnižších v rámci OECD. Státní koeficient, který by byl zaveden k současné dani vybírané obcemi.	Ano (pozměněná verze)	NÍZKÝ	NÍZKÝ	9 mld. Kč
Zvýšení ceny dálničních známek	Cena nebyla navýšena 10 let. Byla modernizována D1 a postaveno 200 km dálnic.	Ano	NÍZKÝ	NÍZKÝ	1,3 mld. Kč

<p>Znovuzavedení nemocenského pojištění zaměstnanců</p>	<p>Bylo zrušeno v důsledku zavedení karenční doby. Po jejím zrušení nebylo obnoveno.</p>	<p>Ano</p>	<p>NÍZKÝ Pro firmy zůstane situace stejná.</p>	<p>VYSOKÝ Pojištění se bude odvádět ze mzdy zaměstnance.</p>	<p>12 mld. Kč</p>
---	--	------------	---	---	--------------------------

Zdroj: Podklady pro NERV, uvedené údaje pochází z propočtů pro NERV

Veškeré uvedené částky jsou převzaty z materiálů Národní ekonomické rady vlády. Jak jsme již zmínili, je zřejmé, že některé z výpočtů bude, při podrobnější analýze, potřeba ještě dopracovat a zpřesnit. Nicméně autoři studie mají za to, že pro aspoň přibližnou ilustraci vlivu opatření na státního rozpočet prvotní výpočty NERV postačují.

Celkový příjem státního rozpočtu při sečtení výše uvedených položek činil 195 miliard Kč. Zaprvé, je nutné podotknout, že se v tabulce nacházejí pouze položky, které by měly vliv na strukturální saldo a nejedná se tak pouze o jednorázové příjmy, které by se daly naleznout například v privatizaci nepotřebných finančních institucí státu. Za druhé je také vhodné poukázat na několik úskalí. Přesný odhad potenciálních veřejných příjmů může být nepřesný kvůli nezamýšleným důsledkům, které mohou ovlivnit skutečné vybrané příjmy. Za všechny jmenujme například pokles poptávky ze strany spotřebitelů nebo daňovou optimalizaci firem.

První případ se u spotřebitelů týká například spotřebních daní. Pokud bude spotřební daň z lihu razantně zvýšena, povede ke snížení poptávaného množství ze strany spotřebitelů a část z nich může též poslat do šedé ekonomiky. Příklad druhý jsme pak měli možnost pozorovat v letošním roce takříkajíc v přímém přenosu. Zavedení daně z neočekávaných zisků, která měla do státního rozpočtu v letošním roce přinést více než 100 miliard Kč, avšak reálně podle odhadů MF vynesou pouze okolo 40,3 miliard Kč. Nepředvídané reakce trhu, změny chování spotřebitelů nebo změny v dynamice odvětví mohou přispět k nesouladu mezi odhadovanými příjmy a skutečně vybranými částkami.

Kromě toho mohou vzniknout nezamýšlené důsledky v důsledku složitého vzájemného působení různých ekonomických faktorů. Pokud například vláda zvýší daně nebo regulační opatření, aby získala dodatečné příjmy, může neúmyslně utlumit hospodářský růst. Vyšší daně, například navrhované zvýšení DPPO, mohou odrazovat od investic a podnikání, což vede ke snížení podnikatelské aktivity a tvorby pracovních míst. To zase může vést k nižším celkovým daňovým příjmům vlády. Takovéto a další nezamýšlené důsledky zdůrazňují potřebu pečlivé analýzy a zohlednění možných dopadů při odhadu vládních příjmů, jelikož nezohlednění těchto faktorů může vést k výrazným odchylkám od plánovaných čísel.

Zaměřme se nyní na jednotlivé položky tabulky, které by vedly ke značnému snížení strukturálního salda, se kterým se Česká republika, zejména v posledních letech, potýká.

Zdaleka největší položkou v tabulce by bylo vrácení celkových příjmů z DPFO na přibližně stejnou reálnou úroveň jako před schválením daňového balíčku v prosinci 2020, který zahrnoval zrušení

superhrubé mzdy. Reforma by se zaměřila na úpravu sazeb, slev na dani, výše paušální daně a dalších parametrů s cílem dosáhnout zvýšení příjmů, snížení rozdílů ve zdanění mezi zaměstnanci a OSVČ a dosažení vyšší nebo alespoň stejné míry daňové progresse jako v roce 2020. Před zrušením superhrubé mzdy odpovídala zdanění příjmů fyzických osob sazba přibližně 20,1 % z hrubé mzdy. Zdanění příjmů fyzických osob představuje nejvýznamnější příspěvek ke snížení strukturálního deficitu na příjmové straně, zejména kvůli dopadům reformy DPFO z prosince 2020. Tato reforma měla odhadovaný rozpočtový dopad ve výši 100 miliard Kč (dnes cca 120 miliard Kč v reálném vyjádření) a snížila míru efektivního zdanění v ČR.

V rámci debaty by též bylo možno argumentovat, že zdanění by mělo primárně dopadnout na OSVČ spíše než na zaměstnance, aby byla snížena nerovnost ve zdanění těchto dvou skupin. Ačkoliv je rozdíl ve zdanění častokrát značný, nelze brát jak OSVČ, tak zaměstnance za dvě homogenní skupiny. I když hypotetický programátor pracující v rámci „švarc“ systému neodvádí do státního rozpočtu touto optikou „tolik, kolik by měl“ zavádět stejné podmínky i pro ostatní živnostníky, například malé zemědělce nebo obchodníky, nedává smysl. I přesto však bude dle vládního konsolidačního balíčku pomalu docházet k narovnání této nerovnosti a povinné odvody pro OSVČ se budou v následujících letech znatelně zvyšovat. Pro úplnost, určitá nerovnost dává smysl právě vzhledem k zaměstnaneckým zárukám, které OSVČ postrádá.

Slevu na nepracujícího manžela nebo manželku využívá v současné době zhruba 200 000 občanů ČR, jejichž partner má roční příjmy nižší než 68 000 Kč. Odpočet/sleva z DPFO v současné době činí 24 840 Kč. Důvodem ztráty slevy je pak návrat partnera zpět do pracovního procesu, což může působit demotivačně. Odhadovaný rozpočtový přínos zrušení slevy je 4,7 miliardy Kč.

Výnosy mezi 1 a 5 miliardami Kč by mohlo přinést také zavedení tzv. profesionální nafty. Celý systém funguje v podstatě jako vratky DPH. Dopravci získávají od státu zpět předem určenou částku ze spotřební daně na svůj účet. Opatření se zpravidla týká pouze vozů nad 7,5 tuny a autobusů. Tito jsou tak motivováni k tankování na území ČR místo v zahraničí. Dopad opatření nicméně závisí na několika faktorech. Za všechny jmenujme například sazby v okolních zemích (vyšší sazby v jiných zemích EU by zvýšily potenciál výnosů v ČR), měnový kurz (slabší koruna by mohla zvýšit potenciál výnosů) nebo ekonomický růst (vyšší export, import a tranzit by zvýšily význam sazeb v ČR v mezinárodní konkurenci). Dřívější odhady výnosu byly kalkulovány při sazbě 10,95 Kč/l a jejich výsledky se pohybovaly v řádu jednotek miliard Kč. V případě, že by byla sazba stanovena například na současné úrovni daně za benzín (12,84 Kč/l), výnosy by byly vyšší, nicméně je třeba vzít v potaz i zmíněnou situaci v okolních zemích, jejichž řidiče by mohla vyšší daň demotivovat od tankování na českém území.

Jednotky miliard Kč by mohl přinést též zvýšení výnosu z poplatků za dobývání nerostů v České republice. Poplatky posledních šest let stagnují, navzdory tomu, že tržní ceny nerostů dramaticky vzrostly. Sazby jsou v současné době stanoveny jako pevná částka, ačkoliv logičtější by bylo využívat spíše procentuální sazby, což by systému zajistilo vyšší flexibilitu. Současný roční výnos z poplatků je nižší než 1 miliarda Kč a sazby jsou stanoveny nařízením vlády, což by procentuálně stanovené sazby odbouraly. Aktuálně schválený konsolidační balíček (říjen 2023) růst poplatků obsahuje, ale bohužel například u úhrad za dobývací prostory je razance růstu příliš vysoká a tudíž demotivační, což může ohrozit do budoucna dostupnost některých materiálů.

Zdanění lihu, tabáku a cigaret je z výše uvedené tabulky jednou z nejkomplexnějších problematik. Všechny tyto položky s výjimkou tichého vína již nějakým způsobem spotřební dani podléhají. Navíc jsou produkty tak heterogenní, že nejde jednoznačně stanovit jednu sazbu pro takto různé trhy. Co se týče trhu s alkoholem, jednoznačným adeptem na vyšší zdanění je tiché víno, které je v současnosti od spotřební daně zcela oproštěno. Pokud by byla uplatněna sazba na úrovni vína šumivého, výnos by mohl dosáhnout až 5 miliard Kč, pokud by byla sazba navržena na nižší úrovni (např. 1000 Kč/hl), vybral by stát na daních, *ceteris paribus*, zhruba 2 miliardy Kč. Zvýšení sazeb nebo změna daňového prostředí u piva, či tvrdého alkoholu by podobné výnosy nepřinesla, případně by pouze donutila subjekty k odchodu z legálního trhu. Podobná situace pak panuje i na trhu s tabákem a tabákovými výrobky. Celkový odhad vhodně zvoleného mixu zdanění pro tyto trhy pak činí cca 5,9 miliardy Kč. Pro detailnější informace viz například Stroukal a Šincl (2021).

Současné sazby zdanění hazardu se pohybují mezi 23–35 %. Nové opatření by sazebník sjednotilo na dvou sazbách na úrovni 25 % a 35 % dle škodlivosti daného typu hazardu. Harmonizace sazeb a vhodné rozčlenění her by mohlo do státního rozpočtu ročně přinést až 3,9 miliardy Kč.

Ačkoliv je legalizace trhu s konopím ve světě stále vnímána jako kontroverzní téma, některé evropské státy nebo státy USA již k legalizaci přikročily. Pokud by se k podobnému kroku rozhodla i Česká republika, mohla by dle konzervativních odhadů zvýšit svůj roční daňový výnos o zhruba 2,5 miliardy Kč. Zmíněná částka předpokládá, že by odhadovaný počet uživatelů marihuany v ČR (cca 900 tisíc lidí) spotřeboval měsíčně 2 gramy marihuany.

Zvýšení daně z příjmů právnických osob, o 2 procentní body z 19 % na 21 % by přineslo nárůst příjmů ve výši 22 miliard Kč. S 19% sazbou se Česká republika momentálně řadí na 16. až 18. místo v rámci zemí Evropské unie. (Tax Foundation, 2023) Navzdory tomuto zvýšení by česká sazba korporátní daně dosáhla pouze na úroveň Slovenska, a i nadále by se nacházela hluboko pod sazbami ve vyspělejších evropských ekonomikách (např. Německo má sazbu 29,9 % a Rakousko 25 %). Ve srovnání se ostatními zeměmi bývalého východního bloku, tedy například s Polskem, Pobaltím nebo Maďarskem by byla sazba vyšší, nicméně je třeba poznamenat, že česká ekonomika se nachází na vyšší úrovni než zmíněné ekonomiky a tato změna by tudíž neměla významný negativní dopad na konkurenceschopnost naší ekonomiky. Na druhou stranu, daňové zatížení právnických osob v ČR, tj. podíl příjmů z DPPO k HDP, které dosáhlo 3,5 %, bylo v roce 2019 (nezatíženým náhlými vlivy) nad průměrem OECD, který činil 3,0 %. ³ V tomto ohledu je ČR i nad Spojeným Královstvím (2,3 %), Francií (2,2 %) a Německem (2,0 %). Toto srovnání dále podporuje myšlenku, že zvyšování daně z příjmů právnických osob není aktuálně vhodné.

Na problematičnosti zvyšování DPPO se historicky zaměřuje velké množství ekonomické literatury, jak jsme již zmínili. Studie *National Bureau for Economic Research* z roku 2008 dokazuje negativní korelaci mezi zvýšením DPPO a růstem ekonomiky a naopak pozitivní korelaci mezi růstem DPPO a růstem šedé ekonomiky (Djankov, et al., 2008). Na druhé straně pozitivní dopady snižování daní pro firmy ukazuje mnoho akademické literatury, za všechny jmenujme například studii z roku 2018 docházející

³ Viz [Table II.1. Statutory corporate income tax rate \(oecd.org\)](#)

k závěrům, že snížení korporátních daní o 1 % vyvolá reakci v podobě 0,2 % zvýšení zaměstnanosti a mezd o 0,3 % (Ljungqvist, Smolyansky, 2018).⁴

S výše uvedeným návrhem na změnu sazby DPPO úzce souvisí i zavedení 15% minimální daně pro nadnárodní korporace, od něž si ministerstvo financí slibuje výnos 4–6 miliard Kč ročně. Česká republika se tak v dohledné době připojí k dalším evropským zemím, které podobnou daň již zavedly. Jejím hlavním cílem je snaha o získání dalších prostředků do státního rozpočtu a mírné omezení toho, aby byly mezinárodní firmy daněny v tzv. „daňových rájích“. V případě, že by však došlo ke zvýšení sazby DPPO z 19 % na 21 %, počítá MF již pouze s výběrem dodatečných 2 miliard Kč namísto plánovaných 4 až 6 miliard.

Dalším diskutovaným bodem je pak zvýšení sazby daně z nemovitosti, které by s sebou do systému přineslo několik navazujících změn. Jednou z nich je například zavedení tzv. státního koeficientu, který by byl připočten k již existující výši daně splatné v jednotlivých obcích. Koeficient by plnil roli dodatečného příjmu pro státní rozpočet, zatímco samotná daň by i nadále šla pouze obcím. V současnosti stát vybírá daň a nese s tím spojené náklady, ale výnos z daně zůstává výhradně obcím. Nový koeficient by tedy tento nepoměr narovnával. Česká republika má v porovnání s ostatními zeměmi OECD jednu z nejnižších sazeb daně z nemovitosti (konkrétně 36. ze 37 zemí). (OECD, 2023) Roční daň se pohybuje v řádu stovek korun až nižších jednotek tisíc korun, a to v závislosti na typu nemovitosti a obecním koeficientu. Zavedení zmíněného koeficientu v rámci daní z nemovitosti by do státního rozpočtu ročně přineslo zhruba 9 miliard Kč. Nicméně, poslední verze konsolidačního balíčku vychází z pozměněného návrhu, kde dochází zejména ke zvýšení sazeb daně z nemovitých věcí v průměru přibližně na 1,8násobek. Současně obce získávají větší pravomoc upravit zdanění zemědělských pozemků a rovněž se zavádí nový inflační koeficient.

Zvýšení ceny roční dálniční známky z 1500 Kč na 2300 Kč by přineslo každý rok příjem ve výši cca 1,3 miliardy Kč. Ten by následně mohl být využit k investicím do dopravní infrastruktury. Revizí by výhledově mohly projít i známky s kratší dobou platnosti, kde by mohla cena též proporcionálně vzrůst. Důvodem pro zvýšení ceny známek je její stagnace po dobu posledních 10 let navzdory faktu, že za tu dobu bylo v ČR vybudováno přibližně 200 kilometrů nových dálnic a proběhla modernizace D1.

Poslední položka uvedená v tabulce by do rozpočtu mohla ročně přinést dalších zhruba 12 miliard Kč a tou je znovuzavedení nemocenského pojištění ve výši 0,6 % hrubé mzdy zaměstnance. Pojištění bylo původně zrušeno v roce 2008 při zavedení karenční doby, tedy 3 dnů bez nároku na nemocenskou. Po zrušení karenční doby v roce 2019, nicméně nebylo nemocenské pojištění obnoveno. V současném systému tak pojištění za zaměstnance platí zaměstnavatel, změna by do systému opět zahrnula i participaci zaměstnance. I kvůli tomu se nyní zdravotnický systém hospodaří s deficitem, který by měl dle odhadů pojištěn v roce 2023 dosáhnout zhruba 7,5 miliardy Kč. (MF, 2023)

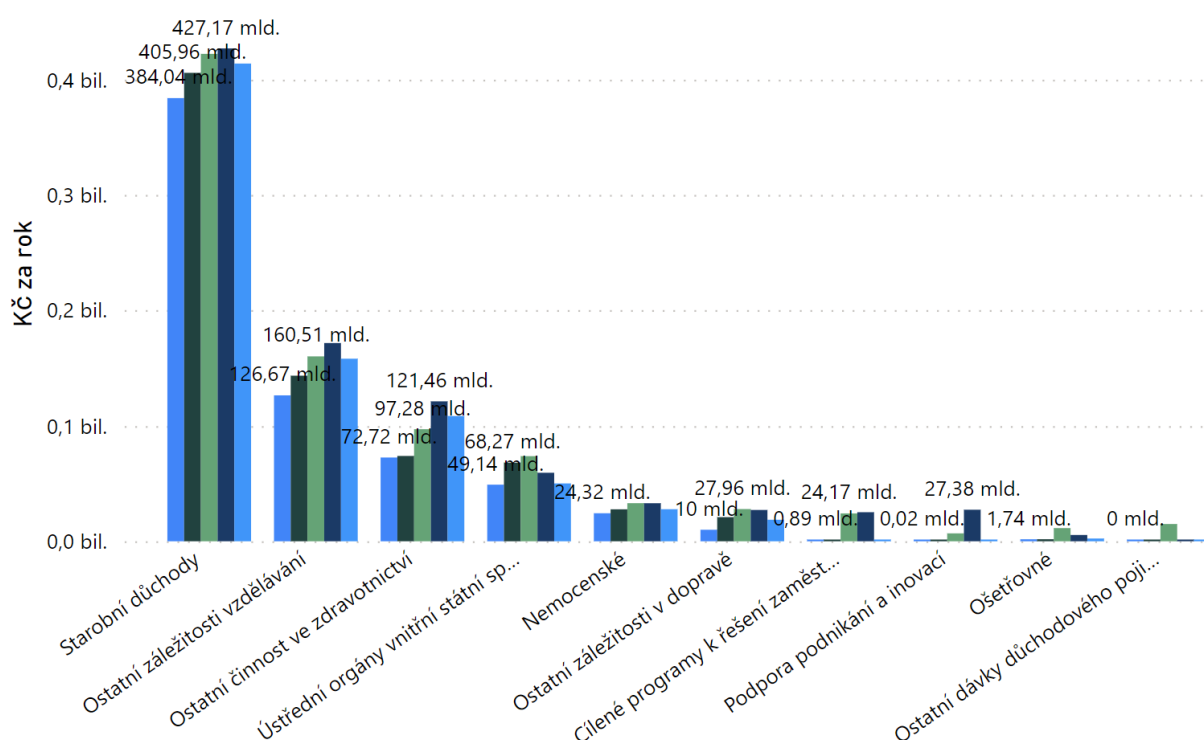
⁴ Pro další přehled literatury dostupné k tématu doporučujeme například následující shrnutí od Tax Foundation: <https://taxfoundation.org/blog/reviewing-recent-evidence-effect-taxes-economic-growth/>

6 Výdajová stránka SR

V této kapitole se věnujeme výdajové stránce SR ve stejné struktuře jako v předchozí části. Graf 5 ukazuje nejvíce se zvyšující výdajové položky v období 2018–2022. Jedná se především o starobní důchody a ostatní záležitosti ve vzdělávání (platy učitelů). Jak jsme již uvedli výše, je zřejmé, že covidové výdaje tvoří pouze malou část celkových zvýšených výdajů. V roce 2022 je vidět reálný pokles výdajů téměř ve všech položkách, za kterým stojí velmi vysoká inflace.

Graf 5: Zvýšené výdaje po 2019 tvoří zejména mandatorní výdaje na starobní důchody a platy

Rok ● 2018 ● 2019 ● 2020 ● 2021 ● 2022

Zdroj: Výpočet CETA z dat Monitoru SR

Nyní se zaměříme na opatření v rámci výdajové stránky SR. Tato opatření, viz Tabulku 3, obsahují již představené položky konsolidačního balíčku vlády, ale také úsporná opatření Národní ekonomické rady vlády, která nebyla v konečném návrhu vlády nakonec použita. Celková výše úspor při přijetí všech opatření prezentovaných v Tabulce 3 by dosahovala 101,8 miliardy Kč. Je nutné si však uvědomit, že řada úsporných opatření by měla být doprovázena dalšími systémovými reformami, které zajistí, že takto masivní úspory nevyvolají sociální a politický odpor. Například snížení výše rodičovského příspěvku by mělo být doprovázeno navýšením kapacity školek a jeslí. Podobně by se mělo uvažovat i v případě snížení počtu vězňů a jejich následném začlenění do společnosti.

Disclaimer

Zde opět zdůrazňujeme, že toto jsou návrhy z dílny NERV, či vlády, z kterých následně čerpáme v kapitole 8, nejedná se tedy o námi navržené opatření.

Tabulka 3: Přehled možných výdajových opatření a jejich dopadů na firmy, spotřebitele a státní rozpočet

Opatření	Popis	Dopad na firmy	Dopad na spotřebitele	Dopad na SR	Reflektováno v konsolidačním balíčku
Snížení provozních výdajů státu	Snížení provozních výdajů o 5 % na každém rezortu.	ŽÁDNÝ	ŽÁDNÝ	11,2 mld. Kč	ANO
Snížení objemu platů ve státní sféře	Snížení objemu finančních prostředků na platy ve státní správě o 2 % v návaznosti na snižování agend státu, včetně organizačních složek státu a příspěvkových organizací.	ŽÁDNÝ	ŽÁDNÝ	9,9 mld. Kč	ANO
Snížení národních dotací	Snížení národních dotačních titulů průřezově na většině ministerstev pro roky 2024 a 2025.	VYSOKÝ	STŘEDNÍ Firmy mohou přenést nové náklady na spotřebitele.	54,4 mld. Kč	ANO
Návrat slevy na jízdném do stavu v srpnu 2018	Zrušení slev pro studenty do 26 let	NÍZKÝ Ztráta této dotace by byla vykompenzována zvýšením cen.	STŘEDNÍ Ceny jízdného by stouply, nicméně pouze pro vybranou skupinu, která byla doposud zvýhodněná.	3,3 mld. Kč	NE

Revize samosprávy a nákladů na místní vlády	Redukce počtu obcí do 1000 obyvatel skrze slučování	ŽÁDNÝ	ŽÁDNÝ	10 mld. Kč	NE
Snížení počtu vězňů	Snížení počtu vězňů skrze dekriminalizaci, zavedení domácích vězení nebo změny trestních sazeb	NÍZKÝ Firmy by mohly mít k dispozici vyšší nabídku práce.	ŽÁDNÝ	3 mld. Kč	NE
Redukce počtu policistů	Návrat stavů na počty z roku 2013	NÍZKÝ Firmy by měly k dispozici vyšší nabídku práce.	ŽÁDNÝ	3 mld. Kč	NE
Zkrácení doby pobírání rodičovského příspěvku	Zkrácení doby poskytování příspěvku o 1 rok včetně tomu odpovídající celkové částky.	STŘEDNÍ Firmy by měly k dispozici vyšší nabídku práce.	VYSOKÝ Hlavně pro nízkopříjmové rodiny. Pokud by nebylo doprovázeno dalšími opatřeními jako např. zvýšení kapacita jeslí a školek.	5–7 mld. Kč	NE

Zdroj: Podklady pro NERV a vládní konsolidační balíček, uvedené údaje pochází z propočtů pro NERV

Největší položkou úspor na výdajové straně státního rozpočtu je bezpochyby plánované zrušení národních dotací napříč ministerstvy, které dosahuje celkové výše 54,4 miliard Kč. Dle aktuálního návrhu ministerstva financí (říjen 2023) se nejvíce omezují dotace ministerstva průmyslu a obchodu. Kromě dotace na podporu přenosové soustavy se v resortu škrtají dotace za dalších 16,9 miliardy korun. Z toho 13,5 miliardy tvoří snížení státní platby za podporu obnovitelných zdrojů energie. Pro příští rok se platba za podporu těchto zdrojů opět rozdělí mezi stát a platby odběratelů v regulované složce ceny elektřiny, což se projeví zdražením regulované složky ceny elektřiny pro všechny odběratele. Tento krok sebou přinese negativní důsledky v podobě již tak zvýšených nákladů na výrobu pro české společnosti a může tak ohrozit jejich konkurenceschopnost vůči zahraničním firmám. V tomto smyslu se tak nejedná o klasické dotace vybraným firmám, ale spíše o podporu konkurenceschopnosti průmyslového odvětví. Proto považujeme za důležité tento krok doplnit důkladnou analýzou dopadů jak na firmy tak domácnosti, aby se předešlo nechtěným negativním vlivům na obě skupiny.

Druhou největší úsporou by pak mohlo být zeštíhlení státu, které by mělo sestávat ze snížení provozních nákladů napříč resorty o 5 %, což by znamenalo ušetření 11,2 miliardy Kč a také snížení objemu platů státních zaměstnanců o 2 % v důsledku rušení a slučování agend a úřadů. Jednalo by se o úsporu celkově 9,9 miliard Kč.

Další oblast, kde by stát mohl ušetřit zhruba 10 miliard Kč je pak reforma místní samosprávy, která je v ČR v porovnání s ostatními evropskými zeměmi značně přebujelá. Díky existenci velkého počtu malých obcí dochází k neefektivnímu násobení činností, neexistenci úspor z rozsahu, kumulaci volných zdrojů na úrovni každé obce tak, aby každá měla svůj „polštář“, velkým nákladům na samotný provoz obcí a k neúměrné zátěži tohoto systému pro celé veřejné finance, neboť obce nemají vlastní zdroje, ale pouze ty, které byly vybrány a přerozděleny ze systému RUD. Komplikováno je také sladění územní plánování a rozvoj síťové infrastruktury.

Drobnější úspory v řádech miliard by pak přineslo vrácení slev na jízdném na rok 2018, který dopadne nejvíce na studenty, kteří byli slevami účelově zvýhodněni, snížení počtu vězňů nebo návrat počtu policistů na stav z roku 2013. V případě redukce počtu vězňů je nicméně třeba myslet na potřebné programy na jejich začlenění do společnosti a trhu práce, což bude výhodné i pro firmy.

Česká republika patří v EU k zemím s nejdelším rozsahem jak mateřské/rodičovské dovolené tak nejdelšího období v poskytování rodičovského příspěvku, navíc v situaci dlouhodobě extrémně nízké nezaměstnanosti a nedostatku pracovních sil v téměř všech odvětvích ekonomiky. Zkrácením doby poskytování příspěvku o jeden rok včetně tomu odpovídající celkové částky lze snížit výdaje státu o 5–7 mld. Kč ročně. Toto opatření by nicméně mělo doprovázet zvýšení kapacity jeslí a mateřských školek, aby jim nebyly poškozeny nízkopříjmové rodiny.

7 Fiskální opatření ve vybraných státech EU

Pro úplnost a identifikaci vhodných opatření se věnujeme rešerši opatření ve vybraných státech EU a jejich reakci na zvýšené výdaje. Výsledkem této rešerše jsou relevantní opatření, která doplňují seznam z kapitol 5 a 6. V další části se tedy věnujeme jednotlivým zemím.

7.1 Polsko

Veřejné finance jsou pod tlakem.⁵ Podle prognózy Evropské komise lze očekávat, že rozpočtový schodek vzroste z 3,7 % HDP v roce 2022 na 5,0 % HDP v roce 2023. Očekává se také, že se zvýší celkové výdaje na obranu, přičemž rozpočet zatíží i pokračující opatření na podporu energetiky. Celkové výdaje na pomoc osobám z Ukrajiny, které byly v roce 2022 nejvyšší v EU, se mají snížit. Dále lze předpokládat, že většina opatření na podporu energetiky bude zrušena a reforma daně z příjmů fyzických osob zavedená v roce 2022 (viz níže) trvale snížila příjmy státního rozpočtu. V roce 2024 dále dojde ke snížení schodku na 3,7 % HDP. Poměr veřejného dluhu k HDP by měl zůstat pod 60 %, přičemž do roku 2024 mírně poroste.

Daňová reforma z roku 2022. Poměrně významná daňová reforma, jež vstoupila v platnost na začátku roku 2022, snížila zejména daňové zatížení nízkopříjmových zaměstnanců. Nezdánitelná částka byla stanovena na 30 tis. zlotých (zł) (příjmy do této částky jsou od daně zcela osvobozeny), snížena pak byla dolní sazba daně z příjmů fyzických osob ze 17 % na 12 % a současně byla navýšena hranice příjmů od které je uplatňována zvýšená sazba daně 32 % na 120 tis. zł.⁶ Reforma rovněž snížila daňové zatížení pracovníků odkládajících odchod do starobního důchodu, čímž vytvořila pobídky ke zvýšení skutečného věku odchodu do důchodu. Odhaduje se, že tato opatření snížila daňové zatížení u většiny skupin zaměstnanců, zejména při nižších výdělcích (přibližně o 3 p. b. u těch, kteří vydělávají 67 % průměrné mzdy). Současně se zvýšilo daňové zatížení osob samostatně výdělečně činných v důsledku vyšších odvodů na zdravotní pojištění.

V rámci daňové reformy je dále zakotvena také podpora výzkumu a vývoje nebo rozvoje automatizace a robotizace. Polsku se již od roku 2008 úspěšně daří zvyšovat míru investic do vědy a výzkumu (v roce 2008 činil podíl investic k HDP 0,6 %), kdy souhrn všech lokálních a zahraničních investic do polského výzkumu a vývoje v roce 2021 dosáhl na 1,44 % HDP.⁷ Pouze vládní podpora podnikového výzkumu a vývoje v roce 2019 dosáhla 0,13 % HDP.⁸ Pro podporu této oblasti je proto plánováno několik změn, jejichž cílem je podpořit investice s potenciálem vysoké přidané hodnoty i do budoucna.

- **Zvýšení limitu pro úlevy na výzkum a vývoj.**⁹ První významná změna se týká poplatníků se statusem výzkumných a vývojových center, kteří si (v současnosti) mohou odečíst 150 % některých daňově uznatelných nákladů spojených s výzkumem. Podle nynější upravené daňové úlevy na výzkum a vývoj by si tyto subjekty mohly odečíst 200 % způsobilých nákladů,

⁵ https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/PL_SWD_2023_621_1_en.pdf

⁶ <https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/taxes-on-personal-income>

⁷ <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>

⁸ <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-poland.pdf>

⁹ <https://www.krgroup.eu/tax-relief-for-innovation-in-the-polish-deal/>

včetně způsobilých nákladů na získání a udržení patentu. Subjekty, které nemají status výzkumných a vývojových center, si mohou odečíst 200 % nákladů v podobě mezd zaměstnanců zapojených do výzkumných a vývojových činností (namísto 100 %).

- **Daňová úleva na nový prototyp výrobku.¹⁰** Tato úleva na umožní daňovým poplatníkům odečíst od základu daně dalších 30 % nákladů na zkušební výrobu nových výrobků nebo uvedení nových výrobků na trh. Tato nová úleva je určena subjektům, kteří vytvořili nový výrobek jako výsledek své práce v oblasti výzkumu a vývoje, pokud výrobek dosud nefunguje na trhu a vyniká svou technickou účinností, použitelností a funkčností. Stejně jako u úlevy na výzkum a vývoj by se tyto náklady uplatnily v ročním daňovém přiznání za zdaňovací období, ve kterém byly vynaloženy. Druhou možností je pak odečíst náklady v následujících dvou letech jež následují po roce, ve kterém byly vynaloženy. Hodnota odpočtu nesmí překročit 30 % vynaložených nákladů.
- **Daňová úleva na robotizaci.¹¹** Daňová úleva spojená s robotizací umožňuje daňovým poplatníkům provozujícím průmyslovou (nebo výrobní) činnost odečíst od základu daně způsobilé náklady spojené s rozvojem robotizace. Odpočet v rámci této úlevy nesmí překročit 50 % částky vynaložených způsobilých nákladů a výše odpočtu nesmí překročit roční provozní příjem daňového poplatníka. Zajímavé je, že zákonodárce omezil možnost využití úlevy na robotizaci – bude ji možné využít pouze do konce zdaňovacího období započatého v roce 2026. Je však důležité poznamenat, že úřady v současné době umožňují poplatníkům uplatnit úlevu na odpisy robotů pořízených před rokem 2022, tj. pořízené před zavedením tohoto daňového zvýhodnění.

Polský plán pro oživení a odolnost (RRP – Recovery and Resilience Plan), schválený v červnu 2022, se zabývá mnoha hlavními výzvami, kterým země čelí. RRP obsahuje opatření v celkové hodnotě 35,4 mld. € strukturovaných do šesti klíčových oblastí politiky: zelené politiky, digitalizace, zdraví, konkurenceschopnost a inovace, udržitelná doprava a kvalita institucí. Odhaduje se, že hospodářský dopad fondu NextGenerationEU v Polsku by mohl vést ke zvýšení HDP o 1,1 až 1,8 % do roku 2026 a promítnout se do až 105 tis. dodatečných pracovních míst. Dodatečné grantové zdroje, které má Polsko k dispozici prostřednictvím kapitoly REPowerEU, činí 2,76 miliardy €.

- **RRP také obsahuje několik opatření v oblasti trhu práce, která mají zvýšit míru zaměstnanosti, posílit instituce a řešit nedostatek pracovníků.** Tato opatření zahrnují: i) zvýšení dostupnosti zařízení péče o děti; ii) modernizace veřejných služeb zaměstnanosti a iii) snížení rozdílů v odvodech na sociální zabezpečení mezi různými typy pracovních smluv.
- **Reformy, které mají zlepšit koordinaci v několika oblastech vzdělávání a odborné přípravy, mají pracovníkům poskytnout dovednosti, o které je mezi zaměstnavateli větší zájem.**

¹⁰ <https://www.rsm.global/poland/en/service/tax-advisory/tax-reliefs/prototype-tax-relief>

¹¹ <https://www.gov.pl/web/poland-businessharbour-en/tax-reliefs-in-poland-for-research-development-and-innovation>
<https://www.rsm.global/poland/en/service/tax-advisory/tax-reliefs/robotization-tax-relief>

Opatření se týkají zejména oblasti výzkumu a inovací a zahrnují vytvoření právního rámce pro urychlení procesů robotizace, digitalizace a inovací v průmyslu. Součástí RRP jsou také změny ve vnitřním řízení výzkumných ústavů, jejichž cílem je zlepšit spolupráci mezi vědou a průmyslem. Rozhodnutí Polska nakoupit digitální vybavení do škol a přijmout strategický rámec pro rozvoj digitálních dovedností má zlepšit digitální dovednosti studentů i dospělých.

- **Zelená transformace a digitální transformace ekonomiky jsou stěžejním pilířem v rámci polského RRP.** Přibližně 43 % celkové alokace polského RRP je věnováno zeleným cílům. Cílem plánovaných zelených reforem a investic je: i) zvýšení výroby energie z obnovitelných zdrojů (včetně energie na pevnině, fotovoltaiky, energie na moři, inteligentních sítí, obnovitelného vodíku a nízkouhlíkového vodíku), ii) zvýšení energetické účinnosti, iii) zlepšení kvality ovzduší a iv) rozvoj udržitelné dopravy. Očekává se, že realizace těchto opatření pomůže Polsku dosáhnout jeho cílů v oblasti klimatu a energetiky do roku 2030.

7.2 Slovensko

Po pandemickém období se fiskální politika v roce 2022 zaměřila na zmírnění dopadů vysoké inflace a cen energií.¹² Schodek veřejných financí se snížil z 5,4 % HDP v roce 2021 na 2,0 % v roce 2022. Rozpočtové příjmy těžily z prudkého nárůstu inflace a vzrostly z 39,4 % HDP v roce 2020 na 40,2 % v roce 2022. Nová opatření zavedená ke zmírnění dopadu vysokých cen energií byla odložena z roku 2022 na rok 2023. Celkové výdaje klesly ze 44,8 % HDP v roce 2020 na 42,3 % v roce 2022. Očekává se, že schodek veřejných financí se v roce 2023 zvýší na 6,1 % HDP. Tento nárůst bude způsoben zejména opatřeními zavedenými ke zmírnění dopadu vysokých cen energií, ale také snížením sazeb DPH v některých odvětvích potravinářství a rekreace, rodinným balíčkem zahrnujícím daňový bonus a vyšší přídatky na děti, zavedením rodičovského bonusu v rámci důchodové reformy a také znovuzavedením obědů zdarma pro školáky. Schodek veřejných rozpočtů by se měl v roce 2024 následně snížit na 4,8 % HDP.

Slovensko provádí řadu reforem v oblasti vzdělávání a investuje do svých vzdělávacích institucí. V klíčových ukazatelích vzdělávání a kvality a inkluzivity vzdělávacího systému je Slovensko trvale pod průměrem EU. Komise mu v průběhu let opakovaně adresovala doporučení v této oblasti. Slovensko se snažilo tyto problémy řešit strukturálními reformami v řízení svých vysokých škol a přijalo strategii jejich internacionalizace. Vláda rovněž schválila reformu zaměřenou na stimulaci výzkumné kapacity slovenských vysokých škol prostřednictvím vytváření partnerství mezi vysokoškolskými institucemi a sdílením jejich výzkumné infrastruktury. S cílem posílit také koordinaci politik v oblasti výzkumu a inovací byla na Úřadu vlády vytvořena nová řídicí struktura, která vychází z reformy přijaté v oblasti výzkumu a inovací, jež má klíčový význam pro Radu vlády pro vědu, technologie a inovace. Tato reforma rovněž zlepšuje postupy hodnocení. **Díky reformě bude Slovenská akademie věd moci realizovat společné projekty a provádět společný výzkum se soukromým sektorem a získávat soukromé finanční prostředky.**

- **Ačkoli Slovensko nabízí různé daňové pobídky pro výzkum a vývoj, míra jejich využívání ze strany podniků je stále poměrně nízká (v roce 2019 činily ušlé daňové příjmy 0,028 % ve**

¹² https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/SK_SWD_2023_625_en.pdf

srovnání s průměrem EU, který činí 0,100 %). Plán obnovy a posílení odolnosti počítá s režimy podpory voucherů: inovačními vouchery, které mají motivovat malé a střední podniky ke spolupráci s výzkumnými organizacemi, a digitálními vouchery, které mají rozšířit digitalizované služby a procesy mezi malé a střední podniky. Prostředky dostupné v rámci Plánu obnovy a zvýšení odolnosti budou využity k vytvoření finančních nástrojů na podporu inovací. Plán obnovy a posílení odolnosti však neřeší problémy spojené s vytvořením celkové podpory inovací, která by podpořila šíření inovací v podnicích.

Od roku 2021 platí na Slovensku nová pravidla pro tzv. daňové mikropoplatníky.¹³ Mikrodaňovým poplatníkem je fyzická osoba s příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti i právnická osoba, pokud její příjmy za zdaňovací období nepřesáhnou 49 790 €. Mikropoplatníci mohou stanovit odpisování v libovolné výši u majetku zařazeného do odpisových skupin 0 až 4, maximálně do výše vstupní ceny, což znamená větší prostor pro optimalizaci.¹⁴ Podmínkou je, že majetek musel být uveden do užívání nebo k podnikání ve zdaňovacím období, v němž byl podnikatel mikropoplatníkem, a nesmí se jednat o luxusní automobily, tj. automobily se vstupní cenou vyšší než 48 000 €. S ohledem na podmínku odpisových skupin 0 až 4 nelze daňové odpisy uplatnit v žádné výši ani u nemovitého majetku.

Slovensko dále mezi roky 2017–2021 každoročně reportuje výsledky kontinuálního plánu, jehož cílem je revize výdajů státního rozpočtu.¹⁵

Souhrnná implementační zpráva 2020 (vzdělávání, životní prostředí, trh práce a sociální politika, zdravotnictví, zemědělství a informatizace).¹⁶

- **Opatření v oblasti revize vzdělávání jsou prováděna se zpožděním a částečně, přičemž úspora 10,6 milionu € vznikla pouze snížením dotace pro bakaláře, kteří přímo pokračují v dalším studiu.** Změna se neprojevila ve struktuře studentů; podíl pokračujících bakalářů zůstává podle evropských standardů nadprůměrný. Po celou dobu implementace nedošlo ani k výraznější racionalizaci sítě základních škol. Byla realizována zejména opatření zaměřená na zvýšení platů učitelů v regionálním školství. Od roku 2017 se jejich tarifní platy zvýšily o 28 %, ve srovnání s průměrem OECD však zůstávají nízké (74 % oproti 89 % platů vysokoškolsky vzdělaných; 2019). Lepší propojení platů učitelů s jejich kvalitou však postupuje jen velmi pomalu.
- **V oblasti životního prostředí bylo v během realizace za rok 2020 dosaženo úspor ve výši 17 milionů € z plánovaných 103 milionů €. Kč, a to zejména v důsledku zvýšení poplatků za skládkování.** Během provádění revize se nepodařilo naplnit potenciál opatření na zefektivnění činnosti Slovenského vodohospodářského podniku, zrušení osvobození od spotřebních daní z uhlí, elektřiny a plynu a zavedení vstupného do národních parků. Implementace byla úspěšná zejména v investičním procesu – byly zavedeny postupy a metodiky pro posuzování a

¹³ <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/mikrodanovnik-vyhody-2021>

¹⁴ Vzhledem k poměrně krátké době od implementace tohoto opatření není prozatím možné vyhodnotit jeho dopady.

¹⁵ <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/implementacia/>

¹⁶ https://www.mfsr.sk/files/archiv/5/suhrnna_implementation_sprava_2020.pdf

stanovení priorit velkých investičních projektů a také referenční hodnoty (míra napojení na veřejnou kanalizaci, míra výstavby projektů, náklady na běžný metr) pro přidělování podpory z Fondu životního prostředí na výstavbu vodovodů a kanalizací.

- **V odvětví zdravotnictví došlo navzdory omezením způsobeným pandemií k určitému pokroku v hodnotových a systémových opatřeních přezkumu a plánované úspory byly částečně realizovány. V roce 2020 dosáhly úspory 86 milionů € z plánovaných 195 milionů €, a to zejména opatření v oblasti dotování léků.** Změny v dlouhodobém horizontu péče měly zatím pouze podobu přípravy nových koncepcí. V hospodaření nemocnic nedošlo k žádným systémovým změnám, jejich zadluženost byla opět řešena prostřednictvím veřejného dluhu. Ministerstvo zdravotnictví však pokročilo v zavádění telemedicíny a standardních diagnostických postupů.
- **Rok 2020 byl prvním rokem provádění druhého přezkumu výdajů na IT. Opatření se zaměřila na tvorbu a aktualizaci předpisů a v letech 2021 a 2022 by měla ušetřit 15–43 milionů €.** Mezi nejvýznamnější opatření patří zavedení povinnosti zveřejňovat jednotkové ceny a množství pořizovaného zboží a služeb a povinnost zveřejňovat průměrné sazby za člověkodenní jednotlivé role související s vývojem aplikací. Tím je položen základ pro lepší řízení, provoz a rozpočtování vládních informačních technologií.

Souhrnná implementační zpráva 2021 (zdravotnictví, informatizace, zemědělství a rozvoj venkova, kultura, obrana):¹⁷

- **Největší kumulativní úspory do současného období jsou způsobeny snížením úhrad kategorizovaných léčivých přípravků v minulosti (přibližně 60 mil. €).** V menší míře došlo ke zvýšení úhrad centrálně nakupovaných léčivých přípravků zdravotními pojišťovkami a úspory jsou způsobeny také mezinárodním srovnáním cen léčivých přípravků. Novela zákona o léčivech schválená parlamentem v roce 2022 by měla přinést úspory díky zlepšení nákladové efektivity léků nebo vstupu nových generických a biologicky podobných léků. Tím se rovněž vytvoří prostor pro podporu vstupu nových inovativních léčivých přípravků do slovenského zdravotnického systému.
- **Přezkum výdajů na obranu (2020) zajistil v roce 2021 úspory ve výši 25 milionů €.** Během prvního roku provádění dosáhlo ministerstvo plánovaných úspor a provedlo také řadu nefinančních opatření. V roce 2021 se Ministerstvu obrany podařilo dosáhnout úspory ve výši 24 milionů EUR tím, že se nezvýšila obálka na platy vojáků z povolání, a dalších 0,8 milionu € bylo zajištěno optimalizací nákupu uniforem. Úspory v roce 2022 má přinést také optimalizace úřadu Ministerstva obrany.
- **Výsledkem revize výdajů na IT 2.0 (2019) je úspora 13,2 milionu € v roce 2021.** Ve druhém roce realizace druhého přezkumu výdajů na IT se opatření zaměřila především na vypracování a aktualizaci metodik a vyhlášek, které přispějí k efektivnějšímu řízení a financování státních IT služeb. Realizovaná opatření umožní Ministerstvu investic, regionálního rozvoje a informatiky systematicky shromažďovat údaje o jednotkových cenách zboží a služeb a lépe porovnávat

¹⁷ https://www.mfsr.sk/files/archiv/41/Suhrnna-implementacna-sprava-za-rok-2021_ISA.pdf

stávající a plánované výdaje mezi jednotlivými úřady. Naopak opatření pro efektivnější využívání vládního cloudu zaostávají.

- **Přezkum zaměstnanosti a platů ve veřejném sektoru (2020) ušetřil v roce 2021 více než 118 milionů €.** V rámci konsolidace veřejných zdrojů bylo při přípravě rozpočtu na roky 2021–2023 rozhodnuto o snížení počtu úředníků na ministerstvech a dalších státních úřadech od roku 2021. Toto opatření bylo zaměřeno o něco úžeji než v přezkumu (užší definice úředníků) a mělo přinést úspory ve výši 109 milionů €. V průběhu roku 2021 byla přibližně třetina prostředků vrácena do kapitol, čímž se úspora snížila na 77 milionů €. Současně došlo ke zvýšení zaměstnanosti v jiných oblastech (vznik nových úřadů, nové činnosti související s prováděním plánu obnovy a odolnosti atd.). Postupně se snižuje počet policistů (úspora 14 milionů € v roce 2021) a veřejné vysoké školy jsou vzhledem ke snížením dotace o 27 milionů € tlačeny k optimalizaci počtu učitelů na mezinárodní průměr, stejně tak počtu nepedagogických pracovníků.

7.3 Estonsko

Veřejné výdaje se v posledních letech trvale zvyšovaly a nebyly doprovázeny zvyšováním daní. V roce 2022, kdy inflace automaticky zvýšila příjmy, vykázala veřejná správa relativně malý schodek ve výši 0,9 % HDP. V roce 2023 se však předpokládá nárůst schodku na 3,1 % HDP, což odráží výraznou rozpočtovou expanzi pro tento rok. Přesto Evropská komise očekává, že veřejný dluh Estonska bude na konci roku 2023 činit 19,5 % HDP, což je nejnižší míra v EU. Kromě dodatečných výdajů na obranu a bezpečnost počítá státní rozpočet na rok 2023 se zvýšením platů učitelů, kulturních pracovníků, pracovníků vnitřní bezpečnosti a IT specialistů.

- Ve Stability Reportu počítá estonská vláda s poměrně vysokými schodky až do roku 2027, přes 4 % HDP v každém roce období 2023–2027.¹⁸ Dle prognózy Evropské komise se vládní dluh k HDP dostane v roce 2033 na výši 26 % HDP.

Estonsko nedávno přijalo nová politická opatření, která se zabývají výzvami oběhového hospodářství, ale zemi by podle Evropské komise prospěla cílená opatření, zejména ke zlepšení oběhového hospodářství komunálního odpadu. Míra recyklace komunálního odpadu činila 30,5 % v roce 2021, zatímco průměr EU byl 48,5 %. Estonský průmyslový systém se vyznačuje nízkou produktivitou zdrojů a produktivita zdrojů je jednou z relativních slabín Estonska, pokud jde o inovační kapacitu země. Estonsko se v roce 2021 umístilo na 18. místě v indexu ekologických inovací v EU.

Kromě reforem a investic v rámci RRP by Estonsku dle Evropské komise prospělo následující:

- Posílení sociální ochrany, včetně řešení chudoby ve stáří a rozšířením pokrytí dávek v nezaměstnanosti, zejména na osoby s krátkou pracovní dobou a v nestandardních formách práce. Zlepšení přístupu ke zdravotní a dlouhodobé péči, zejména zajištěním udržitelného financování.

¹⁸ https://commission.europa.eu/document/download/de051868-7b91-4707-afc3-05b5af04e3de_et?filename=Stability%20programme%202023_Estonia_et.pdf

- Řešení nedostatku kvalifikovaných pracovníků zmírněním nedostatku učitelů. Estonsko řeší nedostatek učitelů razantním navyšováním jejich platů. Od roku 2016 do roku 2020 se zvýšily přibližně o 40 % a ministr školství se zavázal, že do roku 2023 zvýší jejich platy na 120 % průměrné mzdy. Estonsko by díky zkvalitnění vzdělávání (udržení mladých perspektivních pedagogů) chtělo mít např. mnohem více kvalifikovaných pracovníků v oborech tvořící vysokou přidanou hodnotu (například IT) a zároveň vytvořilo dlouhodobou strategii pro školství až do roku 2035.¹⁹
- Zvýšení investic do výzkumu a inovací s cílem zlepšit hospodářskou výkonnost a konkurenceschopnost.
- Navrhování a provádění nových opatření k dosažení klimatických cílů pro rok 2030 pro odvětví mimo systém obchodování s emisemi a k posílení kapacity odvětví využívání půdy pro odstraňování uhlíku, stanovení ambicióznějších cílů v oblasti energetické účinnosti a zlepšení nakládání s komunálním odpadem. Pokračování v pobídkách pro zavádění energie z obnovitelných zdrojů, mimo jiné zvýšením kapacity elektrické sítě.
- Pokračovat v úsilí o zvýšení podílu udržitelných druhů dopravy elektrifikací železniční sítě a pobídkami pro zavádění nízkouhlíkových vozidel.
- Pokračování ve včasné provádění synchronizace s elektrickou sítí EU. Zintenzivnění úsilí o zavádění renovací budov zajištěním dostatečných finančních zdrojů a souvisejících investic k dosažení cílů renovací.

Inovativnost estonské ekonomiky podporuje dynamická základna výzkumu a vývoje a dobré rámcové podmínky pro zakládání technologických podniků. Intenzita výzkumu a vývoje v Estonsku (hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj jako procento HDP) se v období 2016–2021 zvýšila. Národní program reforem *Estonsko 2020* stanovil cíl pro výzkum a vývoj ve výši 3 % HDP, avšak této mety Estonsko ještě nedosáhlo. Podle Eurostatu činila intenzita R&D 1,80 % HDP v roce 2021, zatímco v roce 2019 činila 1,63 % a 1,24 % v roce 2016. Podle publikace *The State of European Tech 2021* si Estonsko udržuje vedoucí pozici jako země s nejvyšší mírou podnikání v oblasti začínajících technologických podniků v EU.²⁰ Na konci roku 2022 připadalo v Estonsku více než 1,1 začínajících podniků na 1 000 obyvatel, což je nejvyšší míra v EU. Inovativní estonské firmy mají dobrý přístup k financování.

V estonské databázi startupů bylo v květnu 2023 evidováno 1 460 startupů. 43 % z nich je pak aktivních 5 a více let.²¹ Estonsko se tak stalo předním evropským státem, který oplývá potenciálem a inovacemi. K jeho obrovské digitální síle přispívá řada klíčových faktorů. Například internet je v Estonsku uznáván jako základní lidské právo, díky čemuž je Estonsko lídrem v oblasti IT, kybernetické bezpečnosti a státní správy. Vedle toho disponuje širokou paletou talentů s dobrou úrovní angličtiny, díky čemuž je

¹⁹ <https://ncee.org/quick-read/how-estonia-is-addressing-its-teacher-shortage/>

²⁰ <https://2021.stateofeuropeantech.com>

²¹ <https://startupestonia.ee/blog/the-first-quarter-of-2023-for-the-estonian-startup-sector>

snadnější komunikace se zahraničními investory. Estonsko také těží např. z estonského startupového víza, které podporuje příliv talentů, zejména v oblasti technologií a IT.²²

Financování a administrativní podpora startupů je v Estonsku umožněna díky množstvím neziskových organizací a inkubátorů, které umí čerpat finance z EU, ze státního fondu, ale také umí projekty prezentovat a přilákat zahraniční investory. Konkrétně jimi jsou například Cleantech ForEst, TalTech Mektory, NULA, nebo speciální programy estonských univerzit.²³ Objem rizikového kapitálu je pak v Estonsku v poměru k HDP nejvyšší v EU a třikrát vyšší než průměr EU (vypočtený pomocí tříletého klouzavého průměru pro snížení volatility). Podle srovnávacího přehledu OECD „Financování malých a středních podniků a podnikatelů 2022“ mělo Estonsko sedm jednorozčů (soukromých společností v hodnotě více než 1 miliardy USD), což je nejlepší výsledek na obyvatele v EU.²⁴

- **Investice veřejného sektoru jsou nad průměrem EU, zatímco investice soukromého sektoru jsou pod průměrem EU.**²⁵ V roce 2022 Estonsko zlepšilo financování inovací a zřídilo národní inovační agenturu, která bude podporovat spolupráci mezi výzkumem a inovacemi financovanými z veřejných zdrojů (soustředěnými na několika státem financovaných univerzitách) a podniky, což má zvýšit jejich investiční aktivitu. Kromě toho Estonsko spustilo rozsáhlý grantový program pro aplikovaný výzkum, který podporuje podniky s intenzivním výzkumem a vývojem a posiluje spolupráci mezi univerzitami a průmyslem.

Podniky sice dostávají daňové pobídky na výzkum a vývoj, ale ty se nijak zásadně neliší od daňových pobídek na jiné typy investic, takže neexistuje silný efekt, který by je tlačil k investicím do R&D.²⁶

- V klasických systémech daně z příjmů právnických osob jsou zisky podniků zdaňovány v okamžiku jejich dosažení. V Estonsku se daň z příjmů právnických osob platí pouze tehdy, pokud a kdy jsou zisky estonské společnosti rozděleny. Reinvestované zisky zdanění nepodléhají. (Ibid.)
- 80 % příjmů z licenčních poplatků za patenty je osvobozeno od daně z příjmů z dividend. (Ibid.) To může mít omezený účinek, ale nemá téměř žádné negativní důsledky a je dobře zaměřeno na zvýšení počtu patentových přihlášek.

V roce 2002 Estonsko vytvořilo systém digitální identifikace založený na povinném občanském průkazu. Systém e-identity znamená, že všichni estonští občané a obyvatelé bez ohledu na místo pobytu mají státem vydanou elektronickou identitu, tzv. eID, která jim umožňuje komunikovat se státem a využívat všechny jeho služby. Lidé používají své eID k placení účtů, hlasování na internetu, podepisování smluv, nakupování, přístupu ke svým zdravotním informacím a mnoha dalším věcem.²⁷

²² <https://www.eu-startups.com/2023/02/startup-nations-the-6-european-countries-with-the-most-startup-investment-per-capita/>

²³ <https://investinestonia.com/wp-content/uploads/estonian-startup-and-vc-ecosystem-2022-overview-1.pdf>

²⁴ <https://www.oecd.org/cfe/financing-smes-and-entrepreneurs-23065265.htm>

²⁵ https://commission.europa.eu/system/files/2020-05/2020-european-semester-national-reform-programme-estonia-annex_en.pdf

²⁶ <https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2009-Tax-incentives-to-promote-research-and-development.pdf>

²⁷ <https://e-estonia.com/solutions/e-identity/id-card/>

- V roce 2014 se Estonsko stalo první zemí, která nabídla elektronický pobyt lidem ze zemí mimo Estonsko, což estonská vláda označuje jako krok „směřující k myšlence země bez hranic“. Program nazvaný e-Residency je určen pro každého, kdo se chce stát elektronickým rezidentem Estonska a získat přístup k jeho rozmanitým digitálním službám, bez ohledu na státní příslušnost nebo místo pobytu.
- V oblasti zdravotnictví mají estonští zdravotníci přístup k aplikaci e-Ambulance, která umožňuje zdravotnickému personálu okamžitý přístup ke zdravotnické dokumentaci pacienta a telemedicínu.²⁸ Od roku 2010 byl zaveden e-recept, v současnosti se 99 % lékařských předpisů vyřizuje online. Od roku 2020 byla zavedena proaktivní péče o dítě, což znamená, že rodiče novorozence již nemusí žádat o dávky.

7.4 Německo

Německo je nově známé svou politikou „černé nuly“, jež znamená vyrovnaný rozpočet bez nových dluhů. Tato politika si během pandemie covid-19 prošla stress-testem a otázkou bylo, zda se Německo k fiskálně konzervativnímu pojetí veřejných financí vrátí. Dle odhadu Evropské komise se bude schodek spolkového rozpočtu pohybovat v letech 2024–2026 v mezích 0,75–1,75 % HDP, přičemž téměř celý bude strukturální. Rozpočty nižších územních celků budou dle této predikce vyrovnané.

- Německo má jinak koncipovanou „dluhovou brzdu“ než Švýcarsko, avšak (aspoň před pandemií) taktéž funkční, pro letošní rok již vláda vedená sociální demokracií taktéž počítá s jeho dodržením.²⁹ Německo přistoupilo k dluhové brzdě, když jeho dluh dosáhl hranice 80 % HDP (o 20 p. b. více, než povoluje Pakt stability a růstu). A díky rostoucí ekonomice se mu dařilo relativní dluh odbourávat. Dle prognózy Evropské komise se bude dluh vůči HDP v Německu zvolna snižovat a blížít „maastrichtské“ hranici. V roce 2026 by měl být 65,5 % HDP.

Spolková vláda v reakci na energetickou krizi a inflaci zavedla opatření ke stabilizaci příjmů a zachování výrobní kapacity německého hospodářství. Tato opatření zahrnují cílené transfery, daňové úlevy a iniciativy zaměřené na úspory energie. Vláda provádí cílenou politiku na straně nabídky s cílem mobilizovat udržitelné soukromé investice, posílit nabídku práce a zvýšit produktivitu ekonomiky. To zahrnuje opatření na zlepšení podmínek pro inovativní rychle rostoucí podniky a digitalizaci ekonomiky.

- Vláda přijala tři komplexní úlevové balíčky v celkovém objemu přibližně 100 miliard € na roky 2022 a 2023 a vytvořila „ochranný štít“ pro ekonomiku, který vyčleňuje až 200 miliard € na opatření k dočasnému zmírnění hospodářských důsledků energetické krize.
- Vláda se dále zavázala zvýšit dopad rozpočtových prostředků, které využívá. Od roku 2015 provádí přezkumy výdajů, které pečlivě zkoumají stávající kategorie příjmů a výdajů s cílem zjistit, zda jsou související cíle dosahovány efektivně a účelně.

²⁸ <https://www.newyorker.com/magazine/2017/12/18/estonia-the-digital-republic>

²⁹ <https://www.reuters.com/markets/europe/germany-says-its-borrowing-rose-2022-due-pandemic-ukraine-war-2023-01-12/>

- Vláda koordinuje svou dotační politiku na základě pokynů pro dotační politiku, které jsou zaměřeny na udržitelné a efektivní využívání veřejných prostředků. Jejím cílem je omezit dotace a výdaje, které jsou neefektivní nebo škodlivé pro životní prostředí a klima. Každé dva roky vychází Zpráva o dotacích (Subventionsbericht), poslední byl vydán v létě 2023.
- Ze srovnávaných zemí má nicméně Německo zdaleka nejvyšší výdaje na výzkum a vývoj, a to 3,14 % HDP. Tato hodnota zůstává v průběhu času téměř konstantní.

OECD doporučuje Německu následující:³⁰

- Vyhnout se expanzivní fiskální politice s cílem omezit inflační tlaky a zároveň být připraven podpořit zranitelné domácnosti.
- Postupně zahrnout mimorozpočtové prostředky do základního rozpočtu a zároveň zavést větší flexibilitu fiskálních pravidel, která umožní přiměřené investiční výdaje.
- Podporovat kulturu hodnocení dopadů vytvořením nezbytné infrastruktury pro sdílení dat, posílením přezkumů výdajů v rámci rozpočtových postupů a podporou vzájemného učení mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy.
- Stanovit povinné společné standardy IT a podporovat harmonizaci administrativních postupů a společný vývoj softwaru napříč úrovněmi veřejné správy.
- Zvýšit pobídky k nabídce práce pro druhé a nízkopříjmové zaměstnance reformou pravidel společného zdanění párů a zároveň snížit hranici příjmu, při jejímž dosažení se postupně zvyšují příspěvky na sociální zabezpečení.
- Snížit daně z příjmů fyzických osob zvýšením nezdaniitelných částek a snížením daňových sazeb.
- Snížit limity pro slevy na dani z darů a dědické daně a osvobození od daně z obchodního majetku a zároveň rozšířit splátky pro placení daní.
- Zlepšit výběr daní a omezit deformace zrušením daňových výdajů na příjmy z prodeje nebo pronájmu nemovitostí a osvobození od DPH.

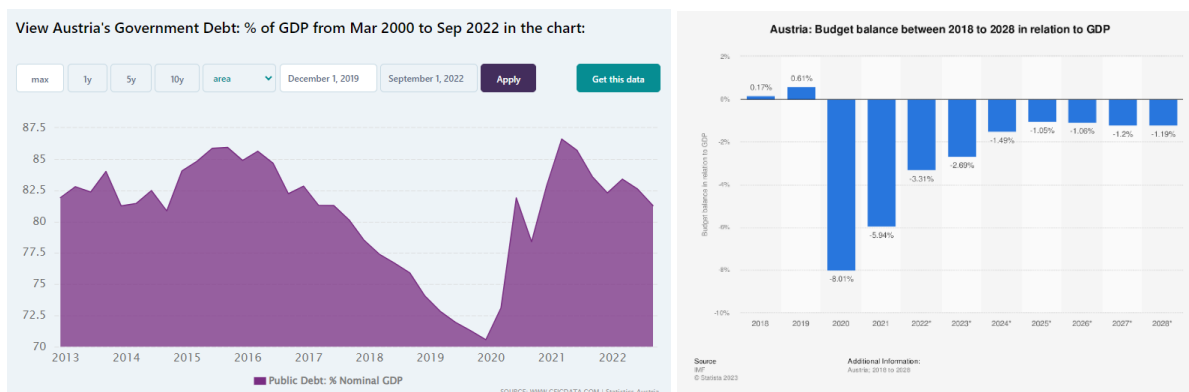
7.5 Rakousko

Rakousku se podařilo vstoupit do pandemie covid-19 po letech snižování veřejného dluhu, což mu dávalo lepší manévrovací prostor i přesto, že dluh byl i tak poměrně vysoký (a nad povolenou hranicí dle Paktu růstu a stability). V roce 2022 již zažilo Rakousko rychlý růst HDP (5 %), mj. díky obnovení turismu. Potýká se však s nedostatkem pracovníků.³¹

³⁰ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9642a3f5-en/index.html?itemId=/content/publication/9642a3f5-en&csp=eeeea2d08cb0dc9a1a5384db35e146f0&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e1401-b476ff930e>

³¹ https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/AT_SWD_2023_620_en.pdf

Graf 6: Vývoj rakouského zadlužení

Zdroj: CEIC (2023)³², Statista (2023)³³

V roce 2015 zkrátilo Rakousko dobu potřebnou k vyřízení daní ze 166 hodin na 130 hodin. Tím se výrazně zvýšilo jejich skóre v oblasti snadného placení daní a zlepšilo se jeho postavení v žebříčku Doing Business.

V roce 2021 bylo vyvinuto velké a rozsáhlé úsilí o digitalizaci rakouské ekonomiky prostřednictvím digitalizace vzdělávacího systému, daňových zákonů a obecné digitální legislativy (přibližně 80 milionů € pak bylo vyčleněno pro nový Digitalizační fond na roky 2021 a 2022).³⁴ To mohlo přímo souviset se zvýšením skóre svobody podnikání a práce v Rakousku po roce 2021, což jsou dva hlavní faktory indexu ekonomické svobody. Kromě toho se díky tomu zlepšilo i jejich umístění v žebříčku International Institute for Management Development (IMD): od roku 2019 do roku 2021 poskočilo v digitální konkurenceschopnosti z 20. na 16. místo.³⁵ Se zlepšením podmínek k podnikání může souviset i značná stimulace investic. Souhrn všech kapitálových investic v Rakousku počítaný jako nákupy firmami v procentech HDP neustále stoupá od roku 2010. V červnu 2021 dosáhl historického maxima 29,5 % (naproti tomu rekordního minima 19,4 % dosáhl v březnu 2010).³⁶

Rakousko zavedlo daňové dotace pro podniky na rozšíření jejich činností v oblasti výzkumu a vývoje. Rakousko patří mezi země OECD, které poskytují nejvyšší celkovou vládní podporu podnikovému výzkumu a vývoji v poměru k HDP, což v roce 2019 odpovídalo 0,27 % HDP. V Rakousku se sazba daňové úlevy související s investicí do výzkumu a vývoje v průběhu let neustále zvyšuje, a to z původních 3 % na 5 % v roce 2003, následně na 8 % v roce 2004, 10 % v roce 2011, 12 % v roce 2016 a 14 % v roce 2018 (v Rakousku v této oblasti funguje tzv. tax credit, to např. znamená, že aktuálně při investici 100 000 € do výzkumu a vývoje může daná firma uplatnit nárok na daňový kredit ve výši 14 000 €, který

³² <https://www.ceicdata.com/en/indicator/austria/government-debt--of-nominal-gdp>

³³ <https://www.statista.com/statistics/388379/austria-budget-balance-in-relation-to-gdp/>

³⁴ https://www.digitalaustria.gv.at/dam/jcr:1dab2b5a-a7b4-4339-8d88-d01077c73b69/digital_austria_digibericht_EN_final_MD.pdf

³⁵ <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>

³⁶ <https://www.ceicdata.com/en/indicator/austria/investment--nominal-gdp>

následně použije na platbu svých daňových závazků³⁷). Výše výdajů, ze které se počítá tento odpočet, nemá žádný limit.³⁸

Rakousko má velké zdanění práce a trh a práce je přeregulovaný. V roce 2021 byla snížena daň z příjmu, což snížilo daňové zatížení práce a podpořilo větší zaměstnanost. Byl také snížen odvod na zdravotní pojištění a korporátní daň z příjmu.³⁹

- Sazby daňové progresse daně z příjmu fyzických osob se snížily:
  - z 25 % na 20 %,
  - z 35 % na 30 %,
  - z 42 % na 40 %.
- Korporátní daň klesla z 25 % na 23 %
- Povinný odvod na zdravotní pojištění klesl o 1,7 p. b.

V roce 2021 byla zavedena „klimatická jízdenka“⁴⁰ a daň z CO₂,⁴¹ která motivuje k využívání veřejné dopravy s cílem snížit emise a urychlit ekologický přechod Rakouska. Elektrická vozidla mají různé daňové výjimky.⁴²

Evropská komise Rakousku doporučuje následující:⁴³

- Ukončit platná opatření na podporu energetiky do konce roku 2023 a využít úspory, které s tím souvisejí, ke snížení schodku veřejných financí.
- Pro období po roce 2024 pokračovat ve střednědobé fiskální strategii postupné a udržitelné konsolidace v kombinaci s investicemi a reformami vedoucími k vyššímu udržitelnému růstu s cílem dosáhnout omezitelné střednědobé fiskální pozice.
- Zajistit přiměřenost a fiskální udržitelnost systému dlouhodobé péče a fiskální udržitelnost systému zdravotní péče.
- Zjednodušit a racionalizovat fiskální vztahy a odpovědnosti mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy a sladit odpovědnost za financování a výdaje.
- Zlepšit skladbu daní s cílem podpořit inkluzivní a udržitelný růst.
- Zvýšit účast žen na trhu práce, mimo jiné posílením kvalitních služeb péče o děti, a starších pracovníků a zlepšit výsledky znevýhodněných skupin na trhu práce, jako jsou uchazeči

³⁷ Pokud je navíc hodnota daňového kreditu vyšší než daňový závazek v daném roce, lze si tento kredit převést do dalšího období.

³⁸ <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-austria.pdf>

³⁹ <https://taxfoundation.org/austria-budget-2021/>

⁴⁰ <https://www.oecd.org/climate-action/ipac/practices/austria-s-klimaticket-to-promote-low-carbon-mobility-408c8de9/>

⁴¹ <https://www.reuters.com/business/energy/austrian-coalition-overhauls-tax-system-sets-co2-pricing-2021-10-03/>

⁴² <https://www.versinetic.com/news-blog/ev-charging-and-electric-car-incentives-eu/>

⁴³ https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/COM_2023_620_1_EN.pdf

o zaměstnání s nízkou kvalifikací a osoby z přistěhovaleckého prostředí, a to i zvýšením úrovně jejich základních dovedností.

- Snížit celkovou závislost na fosilních palivech a diverzifikovat zdroje dodávek plynu s cílem výrazně snížit závislost na Rusku.
- Urychlit zavádění energie z obnovitelných zdrojů a potřebné infrastruktury, zejména zjednodušením povolovacích postupů a zavedením vyhrazených oblastí pro urychlení.
- Zlepšit energetickou účinnost.
- Snížit emise, zejména v odvětví dopravy.
- Zintenzivnit politické úsilí zaměřené na poskytování a získávání dovedností potřebných pro ekologický přechod.

8 Vybrané globální vlivy dopadající na české hospodářství

V této kapitole se věnujeme globálním vlivům, které mohou mít vliv na rozpočet České republiky. Považujeme za důležité tyto jevy zmínit právě vzhledem k jejich možným vlivům na navrhovaná opatření.

8.1 Plnění environmentálních cílů

Mezi jeden z hlavních vlivů, který bude v budoucích několika letech ovlivňovat fiskální politiku i český průmysl a ekonomiku celkově, patří nepochybně environmentální plány Evropské komise. Za dvě nejdůležitější iniciativy v této oblasti můžeme označit „Zelenou dohodu pro Evropu“ (European Green Deal) a balíček „Fit for 55“, nicméně na základě těchto dokumentů vzniklo a stále vzniká množství dalších přidružených plánů, které se zabývají konkrétními kroky a cíli plánované zelené transformace. Mezi ně patří například Akční plán pro cirkulární ekonomiku, který vytyčuje cíle a upravuje podmínky pro zpracování použitých surovin a materiálu nebo iniciativa REPowerEU, jež byla vytvořena v důsledku ruského útoku na Ukrajinu, přičemž cílem je do roku 2030 ukončit závislost na ruských fosilních palivech.

Za primární stavební kameny evropské zelené transformace můžeme tedy považovat zejména European Green Deal a Fit for 55, proto bude tato kapitola založena zejména na jejich analýze, neboť analýza celé zelené transformace přesahuje rámec a možnosti této studie. Některé další přidružené plány budou však zmíněny v ostatních kapitolách globálních vlivů.

Hlavním aspektem Green Dealu je snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 nejméně o 55 % ve srovnání s úrovní v roce 1990, což je spojeno s důrazným prosazováním oddělení ekonomiky od využívání zdrojů a přechodem na čisté oběhové hospodářství. Dohoda klade důraz na spravedlivý a inkluzivní přechod a podporuje regiony silně závislé na uhlíkově náročných průmyslových odvětvích prostřednictvím mechanismu „spravedlivého přechodu“.

Strategie zahrnuje čistou, cenově dostupnou a bezpečnou energii prostřednictvím rozšiřování obnovitelných zdrojů a modernizované energetické infrastruktury. Dalšími významnými složkami jsou ambice nulového znečištění životního prostředí bez toxických látek a zachování a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti. Ústředním bodem plánu je také udržitelná mobilita s cílem snížit emise z dopravy o 90 % do roku 2050. Klíčovým prvkem je také financování tohoto přechodu, jehož cílem je v příštím desetiletí mobilizovat nejméně 1 bilion € v udržitelných investicích prostřednictvím výdajů z rozpočtu EU a soukromých investic, které by zprostředkovala Evropská investiční banka.

Právě jednu z nejdůležitějších částí Green Dealu – redukcí emisí skleníkových plynů – upravuje konkrétně balíček Fit for 55. Tento balíček se bude týkat širokého spektra odvětví, jako je energetika, průmysl, doprava, stavebnictví nebo zemědělství a bude zahrnovat jak regulační nástroje (např. normy a standardy kvality), tak ekonomické nástroje (např. daně, dotace). Cílem je sladit všechny právní předpisy EU v oblasti klimatu a energetiky s novým cílem pro rok 2030 v podobě snížení produkce emisí alespoň o 55 %. Konkrétní právní předpisy zahrnují revize systému EU pro obchodování s emisemi (EU ETS), nařízení o sdílení úsilí, směrnice o obnovitelných zdrojích energie, směrnice o energetické

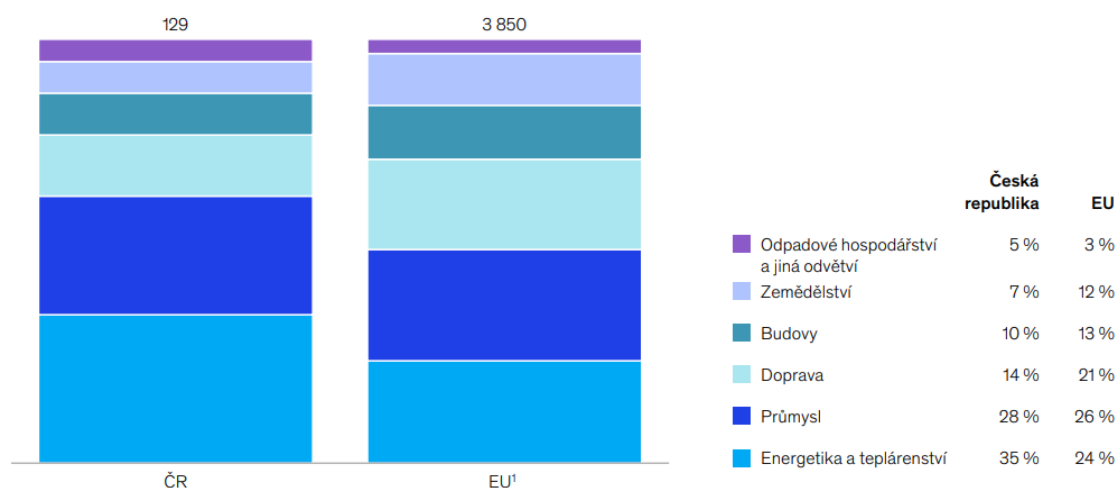
účinnosti, nařízení o využívání půdy, změnách ve využívání půdy a lesnictví a mimo jiné také normy CO₂ pro osobní a dodávkové automobily.

Balíček Fit for 55 rovněž věnuje zvláštní pozornost sociálním důsledkům ekologického přechodu, aby se zajistilo, že bude spravedlivý a férový pro všechny občany EU. To zahrnuje například potenciální opatření na zmírnění energetické chudoby a finanční podporu domácností při renovaci jejich domů.

Česká republika patří stejně jako většina východoevropských států mezi země, které mají svou ekonomiku z nezanedbatelné části postavenou na průmyslu, jehož se zelené plány EU nepochybně dotknou (například aktuálně silně diskutovaná norma Euro 7). Úskalím plánované evropské koncepce v oblasti energetiky by také mohl být poměrně odmítavý postoj k jaderné energii, která nyní hraje a v budoucnu také bude hrát důležitou roli v energetickém mixu České republiky.

Graf 7: Srovnání původu emisí v České republice a Evropské Unii

Mt CO₂e; nezahrnuje LULUCF, mezinárodní leteckou a jinou dopravu; 2017

1. Zahrnuje 27 zemí EU

Zdroj: McKinsey & Company: *Klimaticky neutrální Česko*⁴⁴

Dle studie *Klimaticky neutrální Česko* od McKinsey & Company by pak Česká republika k naplnění svých závazků o snížení emisí o 55 % do roku 2030 potřebovala během následujícího desetiletí investovat 500 miliard Kč. K dosažení čisté nulové bilance by pak v letech 2031–2050 bylo potřeba investovat dodatečné 4 biliony Kč.⁴⁵

Část zelené transformace má být financováno z Evropských fondů. Z víceletého rozpočtového rámce EU 2021–2030 má Česká republika obdržet až 500 miliard z modernizačního fondu, který bude

⁴⁴https://www.mckinsey.com/cz/~media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/czech%20republic/our%20work/decarbonization_report_cz_vf.pdf

⁴⁵https://www.mckinsey.com/cz/~media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/czech%20republic/our%20work/decarbonization_report_cz_vf.pdf

financovaný z evropského systému obchodování s emisními povolenkami (EU ETS).⁴⁶ Počítá se, že velkou část investic zajistí i Národní plán obnovy, na který obdržela Česká republika v první fázi alokace zhruba 180 mld. Kč a v dodatečné by ji mělo být vyplaceno dalších 170, celkově tedy 350 mld. Kč.⁴⁷ V Národním plánu obnovy České republiky⁴⁸ je na zelenou transformaci vyhrazeno celkově 83,6 miliard Kč, dalších 27,85 miliard je poté vyhrazeno v části REPowerEU. Dohromady by tedy Česká republika za období 2021–2027 měla z eurofondů na zelenou transformaci obdržet minimálně 261,45 mld. Kč. Pokud by chtěla tedy splnit investice, které jsou dle výše uvedené studie třeba k dosažení emisních závazků, musela by z národního rozpočtu nebo skrze soukromé investice investovat dodatečných zhruba 238,55 mld. Kč.

Samotné řešení a plány na energetickou a zelenou transformaci budou vyžadovat k provedení materiály a technologie na jejichž dovozu je Evropa závislá. S ohledem na nedávné výpadky ropy a zemního plynu, způsobené Ruskou invazí Ukrajiny se pak jeví problematická závislost zejména na zemích jako je například Čína. Tedy země, která by v budoucnu mohla využívat evropskou závislost jako geopolitickou páku.

Čína zabírá dominantní postavení zejména v oblasti vzácných zemin, které slouží k výrobě elektroaut, větrných turbín nebo baterií. Země EU v současnosti 100 % těchto zdrojů importují z Číny, která také disponuje 90 % světových kapacit na jejich zpracování a 60 % jejich globálních rezerv.⁴⁹ Čína pak také dominuje ve výrobě technologií potřebných k energetické transformaci, jako jsou solární panely nebo větrné turbíny.

Tuto problematiku by pak měl řešit Evropský akt o kritických surovinách, který stanoví „seznam strategických surovin kritických pro technologie zelené a digitální transformace, jakož i pro obranu a kosmický průmysl. Stanoví referenční hodnoty pro domácí kapacity v celém strategickém dodavatelském řetězci surovin, kterých se má dosáhnout do roku 2030: 10 % roční[ch] potřeb EU na těžbu, 40 % u zpracování a 15 % u recyklace. Z jedné třetí země by nemělo pocházet více než 65 % roční[ch] potřeb EU týkající se každé strategické suroviny v jakékoli relevantní fázi zpracování.“⁵⁰

Silné stránky:

- **Energetický přechod.** Česká republika má významný potenciál pro rozšíření obnovitelných zdrojů energie, zejména v oblasti solární energie a biomasy.
- **Průmyslová základna.** Česká republika má silnou průmyslovou základnu, včetně zpracovatelského průmyslu, kterou lze mobilizovat pro výrobu zelených technologií.

⁴⁶ <https://www.sfzp.cz/o-modernizacnim-fondu/>

⁴⁷ <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/cr-dnes-evropske-komisi-predlozila-aktualizaci-narodniho-planu-obnovy-206825/>

⁴⁸ <https://www.planobnovy.cz/>

⁴⁹ <https://www.politico.eu/article/critical-raw-materials-act-europe-guide/>

⁵⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_cs

- **Geografická poloha.** Centrální poloha v Evropě by mohla být výhodná pro dopravu a logistiku v rámci rekonfigurované a ekologičtější evropské ekonomiky.

Slabé stránky:

- **Závislost na fosilních palivech.** Česká republika je stále silně závislá na fosilních palivech, zejména na uhlí, což by mohlo ztížit přechod na obnovitelné zdroje energie.
- **Transformace automobilového průmyslu.** Země má rozsáhlý automobilový průmysl, který bude muset projít výraznou transformací, aby splňoval nové normy pro emise CO₂ a elektromobility (přechod na elektromobilitu apod.).
- **Změny v zemědělství.** Přizpůsobení zemědělského sektoru novým udržitelným postupům by mohlo být náročné, zejména pro menší farmy.

Příležitosti:

- **Investice.** Zelená dohoda EU slibuje v příštím desetiletí mobilizovat nejméně 1 bilion € v udržitelných investicích, které by Česká republika mohla potenciálně využít pro zelené projekty.
- **Vytváření pracovních míst.** Přechod na zelenou ekonomiku by mohl vést k novým pracovním příležitostem v odvětvích, jako jsou obnovitelné zdroje energie, energetická účinnost a udržitelné zemědělství.
- **Inovace a technologie.** Přechod by mohl podnítit inovace v odvětvích, jako jsou zelené technologie, elektromobily a udržitelné zemědělství.

Hrozby:

- **Hospodářské dislokace.** Přechod od fosilních paliv by mohl vést ke ztrátě pracovních míst v odvětvích, jako je těžba uhlí, což by mohlo vést k sociální a hospodářské nestabilitě v těchto regionech.
- **Náklady na přechod.** Náklady na přechod k zelené ekonomice, jako je modernizace infrastruktury a rekvalifikace pracovníků, by mohly být značné.
- **Konkurence.** Česká republika by mohla čelit silné konkurenci ze strany ostatních zemí EU v oblasti zelených investičních fondů a na trhu zelených technologií a průmyslových odvětví.
- **Surovinová závislost.** V současnosti jsou země EU včetně České republiky silně závislé na dovozu kritických surovin, které jsou potřebné k úspěšné zelené transformaci a vybudování infrastruktury obnovitelných zdrojů. Jako nejvíce problematická se pak jeví závislost na Číně.

8.2 Válka na Ukrajině

Válka na Ukrajině může být, i přes veškerou hrůzu, kterou s sebou přináší, spouštěčem příznivého období pro český zbrojní průmysl a stavební firmy, které se mohou podílet na poválečné obnově země. Strach z konfliktu, notabene na evropském kontinentu povede k růstu strachu jednotlivých zemí a k s tím spojenému zvýšení výdajů na obranu. Z toho mohou těžit zejména čeští výrobci zbraní, což již nyní vidíme na příkladu České zbrojovky a jejich mohutných zisků a akvizic.

České stavební společnosti mohou na druhou stranu využít příležitostí v projektech rekonstrukce a rozvoje infrastruktury, které budou potřebné pro obnovu Ukrajiny po válce. Využitím svých odborných znalostí a zkušeností mohou české společnosti přispět k procesu obnovy, navázat nová partnerství a potenciálně rozšířit svou přítomnost na ukrajinském trhu. To může přinést nejen příjmy pro český průmysl, ale také podpořit hospodářskou spolupráci a stabilitu v regionu.

To může pro český průmysl po relativně dlouhém období spojeném s pandemií, narušenými dodavatelskými řetězci nebo rostoucími cenami vstupů značným povzbuzením. Je jasné, že profitovat nebudou v blízké budoucnosti jen tato dvě specifická odvětví, ale i mnoho dalších. Na druhé straně je dobré nadále nezapomínat, že nastalá situace s sebou nese pro celý region i obrovská rizika. Politická nestabilita Ukrajiny, či případně okolních zemí nebo možná dlouhodobost konfliktu se mohou nejen pro český průmysl stát hrozbami, které ho mohou v konečném důsledku přinést více škody než užítku.

Dle údajů Ministerstva financí ČR z května 2023 bylo ze státního rozpočtu na pomoc uprchlíkům od začátku války vydáno 35,8 miliard Kč. Největšími položkami pak bylo 11,7 miliardy v podobě sociálních dávek, 7,7 miliardy na výdaje spojené s ubytováním a 5,8 miliardy na zdravotní péči. Nutno podotknout, že uprchlíci nejsou pro český stát nutně jen zátěží. Od začátku války přišlo do České republiky zhruba půl milionu uprchlíků, z nichž zhruba třetina se již vrátila zpět domů. Ze zbývajících cca 330 tisíc lidí jich další třetinu tvoří děti. Zbývajících zhruba 200 tisíc pracovníků je dobrá zpráva zejména pro přehřátý trh práce v České republice. Ačkoliv takový počet pracovníků problémy českého trhu dlouhodobě nevyřeší, pomoc je to nezanedbatelná. Spolu se zaměstnáváním uprchlíků dochází pochopitelně i k odvodům do státního rozpočtu. Pomoc uprchlíkům pak není financována pouze z českého státního rozpočtu, ale částečně se na něm podílejí i mezinárodní instituce. Například Evropská unie poskytne ČR na integraci cizinců do roku 2027 až 1,7 mld. Kč v rámci operačního programu AMIF. (Ministerstvo vnitra, 2023)

V kontextu války na Ukrajině a přetrvávajícímu geopolitickému napětí lze zároveň předpokládat, že vládní výdaje na obranu porostou k hranici 2 % HDP (příslib vůči NATO). Pokud stát vyčlení na obranu slíbenou částku, v roce 2025 by výdaje na obranu měly dosáhnout hodnoty převyšující 153 mld. Kč.

Tabulka 4: Vývoj výdajů na obranu

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Poměr výdajů k HDP	1,13 %	1,21 %	1,32 %	1,39 %	1,35 %	1,53 %	2 %	2 %
Celkový objem výdajů (v mld. Kč)	59,7	68,3	74,3	84,9	90,8	111,8	149,5	153,6

Zdroj: Ministerstvo obrany ČR, výdaje za roky 2024 a 2025 jsou modelovány podle růstu HDP predikovaného ČNB

Silné stránky:

- **Přístup na jednotný evropský trh.** Přístup na jednotný trh pomůže českým firmám diverzifikovat riziko v případě, že nebude Ukrajina z jakéhokoliv důvodu v budoucnu schopna nebo ochotna odebírat jejich produkty.
- **Průmyslová základna.** Podobně jako v případě zelené transformace se může i v tomto případě Česká republika opřít o svou silnou průmyslovou základnu.
- **Dobrá výchozí pozice.** Vzhledem k tomu, jakým způsobem se Česká republika jako celek postavila za napadenou zemi, existuje možnost, že Ukrajinci budou preferovat české firmy namísto firem ze zemí, jejichž podpora byla spíše chladnější.

Slabé stránky:

- **Vzdálenost.** Ukrajina a zejména pak její východní část, která je válkou prakticky zničena, jsou od České republiky relativně daleko a jakákoliv doprava spojená s poválečnou rekonstrukcí země se tak může stát zásadním logistickým oříškem.
- **Nedostatek pracovní síly.** Problém, se kterým se český průmysl potýká už dlouho. Kvalifikovaní i nekvalifikovaní zaměstnanci na českém trhu práce dlouhodobě chybí a v případě, že současná nebo budoucí vláda nepřistoupí k větší liberalizaci zaměstnávání zahraničních pracovníků, problém pravděpodobně jen tak nezmizí.
- **Vstupy.** Narušení dodavatelských řetězců, které válka způsobila, na ekonomiku působí i nadále. Ceny vstupů výroby jako například materiálů nebo energií mohou v budoucnu činit českému průmyslu další potíže.
- **Rostoucí vládní výdaje na obranu.** Výdaje ve výši 2 % HDP na obranu jsou závazným příslibem ČR pro členství v NATO. Tato částka přitom v roce 2025 dosáhne hodnoty převyšující 153 mld. Kč. V roce 2021 přitom výdaje na obranu představovaly necelých 85 mld. Kč.

Příležitosti:

- **Automatizace.** Vzhledem k možnému budoucímu objemu zakázek při rekonstrukci Ukrajiny, je nyní možná vhodná doba pro investice do větší automatizace provozů. Zaprvé by odpadla větší část problému s nedostatkem pracovníků a zadruhé by mohly firmy do budoucna pružněji reagovat na změny v poptávce.
- **Financování z EU.** EU alokovala na pomoc lidem zasaženým ukrajinským konfliktem 17,5 miliardy €. Část z nich bude moci využít i ČR.
- **Trh práce.** Příliv ukrajinských uprchlíků může (aspoň krátkodobě) pomoci ulevit přehřátému trhu práce v ČR.

Hrozby:

- **Politická nestabilita.** Politická nestabilita se samozřejmě netýká pouze Ukrajiny samotné, ale i okolních zemí, které jsou nepřímo zasaženy konfliktem a zároveň jsou cílem ruské státní propagandy, která může v delším časovém horizontu poškodit jejich institucionální základy.
- **Délka trvání konfliktu.** Bohužel nikdo si nemůže být jistý, jak dlouho bude celý konflikt trvat. V případě, že by se válka zasekla na mrtvém bodě po delší dobu, bylo by pro české firmy složité

a rizikové na jejím území podnikat a pravděpodobně by se musely ohlédnout po zakázkách jinde.

- **Zahraniční konkurence.** Hrozbou může být též konkurence ze strany východoevropských zemí, které mají k Ukrajině blíže, případně jsou schopny nabízet nižší ceny než české firmy.

9 Optimální strategie konsolidace státního rozpočtu

V této kapitole dáváme do souvislosti opatření na výdajové a příjmové stránce prezentované v kapitole 5 a 6, zahraniční zkušenosti a globální vlivy. Oproti výstupu v tabulkách týkajících se změn příjmů a výdajů tak, jak byly prezentovány v úvodu studie, obsahují tato a následující kapitoly pouze výběr opatření, která z pohledu autorů dávají nejlepší smysl v kontextu konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru a co možná nejmenšího dopadu na nízkopříjmové domácnosti. Tím je myšleno dosažení co největších příjmů/úspor s co nejmenšími dopady na české firmy a zaměstnance. Kombinace opatření, jež je nabídnuta ve dvou tabulkách níže, má potenciál přivést každý rok do českého státního rozpočtu až 109,8 miliard Kč.⁵¹

9.1 Doporučení a jejich dopady

9.1.1 Příjmová strana

- **Úprava zdanění fyzických osob s důrazem na dopad na příjmové decily, zvýšení odvodů OSVČ, snížení odvodů firmám**

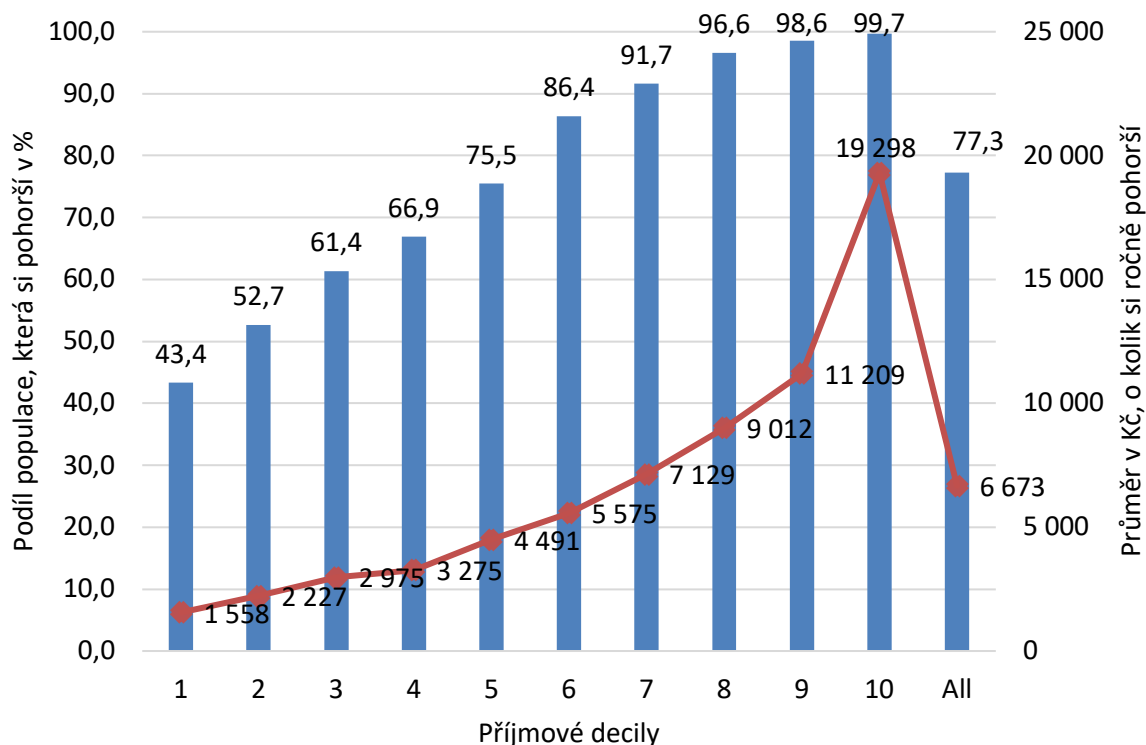
V rámci naší studie navrhujeme zvýšení daně z příjmu fyzických osob: 17 % pro nižší a střední příjmy a 25 % pro vyšší příjmy (tedy zachovává stejnou progresivitu). Tato změna by byla doprovázena zvýšením daňového štítu na 32 400 Kč, zvýšením odpočtu na studenta na 5 000 Kč, snížením sociálních příspěvků placeného zaměstnavateli za zaměstnance o 0,5 % a zvýšením zdravotního a sociálního pojištění pro OSVČ o 1,5 % a 2 %. **Podle našich výpočtů za použití modelu EUROMOD Online by tyto změny přinesly do státního rozpočtu mezi 34,5 a 38 miliardami Kč ročně.** Dopady na domácnosti ukazuje následující Graf 8. Nejvíce by si pohoršily vysokopříjmové domácnosti, a to v průměru o 10 455 Kč ročně (6. až 10. decil). Naopak 1. až 5. decil by toto opatření stálo v průměru 2 905 Kč. Dále by toto opatření postihlo v průměru 94 % vysoko příjmových domácností, kdežto pouze 60 % nízkopříjmových domácností.

---

⁵¹ Řada navržených opatření vychází z diskusních materiálů NERV, námětů autorů či zahraničních zkušeností. Zdůrazňujeme, že některá opatření je nutné hlouběji analyzovat a zjistit tak jejich dlouhodobý dopad.

Graf 8: Dopady navrhovaného zvýšení daně z příjmů fyzických osob dle příjmových decilů

Zdroj: Výpočet autorů studie za použití EUROMOD Online

I když návrh mírně zvyšuje daně z příjmů fyzických osob, jsou tyto daně stále efektivně nižší než před zrušením superhrubé mzdy.⁵² Dále pokládáme tyto daně za velmi efektivně vybíratelné, což by mohlo znamenat malou odchylku v plánovaném a reálném výběru. Nakonec při navrhnutém mixu přináší tato změna poměrně vysoký přínos a nízkou zátěž pro nízkopříjmové domácnosti. Firmám by toto opatření nemělo výrazně uškodit v konkurenceschopnosti, navíc by spíše mělo mít pozitivní vliv díky snížení odvodů sociálního pojištění za zaměstnance o 0,5 %. Náklady za zaměstnance v ČR jsou jedny z nejvyšších v porovnání se zeměmi OECD, a toto by mohl být první krok pro jejich postupné snižování.⁵³

- **Zvýšení daně z nemovitosti – maximálně o 100 %, zavedení tzv. státního koeficientu, který bude přidán ke stávající výši daně jednotlivých obcí a bude čistě příjmem státního rozpočtu**

Výběr daně z nemovitosti v roce 2021 tvořil 0,195 % HDP ČR a byl tak z OECD po Estonsku (0,188) druhý nejnižší. Z hlediska ostatních zemí ve střední Evropě je pak česká daň také zdaleka nejnižší (Rakousko 0,633 %, Německo 1,243 %, Polsko 1,282 % a Slovensko 0,480 %).⁵⁴ V tomto ohledu má smysl se touto daní zabývat. Aktuálně stát daň vybírá, ale celý její příjem je příjmem obcí. Ty mají samosprávnou moc

⁵² Při hrubé mzdě 35 tis. Kč vycházela implicitní daň před zrušením superhrubé mzdy na 14,19 %, zmíněný návrh znamená implicitní daň 9,29 %.

⁵³ OECD (2023), Tax wedge (indicator). doi: 10.1787/cea9eba3-en (Accessed on 08 August 2023)

⁵⁴ OECD (2023), Tax on property (indicator). doi: 10.1787/213673fa-en (Accessed on 09 August 2023)

měnit výše daně prostřednictvím místně stanovených koeficientů. V této souvislosti je dobré si připomenout hospodaření územních rozpočtů.

Novela zákona o rozpočtovém určení daní měla přinést obcím a krajům dodatečné příjmy a zmírnit výpadek daně z příjmů fyzických osob po zrušení superhrubé mzdy. Hospodaření územních rozpočtů po konsolidaci skončilo v přebytku 41,3 mld. Kč a meziročně se zvýšilo o 27,3 mld. Kč. Zůstatek na bankovních účtech samospráv dosáhl na konci roku 2021 částky 367,5 mld. Kč a meziročně se zvýšil o 47,4 mld. Kč. V roce 2022 dosáhl přebytku částky 32,8 mld. Kč a zůstatek na bankovních účtech samospráv vzrostl na 402,7 mld. Kč. „Územní rozpočty potřebují určitou rezervu. Je však třeba se ptát, zda současné rezervy nejsou již nadměrné, navíc znehodnocované vysokou inflací,“ jak dodává prezident NKÚ.⁵⁵

Z toho důvodu považujeme za vhodné celé dodatečné příjmy z této daně překlopit do státního rozpočtu. Dopad na firmy i domácnosti bude spíše nízký, přičemž roční daň vzroste maximálně o pár set korun až nízké jednotky tisíc. **Výše dodatečných příjmů dosahuje hodnoty 9,3 mld. Kč.** Takto byl strukturován původní návrh NERV, který byl ale v rámci pozměňovacího návrhu z konsolidačního balíčku vypuštěn a v současné době tak i nadále bude veškerý výnos připadat obcím. To považujeme vzhledem k slovům prezidenta NKÚ za nešťastné.

Jako další majetkovou daň k diskusi lze uvést daň z nabytí nemovitosti, která bylo zrušena v roce 2020. Inkaso této daně dosáhlo v roce 2019 téměř 14 mld. Kč. Pro srovnání se zahraničím uvádíme krátký přehled vybraných zemí. Výběr daně z nabytí nemovitosti se v různých zemích výrazně liší, což je dáno jak rozdílnými sazbami daní, tak i různými tržními podmínkami v nemovitostním sektoru a celkovými ekonomickými faktory v daných zemích. Zde jsou některé příklady, jak to může vypadat v několika zemích:

Německo: Daň z nabytí nemovitosti se pohybuje mezi 3,5 % až 6,5 % v závislosti na spolkové zemi. Výběr této daně je jedním z hlavních zdrojů příjmů pro spolkové státy.

Spojené království: Zde se platí takzvaná Stamp Duty Land Tax (SDLT) při koupi domů a jiných nemovitostí nad určitou hodnotu. Sazby se pohybují od 0 % pro nemovitosti do určité hodnoty až po 12 % pro nejdražší nemovitosti.

Spojené státy americké: Ve Spojených státech je situace složitější, protože daňová pravidla se mohou lišit nejen na federální úrovni, ale také mezi jednotlivými státy a dokonce obcemi. Často jsou to poplatky za převod nebo název, které mohou být fixní nebo procentní podle hodnoty nemovitosti.

---

⁵⁵ Je nepochybné, že tlak na efektivnější investování obcí (zejm. menších obcí) může vést k problémům, jako například zde: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-firmy-modrava-utopila-penize-z-dani-miliardare-bakaly-v-rizikove-investici-227313>

Zástupci často říkají, že kumulace přebytků se děje zejm. kvůli nutnosti kofinancovat dotační výzvy. Zde by dávalo smysl změnit systém kofinancování tak, aby probíhal průběžně, s využitím finančních produktů, ať tržních, nebo od bankovních domů s podílnictvím státu.

Francie: Ve Francii existují různé sazby pro daň z nabytí nemovitosti, které se mohou lišit v závislosti na hodnotě nemovitosti a zda se jedná o nové nebo starší nemovitosti. Celkově se může jednat o významný náklad při nabytí nemovitosti.

Španělsko: Daň z převodu nemovitosti (Impuesto de Transmisiones Patrimoniales) se pohybuje obvykle mezi 6 % a 10 % v závislosti na autonomní komunitě.

- **Možnosti efektivnějšího výběru daní**

Efektivnější výběr daní je téma, které je důležité pro většinu zemí včetně České republiky. Optimalizace procesu výběru daní může výrazně přispět ke zvýšení příjmů státního rozpočtu a k efektivnějšímu boji proti daňovým únikům. Zde jsou některé možnosti, jak by Česká republika mohla zefektivnit výběr daní:

1. Digitalizace daňových procesů: Zavádění a rozvoj digitálních nástrojů a platform pro podávání daňových přiznání a komunikaci s finančními úřady může výrazně zjednodušit a urychlit procesy.
2. Zlepšení spolupráce mezi úřady: Efektivní výměna informací mezi různými státními orgány (např. finanční úřady, celní správa, sociální pojištění) může pomoci odhalit a řešit nesrovnalosti a předcházet daňovým únikům.
3. Zjednodušení daňového systému: Toto je často zmiňované téma. Složitost daňového systému může vést k chybám v daňových přiznáních a k vyhýbání se daním. Zjednodušení pravidel a snížení byrokracie může být efektivním krokem.
4. Datové analýzy a AI: Využití pokročilých analytických nástrojů a umělé inteligence může pomoci odhalit vzory a tendence v daňových únicích a usnadnit cílené kontroly.

Pro konkrétní politiky a opatření, které jsou nejvhodnější pro Českou republiku, by však bylo třeba provést detailní analýzu současného daňového systému a identifikovat oblasti, ve kterých je prostor pro zlepšení. Změny v daňovém systému by měly být rovněž podpořeny legislativními změnami a širokou politickou a společenskou shodou.

- **Znovuzavedení nemocenského pojištění ve výši 0,6 % hrubé mzdy zaměstnance**

Nemocenský systém je v deficitu (vybere se méně, než se vyplatí, k 30. 6. 2023 je saldo -3,14 mld. Kč – aktuálně platí zaměstnavatel za zaměstnance, tímto se přidává i část, kterou platí zaměstnanec).⁵⁶ Nemocenské jsou jednou z šesti dávek českého systému nemocenského pojištění (vedle ošetřovného, dlouhodobého ošetřovného, peněžité pomoci v mateřství, otcovské a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství). Pojištění bylo zrušeno se zavedením karenční doby, ale neobnoveno po jejím zrušení. Na firmy nebude mít změna prakticky žádný dopad, fyzickým osobám by klesl reálný příjem. Resort financí upřesnil, že při loňské (2022) průměrné hrubé mzdě 40 353 Kč by pracovník přišel měsíčně o 242 Kč z čistého příjmu. Zaměstnanci přestali nemocenské odvody hradit od roku 2009 po zavedení karenční doby, do té doby odváděli 1,1 procenta základu příjmu. **Celkem lze tímto opatřením**

⁵⁶ Viz [ČSSZ \(2023\)](#), data k 30. 6. 2023

získat 10 až 12 mld. Kč ročně.⁵⁷ Nutno podotknout, že návrh je ve stejné podobě již součástí konsolidačního balíčku.

- **Úprava sazeb DPH**

Další navrhovanou položkou na příjmové straně, která bude mít na saldo státního rozpočtu negativní vliv, je zjednodušení systému sazeb DPH. Ze současného nastavení základní daně (21 %) a dvou snížených (15 % a 10 %) vzniknou pouze sazby dvě. Základní zůstane stále na stejné úrovni, nicméně nově vzniklá snížená sazba bude na úrovni 12 %. **Ačkoliv na první pohled způsobí opatření v rámci státního rozpočtu výpadek příjmu zhruba ve výši 6,3 mld. Kč, MFČR si od tohoto kroku slibuje zejména zjednodušení podnikatelského prostředí, což by v konečném důsledku mohlo na rozpočet v budoucnu působit kladně.** Odhad této pomoci podnikatelům však dosud nebyl podrobně kvantifikován. Navzdory této úpravě nicméně česká snížená sazba zůstane (s výjimkou Dánska) nejvyšší v Evropě. Dlouhodobým dopadům výběru DPH na růst ekonomiky se věnuje například studie publikovaná v časopise *International Tax and Public Finance*. Jakým způsobem autoři ke svému závěru došli nám ukazuje následující rovnice:

$$g_{i,t} = f'_{i,t}\delta_{0i} + f'_{i,t-1}\delta_{1i} + \lambda_i g_{i,t-1} + \sum_{j=1}^n \gamma_{0i,j} z_{i,j,t} + \sum_{j=1}^n \gamma_{1i,j} + z_{i,j,t-1} + \epsilon_{i,t}$$

Zjednodušeně řečeno je rovnice výchozím bodem, který ukazuje, jak jednotlivé proměnné ovlivňují ekonomiku země. Jakou roli hrají daně, kolik se v zemi investuje a jak roste zaměstnanost a vládní výdaje jako součást celkové ekonomiky země. Rovnice je sestavena tak, aby bylo zřejmé, jak tyto faktory ovlivňují ekonomiku právě teď a jaký vliv mohou mít v průběhu času. Rovnice je následně mírně upravena, aby bylo možné oddělit dlouhodobé účinky zdanění na hospodářský růst od krátkodobých. Dvě metody, které jsou v práci použity, následně dokreslují, zda jsou tyto účinky konzistentní v různých časových obdobích nebo v různých zemích.⁵⁸ Studie následně dochází k závěru, že jednodušší systém s málo výjimkami a sazbami má mnohem větší potenciál přispět v dlouhém období k ekonomickému růstu dané země (Acosta-Ormaechea, Morozumi, 2021).

- **Úprava spotřebního zdanění a zavedení daně z THC**

Úpravu spotřebního zdanění nemůžeme vzhledem k heterogenitě zasažených kategorií příliš generalizovat. **Úprava spotřebního zdanění by však mohla státnímu rozpočtu přinést dodatečných 12 mld. Kč** (platí za jinak nezměněných podmínek)⁵⁹. Při výpočtu tedy byly zanedbány všechny možné sekundární efekty, jako je například odchod uživatelů daného statku do šedé ekonomiky. Nejvýraznější navrhovanou změnou je legalizace trhu s konopím, která by sama o sobě měla státnímu rozpočtu přinášet okolo 2,5–3,5 mld. Kč ročně. Druhou výraznou změnou oproti současnému stavu spotřebního

⁵⁷ Výpočet autorů studie za použití EUROMOD Online. Vládní návrh konsolidačního balíčku počítá s podobnou částkou.

⁵⁸ Detailní popis východisek a použitých ekonometrických modelů nalezneme v kapitole 3 zmíněné studie.

⁵⁹ Podklady pro NERV a vládní konsolidační balíček

zdanění by dále bylo zavedení spotřební daně z tichého vína. U ostatních položek, jako jsou například tabák nebo lihoviny, by se jednalo pouze o upravení sazeb současných daní.

- **Znovuzavedení regulačního poplatku za zdravotní služby**

Podle informací z Ministerstva zdravotnictví ČR přinesl první rok platnosti regulačních poplatků v roce 2008 do systému zdravotní péče přínos ve výši 10 miliard Kč. **V současné situaci by to představovalo zhruba 20 miliard Kč.** Polovina z této částky by byla získána prostřednictvím vybraných poplatků a druhá polovina by byla ušetřena díky snížení zbytečných návštěv zdravotnických zařízení.⁶⁰ Tato finanční úspora a dodatečný příjem by se týkaly systému veřejného zdravotního pojištění, který funguje mimo rámec státního rozpočtu. Teoreticky by však bylo možné tyto peněžní prostředky převést do státního rozpočtu prostřednictvím snížení plateb za státní zdravotní pojištění. Pokud by se tato forma poplatků znovu zavedla, měl by být zohledněn sociální aspekt. Například by se mohly uplatnit nižší sazby pro sociálně znevýhodněné skupiny (například pro ty, kteří pobírají příspěvek na bydlení nebo jinou sociální dávku). Realizace tohoto kroku by však předpokládala existenci digitalizovaného státu, který by byl schopen jednoduše identifikovat tyto osoby.

Další dodatečné příjmy zdravotnictví by mohlo přinést také zavedení nadstandardní péče v rámci určitých zdravotnických úkonů. Již na přelomu let 2012 a 2013, kdy se o tomto opatření debatovalo na politické úrovni, činily odhady dodatečných příjmů zdravotnictví přibližně 200 mil. Kč ročně.⁶¹

- **Podpora výzkumu, vývoje, automatizace a robotizace**

1. Výzkum a vývoj. Správně cílená podpora výzkumu a vývoje je bezpochyby efektivním stimulantem ekonomického růstu. Řada vědeckých studií se přitom shoduje v tom, že lze prokázat vzájemný vztah mezi ekonomickým růstem a přímou či nepřímou finanční podporou firem v oblastech výzkumu a vývoje (Faria et al., 2011; Šeligová, 2016; Szarowská a Žůrková, 2017; Szarowská, 2017).⁶²

Mapování inovačních kapacit v tuzemsku se věnovala mimo jiné např. Technologická agentura ČR v rámci projektu INKA 3, přičemž konstatuje následující závěry:⁶³

- v české ekonomice je znatelná absence firem, které jsou schopné realizovat inovace vyšších řádů;

⁶⁰ České priority (2023), Možnosti zvýšení příjmů státního rozpočtu (autoři Daniel Bárta, Ladislav Frühauf, Daniel Kolář)

⁶¹ Viz zde: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/nadstandardni-zdravotni-pece/r~i:wiki:2475/>

⁶² Šeligová, M. (2016). The effects of R&D intensity and tax incentives on firms growth of PIGS countries. *European Financial and Accounting Journal*, 11(2), 53–67.

Szarowská, I., & Žůrková, D. (2017). VEŘEJNÉ VÝDAJE NA VÝZKUM A VÝVOJ A JEJICH VZTAH S EKONOMICKÝM RŮSTEM V ČESKU, DÁNSKU A SLOVENSKU. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration*, 24(39).

Faria, P., da Silva Martins, F. V., & Brandão, E. F. M. (2011). *How R&D and tax incentives influence economic growth: Econometric study for the period between 1995 and 2008 of EU-15* (No. 442). Universidade do Porto, Faculdade de Economia do Porto.

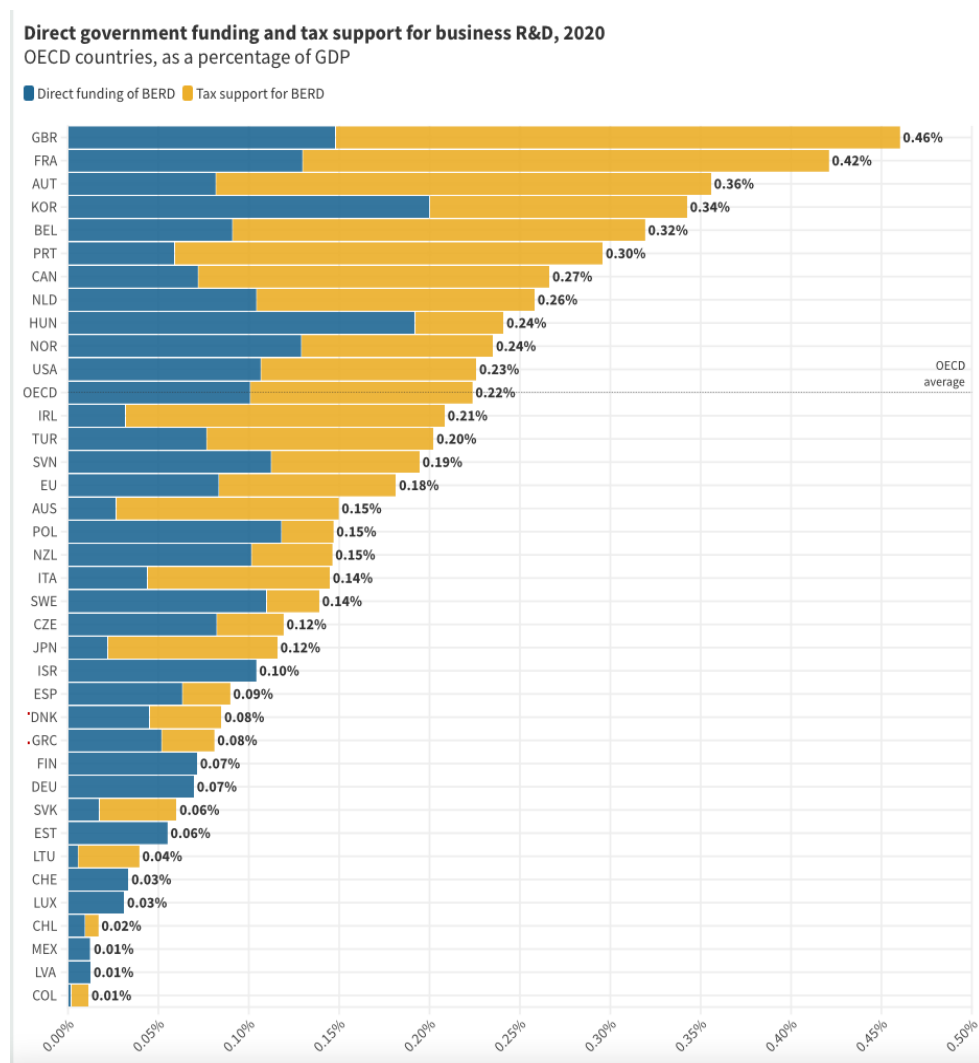
Szarowská, I. (2017). Does public R&D expenditure matter for economic growth? GMM approach. *Journal of International Studies* (2071-8330), 10(2).

⁶³ <https://www.tacr.cz/inka-3-vysledky-3-kola-mapovani-inovacnich-kapacit/>

- přetrvává neochota riskovat a prosazovat se na zahraničních, vysoce konkurenčních trzích;
- inovačně vyspělé firmy se stále častěji zaměřují na průkopnická řešení především v oblastech, kde není velká konkurence;
- 77 % oslovených firem disponuje vlastním oddělení VaV;
- Zejména u tuzemských malých a středních podniků existuje prostor pro vyšší výdaje na VaV v případě vhodné stimulace;
- jakožto nejvýznamnější bariéra výzkumu, vývoje a inovací ve firmách byl identifikován nedostatek lidských zdrojů.

Graf níže pak zobrazuje porovnání států OECD seřazených podle objemu vynakládané státní finanční podpory výzkumu a vývoje. Tato podpora je rozdělena na přímé financování a daňové zvýhodnění podnikatelských subjektů. V porovnání s ostatními členskými státy Česko poskytuje velmi malou finanční podporu podnikům v těchto oblastech (0,12 % HDP) a je hluboko pod průměrem států OECD, který činí 0,22 % HDP.

Graf 9: Přímé státní financování a daňová podpora podnikového výzkumu a vývoje

Zdroj: OECD

Příkladnou změnu v tomto ohledu provedlo např. Polsko, kde si dle nynější upravené daňové úlevy na výzkum a vývoj mohou výzkumné instituce odečíst 200 % způsobilých nákladů, včetně způsobilých nákladů na získání a udržení patentu. Subjekty, které nemají status výzkumných a vývojových center⁶⁴, si mohou odečíst 200 % nákladů v podobě mezd zaměstnanců zapojených do výzkumných a vývojových činností (na místo 100 %).⁶⁵ V Rakousku jsou pak náklady na výzkum a vývoj plně odčitatelné od daňového základu v okamžiku jejich vzniku, tedy v rámci daného zdaňovacího období. Na výzkumné a vývojové činnosti prováděné v Rakousku lze současně také uplatnit prémii na výzkum a vývoj ve výši 14 % (tj. výdaje na výzkum a vývoj × 14 % = premie na výzkum a vývoj, omezení do výše 1 mil. €; více informací o tomto mechanismu viz str. 36).⁶⁶

2. Automatizace a robotizace. Další oblastí, jejíž podpora vede k ekonomickému růstu je automatizace a robotizace. Např. studie Deloitte⁶⁷ konstatuje, že podpora těchto oblastí by Česku mohla přinést významný ekonomický růst: „Při využití technologického potenciálu pro automatizaci a robotizaci by se potenciál ekonomiky do roku 2033 zvýšil o 78 %, což je více než dvojnásobek růstu v základním scénáři bez využití robotizace“. Na tom, že automatizace přináší pro ekonomiku jako celek řadu pozitivních impulsů (zejména růst produktivity práce až o 15 %, s tím spojený ekonomický růst atd.) se shodují také závěry citovaných vědeckých publikací – např. Graetz a Michaels (2018); Camina et al. (2020) nebo Acemoglu et al. (2022).⁶⁸ ČR v tomto ohledu ale pouze dohání evropský standard a nepatří mezi technologické průkopníky. Např. v počtu podniků ve zpracovatelském průmyslu, které využívají průmyslové roboty, patří Česko v rámci EU pod průměr.⁶⁹

Správně cílená podpora automatizace přitom může být potenciálním klíčem k nastartování dlouhodobé prosperity. Inspiraci lze opět hledat např. v sousedním Polsku, kde daňová úleva spojená s robotizací umožňuje daňovým poplatníkům provozujícím průmyslovou (nebo výrobní) činnost odečíst od základu daně způsobilé náklady spojené s rozvojem robotizace. Odpočet v rámci této úlevy nesmí překročit 50 % částky vynaložených způsobilých nákladů a výše odpočtu nesmí překročit roční provozní příjem daňového poplatníka.

⁶⁴ Informace vychází z dokumentu Evropské komise, lze tedy předpokládat, že se jedná o výzkumné instituce definované dle rámce EU.

⁶⁵ Viz zde: <https://www.gov.pl/web/poland-businessharbour-en/tax-reliefs-in-poland-for-research-development-and-innovation>

⁶⁶ Viz zde: <https://taxsummaries.pwc.com/austria/corporate/tax-credits-and-incentives>

⁶⁷ Deloitte (2018), Automatizace práce v ČR – Proč se (ne)nebát robotů, dostupné zde: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/strategy-operations/Automatizace-prace-v-CR.pdf>

⁶⁸ Graetz, G., & Michaels, G. (2018). Robots at work. *Review of Economics and Statistics*, 100(5), 753-768.

Camina, E., Diaz-Chao, A., & Torrent-Sellens, J. (2020). Automation technologies: Long-term effects for Spanish industrial firms. *Technological Forecasting and Social Change*, 151, 119828.

Acemoglu, D., Anderson, G. W., Beede, D. N., Buffington, C., Childress, E. E., Dinlersoz, E., ... & Zolas, N. (2022). *Automation and the workforce: A firm-level view from the 2019 Annual Business Survey* (No. w30659). National Bureau of Economic Research.

⁶⁹ ČSÚ (2023), Informační společnost v číslech, dostupné zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/informacni-spolecnost-v-cislech-2023>

Impulsem pro inovativní aktivity jsou také např. zrychlené odpisy. Tento typ daňového zvýhodnění může zvýšit objem investic mimo jiné i právě do zmiňované automatizace a robotizace (nebo jakékoliv jiné oblasti na kterou může být konkrétně zaměřen). To potvrzuje také řada vědeckých publikací, jejichž závěry konstatují, že navzdory krátkodobému poklesu daňového příjmu mohou zrychlené odpisy významně stimulovat kapitálové investice a skrze rostoucí produktivitu práce také ekonomický růst (Maffini et al., 2019; Ohrn, 2019; Fan a Liu, 2020)⁷⁰. Podobné opatření zavedlo např. Slovensko, které toto zvýhodnění poskytuje tzv. daňovým mikropoplatníkům, tedy podnikajícím subjektům (fyzickým i právnickým), jejichž příjmy nepřesáhnou za zdaňovací období částku 49 790 €. Mikropoplatníci si mohou stanovit odpisování v libovolné výši u majetku zařazeného do odpisových skupin 0 až 4, maximálně do výše vstupní ceny.

Podpořit výzkum, vývoj, automatizaci a digitalizaci lze tedy např. následujícími způsoby:

Zvýšení daňových úlev na náklady spojené s výzkumem a vývojem – Tedy možnost odečítat veškeré náklady spojené s výzkumem a vývojem od daňového základu a to včetně mezd zaměstnanců, kteří se na výzkumu podílí (např. v Polsku lze uplatnit až 200 % způsobilých nákladů spojených se mzdami zaměstnanců věnujících se výzkumu a vývoji).

Zavedení daňových úlev pro náklady spojené s automatizací a robotizací – Odpočet do určité částky vynaložených způsobilých nákladů (např. v Polsku lze uplatnit až 50 % těchto nákladů).

Zavedení zrychlených odpisů – Možnost stanovení odpisování v libovolné výši u majetku zařazeného do daných odpisových skupin, maximálně do výše vstupní ceny (viz příklad Slovenska a „daňových mikropoplatníků“).

Daňové slevy na příjmy z dividend plynoucích z licenčních poplatků – viz příklad Estonska, kde lze 80 % těchto příjmů zcela osvobodit od daně.

- **Možnosti alternativního financování infrastrukturních projektů**

Jednou z vhodných možností jsou PPP projekty. Tento způsob investování může pomoci snížit okamžitou a nárazovou potřebu financování ze strany státu a zároveň zajistit pokračování klíčových investic. Jedná se o spolupráci, při níž může soukromý sektor přinést provozní efektivitu, technologický pokrok a někdy i rychlejší dokončení projektu. Tato partnerství umožňují rozložit rizika, přičemž každý subjekt se stará o aspekty, které jsou pro něj nejhodnější. Kromě toho mohou partnerství veřejného a soukromého sektoru poskytnout možnost kapitálových investic, zejména pokud se vlády potýkají s rozpočtovými omezeními, a často vedou ke zvýšení kvality služeb díky konkurenční povaze soukromého sektoru. Dalším nezanedbatelným přínosem je možnost vlád generovat příjmy

⁷⁰ Ohrn, E. (2019). The effect of tax incentives on US manufacturing: Evidence from state accelerated depreciation policies. *Journal of Public Economics*, 180, 104084.

Fan, Z., & Liu, Y. (2020). Tax compliance and investment incentives: firm responses to accelerated depreciation in China. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 176, 1–17.

Maffini, G., Xing, J., & Devereux, M. P. (2019). The impact of investment incentives: evidence from UK corporation tax returns. *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(3), 361–389

pronájem svého majetku soukromým subjektům. Zároveň jsou projekty PPP pro stát výrazně složitějším mechanismem a vyžadují dodatečná opatření ze strany státu, a to i z pohledu zajištění financování.

Na druhou stranu tradičně financované veřejné projekty mohou přinášet určité výhody. Vlády si obvykle mohou půjčovat za levnější sazby, což vede k potenciálně nižším počátečním finančním nákladům. Kromě toho projekty financované z veřejných zdrojů obvykle poskytují vládám větší kontrolu a dohled, což je faktor, který by mohl být upřednostňován u kritických iniciativ. V roce 2022 dosáhlo v EU konečného finančního objemu v celkové hodnotě 9,8 miliardy € 45 partnerství veřejného a soukromého sektoru. V hodnotovém vyjádření se trh oproti roku 2021 zvýšil o 17 %. Počet projektů se oproti roku 2021 zvýšil o 2 %. Největším sektorem byla doprava – jak v ohledu financí tak počtu projektů. Tyto hodnoty jsou nicméně stále nižší než před pandemií covid-19, neboť v roce 2019 přesáhla celková hodnota těchto projektů částku 12 miliard €. ⁷¹

V České republice v současnosti ve formě PPP projektu probíhá například výstavba 32kilometrového úseku dálnice D4 mezi Příbramí a Pískem. Celková délka smlouvy mezi soukromým investorem a státem je 28 let (3 roky výstavby a 25 let, po které bude dálnici provozovat soukromý investor). Dohodnutá cena projektu je 17,8 miliardy Kč v čisté současné hodnotě, do konce splácení v roce 2048 to odpovídá závazku zhruba 30,5 miliard Kč, který v roce 2021 odsouhlasila Sněmovna. ⁷² Pro vládu by se zároveň výstavba neměla nijak prodrazit, jelikož veškerý nárůst cen a budoucí rizika jsou přeneseny na investora, jenž je za ně zodpovědný. Projekt by měl být dokončen v roce 2024. Zároveň byl však projekt z pohledu povolovacích procesů ještě před zahájením výstavby kompletně připraven ze strany státu a nedošlo tedy k využití všech výhod PPP. ⁷³

V současné době se tento typ financování těší oblibě, na druhou stranu je nutné dobře analyzovat rizika a náklady pro konkrétní projekt a určit tak výhodnost vůči ostatním typům financování. Zároveň by přínosem PPP neměla být jen otázka financování. Zásadní je právě také ošetření rizik nesouvisejících s financováním, ale se samotným projektem, jeho navržením, přípravou, schválením apod., kde by stát mohl využít zkušenosti a flexibility soukromých společností.

---

⁷¹ https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230009_epec_market_update_2022_en.pdf

⁷² <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-dostavba-dalnice-d4-se-statu-neprodrazi-40397424>

⁷³ Zde je třeba zmínit, že tento PPP projekt slouží zejména jako pilotní otestování tohoto typu spolupráce v rámci důležité infrastrukturní stavby. Do budoucna by se měla volit forma PPP v komplexnějším pojetí, kde budou veškerá skutečná rizika přenesena na investora a to včetně přípravy staveb a s tím spojených činností.

Tabulka 5: Shrnutí doporučení na příjmové straně SR

Opatření	Popis	Součást konsolidačního balíčku	Dopad na firmy	Dopad na spotřebitele	Dopad na SR
Úprava zdanění fyzických osob s důrazem na dopad na příjmové decily	Zvýšení sazeb o 2 %, zároveň (1) zvýšení daňového štítu o 5 % (2) zvýšení odpočtu na studenta o 25 %	Ne	Střední	Vysoký	35 mld. Kč
Snížení sociálního pojištění firmám o 0,5 %	Snížení odvodů do soc. pojištění firmám z 21,5 % na 21 %	Ne	Střední	Nízký	-9,6 mld. Kč
Zvýšení zdravotního a sociálního pojištění OSVČ	Zvýšení o 1,5 % ZP a 2 % SP	Ano	Nízký	Střední	8,1 mld. Kč
Zvýšení daně z nemovitosti	Na 1,8násobek (s ohledem na možné úlevy pro zemědělské pozemky)	Ano	Střední	Střední	9,3 mld. Kč
Znovuzavedení nemocenského pojištění	Opětovné zavedení nemocenského pojištění pro zaměstnance ve výši 0,6 procenta	Ano	Nízký	Vysoký	13 mld. Kč
Úprava sazeb DPH	Dvě sazby DPH 21 % a 12 %.	Ano	Nízký	Nízký	-6,3 mld. Kč
Úprava spotřebního zdanění	Zvýšení sazeb spotřebních daní na hazard, tabák, alkohol a spotřební daň z legalizace konopí pro rekreační účely	Ano (bez konopí)	Střední	Vysoký	12 mld. Kč
Znovuzavedení regulačních poplatků za zdravotní služby	Poplatek ve výši 30 Kč při návštěvě lékaře, nebo výdeji léku na předpis	Ne	Žádný	Nízký	20 mld. Kč

Podpora výzkumu, vývoje, automatizace a robotizace	Správně cílená podpora výzkumu, vývoje, automatizace a robotizace je efektivním stimulantem ekonomického růstu do budoucna	Ne	Střední	Žádný	Krátkodobě může mírně klesnout inkaso daně z příjmu PO, avšak dlouhodobě se jedná o stimulační opatření pro celou ekonomiku
Možnosti alternativního financování infrastrukturních projektů	PPP projekty – tento způsob investování může pomoci snížit úroveň státního zadlužení a zároveň zajistit pokračování klíčových investic	Ne	Střední	Žádný	V době rostoucího zadlužení může být spoluúčast soukromého sektoru vhodnou finanční injekcí
Příjmy celkem					81,5 mld. Kč

Poznámka: * Závisí na vyměřovacím základu daného pojištěnce, nově by byla minimální měsíční záloha 30 % z vyměřovacího základu pro hlavní i vedlejší činnost.

9.1.2 Výdajová strana

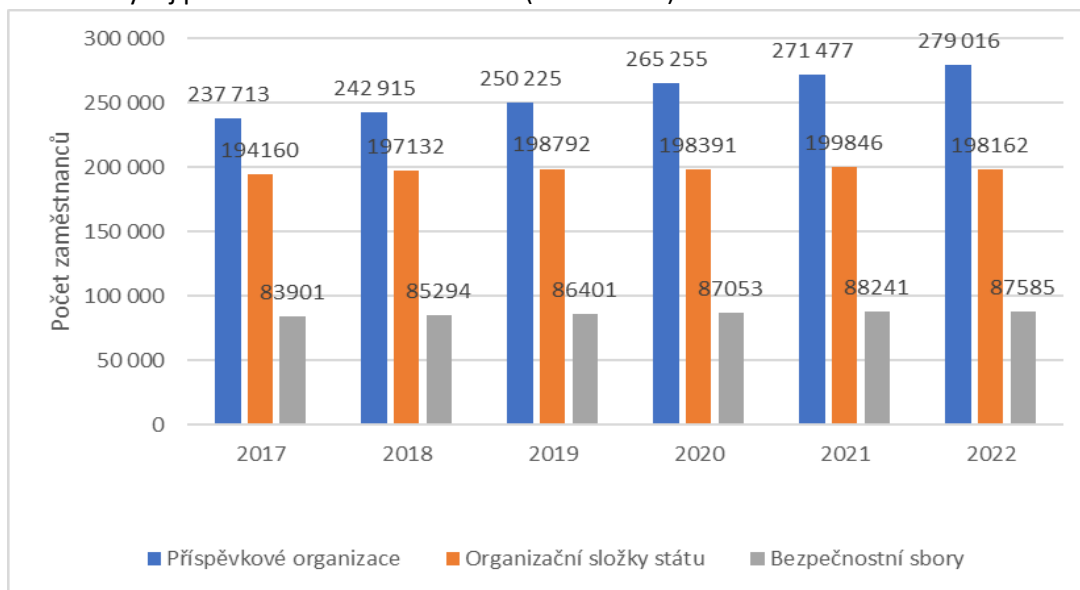
- **Snížení provozních výdajů státu**

Určitá úsporná opatření je vhodné hledat také na straně provozních nákladů státního aparátu. Konkrétně se jedná o kategorii kvazimandatorních výdajů státu, které nejsou přímo stanoveny zákonem, nicméně jsou z povahy věci považovány za nezbytné. Jejich cílem je zajištění běžného chodu státu, tudíž do této kategorie spadají např. platy státních zaměstnanců, pracovníků organizačních složek státu a příspěvkových organizací nebo také výdaje na obranu. Dle MFČR dosáhnou pro rok 2023 kvazimandatorní výdaje částky 435,4 mld. Kč, tj. 19,6 % celkových výdajů státního rozpočtu.⁷⁴ Národní rozpočtová rada vedle toho ve své analýze uvádí následující: „V roce 2021 dosáhl průměrný počet zaměstnanců sektoru vládních institucí přepočtený na plné pracovní úvazky 879,3 tis. Mezi lety 2017 a 2020 došlo v počtu těchto zaměstnanců k nárůstu o více než 41,7 tis. Nejvyšší přírůstek, cca 27,9 tis. (6,0 %), byl evidován u místních vládních institucí. V subsektoru ústředních vládních institucí narostl ve stejném období počet plných úvazků o 13,9 tis. (tj. o 4,0 %) a k nárůstu došlo také u fondů sociálního zabezpečení o cca 0,2 tis. (3,4 %).“⁷⁵

⁷⁴ MFČR (2023), Státní rozpočet 2023 v kostce, ISBN 978-80-7586-059-0 (online)

⁷⁵ Úřad Národní rozpočtové rady (2022), Vývoj počtu zaměstnanců v sektoru vládních institucí (online)

Graf 10: Vývoj počtu státních zaměstnanců (2017–2022)

Zdroj: Vládní návrh Státního závěrečného účtu České republiky (2017–2022)

Z grafu můžeme pozorovat, že největší počet státních zaměstnanců spadá do kategorie příspěvkových organizací. Do této kategorie zároveň patří školy a školky. Dle našich dat došlo k největšímu nárůstu počtu zaměstnanců právě v tomto sektoru, vzhledem k zákonem stanovené minimální mzdě na úrovni 130 % průměrné mzdy je právě tento nárůst zodpovědný za významné zvýšení výdajů státního rozpočtu.

Úspory v této kategorii výdajů lze dosáhnout prostřednictvím následujících opatření:

1. Snížení provozních výdajů resortů. Náhrady státním zaměstnancům jsou v ČR vysoké i v mezinárodním srovnání. Celkový objem náhrad zaměstnanců totiž představuje 27 % z celkových běžných výdajů vládních institucí. Průměr EU je přitom 22,6 %.⁷⁶ Jednotlivé resorty tak mají možnost redukovat počty nutných zaměstnanců, zefektivňovat procesy a optimalizovat systém odměn. **Snížení provozních výdajů napříč resorty o 5 % by přineslo úsporu až 11,2 mld. Kč.**⁷⁷

2. Digitalizace státní správy. Digitalizace je bezpochyby jedním ze stěžejních nástrojů pro zeštíhlení a zefektivnění státní správy. Nejde přitom pouze o často zmiňované zrychlení komunikace mezi státem na straně jedné a občany spolu s podnikatelským sektorem na straně druhé. Důležitým aspektem jsou např. také open data, a to ve smyslu sdílení dat mezi jednotlivými resorty, což mimo jiné umožní přesnější cílení případné vládní podpory v dobách krize apod.

⁷⁶ Úřad Národní rozpočtové rady (2022), Vývoj počtu zaměstnanců v sektoru vládních institucí (online)

⁷⁷ Podklady pro NERV a vládní konsolidační balíček

Tento koncept se však podle NKÚ⁷⁸ zatím příliš nedaří plnit. „Nedaří se zvýšit efektivitu digitalizace veřejné správy, přestože na ni stát vynakládá stále více peněz. Celkové výdaje na ICT za rok 2022 jen u organizačních složek státu a státních fondů činily více než 19 mld. Kč, téměř o třetinu více než v roce 2018. Přesto jsme loni v mezinárodním srovnání DESI, zaměřeném primárně na digitalizaci, opět o jednu příčku klesli, a to na 19. místo v rámci EU. Digitalizování neefektivních procesů k efektivnímu výkonu státní správy nevede.“ Podobné hodnocení lze sledovat také v rámci *E-government development indexu* od OSN, v němž se ČR umístila na 45. místě ze 193 sledovaných států. Ze sousedních států se za ČR umístilo pouze Slovensko (47. příčka). Polsko bylo v roce 2022 na 34. místě, Rakousko 20. a Německo 22. Za posledních 10 let se navíc ČR posunula pouze o jedno místo, zatímco Polsko se posunulo o 13 míst.

Přesné úspory spojené s digitalizací jsou však velmi obtížně kvantifikovatelné. Tímto vztahem se však zabývala řada vědeckých publikací. Má-li být digitalizace veřejné správy a služeb úspěšná, musí být zaměřena jak na koncové uživatele (fyzické a právnické osoby), tak na poskytovatele (stát, úřady a úřední aparát). Digitalizace veřejného sektoru může podle Evropské unie snížit administrativní náklady na komunikaci mezi státem a občany až o 15–20 % (Kolbenhayerová a Křížová, 2021).⁷⁹ Výsledky studie Dobrolyubova et al. (2019)⁸⁰ dále ukázaly, že existuje statisticky významná korelace mezi rozsahem digitalizace veřejné správy (měřeno na základě *E-government development indexu*) a parametry kvality veřejné správy. Rozvoj e-governmentu je totiž determinantem zlepšení podnikatelského prostředí měřeného indexem *Doing Business*.

Více o potenciálních provozních úsporách díky digitalizaci administrativních úkonů státní správy píše také např. Hlídač státu: „Ze 12 000 zaměstnanců Úřadů práce podstatná část provádí formální/formalistické kroky a úkony snadno nahraditelné automatizací. Snížení 10 % tohoto počtu lidí přinese úsporu nejméně 680 mil. Kč ročně za jejich platy. Jednorázová investice ve stejné výši do digitální transformace (s následnými provozními náklady do 200 mil. Kč) znamená návratnost během 18–24 měsíců.“⁸¹

V rámci digitalizace státní správy považujeme za vhodné zmínit efektivitu výběru daní s čímž souvisí EET. Zvýšení efektivity výběru daní nespočívá primárně v zavádění nových opatření pro kontrolu plátců, ale spíše v postupném zjednodušování daňového systému (např. současná změna systému daní z přidané hodnoty) nebo další digitalizaci, aby bylo placení daní co nejjednodušší. Například zrušené EET nemá dle vyjádření ministerstva financí cenu obnovovat, jelikož jeho role při výběru daní bude v budoucnu postupně klesat s tím, jak budou v ekonomice nahrazovat bezhotovostní platby ty hotovostní. Zároveň jsou dle odhadu ministerstva s jeho provozem spojeny náklady státu na jedné

⁷⁸ Viz Výroční zpráva NKÚ za rok 2022, dostupná zde: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/vyrocní-zprava-nku:-cr-tizi-deficit-statního-rozpoctu-a-rostoucí-tempo-zadluzování--stat-ale-casto-verejnými-prostředky-plytva-id13100/>

⁷⁹ Kolbenhayerová, K., & Křížová, T. (2021). Digitalization of Czech Republic administration and its effects not only on tax administration. *Financial Law Review*, (21 (1)), 31–46.

⁸⁰ Dobrolyubova, E., Klochkova, E., & Alexandrov, O. (2019). Digitalization and effective government: what is the cause and what is the effect?. In *International Conference on Digital Transformation and Global Society* (pp. 55–67). Springer, Cham.

⁸¹ <https://texty.hlidacstatu.cz/zmatky-ohledne-statnich-zamestnancu/>

straně (cca 700 mil. Kč ročně⁸²) a náklady podnikatelů na straně druhé (cca 1,5 mld. Kč ročně). Tyto odhady navíc zanedbávají další náklady spojené například se zvýšenou byrokracií na straně podnikatelů.⁸³ Nicméně, z hlediska vlivu na HDP zavedení EET znamenalo 2,3% nárůst (měřeno v HDP na obyvatele) v roce 2018 (Besedová, 2020). Abychom to shrnuli, hlavním záměrem této studie je navrhnout opatření, která mimo jiné nesníží konkurenceschopnost podniků v ČR. EET v tomto smyslu zavádí další administrativní povinnost a v důsledku tak odčerpává pracovní sílu pro „neproduktivní část ekonomiky“, což bereme jako nežádoucí jev, zvláště v prostředí nejvyšší nezaměstnanosti v EU.

3. Meziresortní sdílení cen IT služeb. Částečnou inspiraci v tomto ohledu lze najít v sousedním Slovensku, kde došlo k důkladnému přezkumu státních výdajů na IT služby. Následná opatření se zaměřila především na tvorbu a aktualizaci předpisů a v letech 2021 a 2022 by měla ušetřit 15–43 milionů €. Mezi nejvýznamnější opatření v tomto ohledu patří zavedení povinnosti zveřejňovat jednotkové ceny a množství pořizovaného zboží a služeb a povinnost zveřejňovat průměrné sazby za člověkodenní jednotky pro jednotlivé role související s vývojem aplikací.⁸⁴ Meziresortní efektivnější sdílení cen za dodávky IT služeb je relevantní také pro ČR, což podtrhuje zejména aktuální cenová analýza Hlídače státu, jejíž závěry konstatují, že ceny dodavatelů obdobných služeb se poměrně výrazně liší.⁸⁵

4. Snížení počtu vězňů a redukce počtu policistů (reforma trestního práva)

Česká republika historicky eviduje extrémně vysoké počty vězňů vůči počtu obyvatel (179 na 100 tisíc), což je značně nad průměrem Evropské unie (114). Tento rozdíl je zřetelný zejména ve srovnání s bohatými zeměmi na západě, severu a jihu EU. Například v Německu činí toto číslo 70, v Rakousku 91 a ve Slovinsku 64.

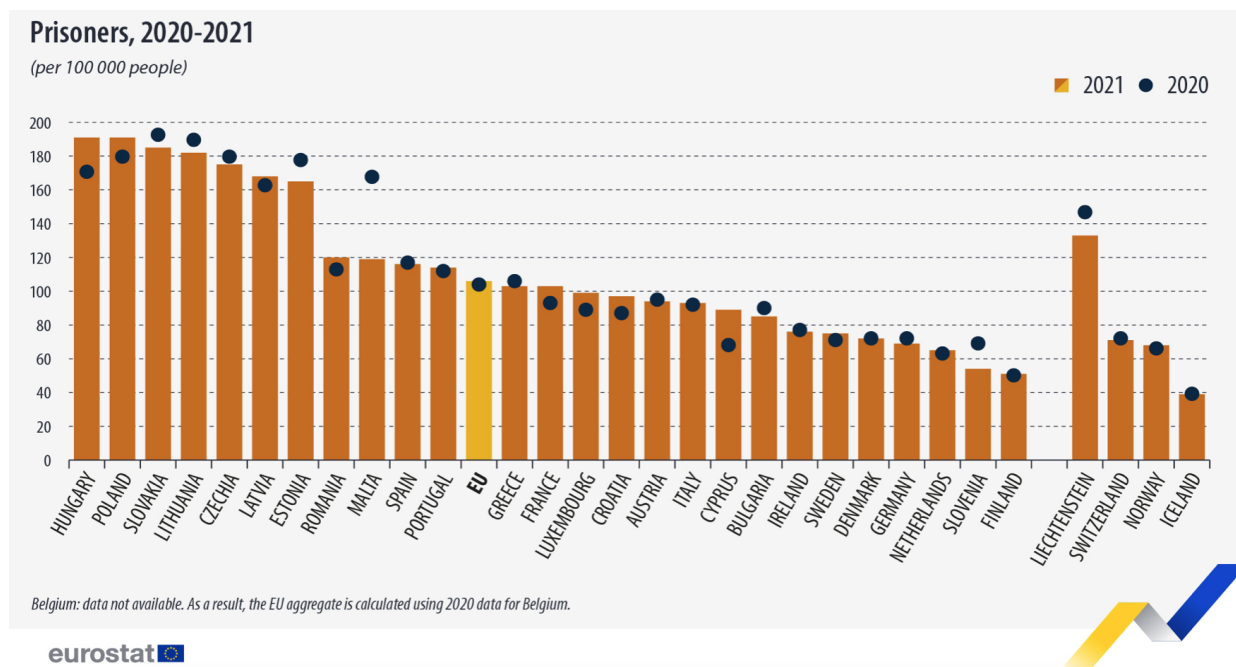
⁸² V letech 2017–2020 utratil stát dle údajů MF za provoz EET 2,17 mld. Kč

⁸³ <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2022/senat-schvalil-uplne-zruseni-eet-od-pris-46800>

⁸⁴ Viz slovenský country report v rámci 2023 European Semester, dostupný zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2023-european-semester-country-reports_en

⁸⁵ Viz zde: <https://texty.hlidacstatu.cz/cenove-analyzy-hlidace-statu-unikatni-nastroj-pro-stat-i-dodavatele/>

Graf 11: Počet vězňů na 100 tis. obyvatel napříč EU

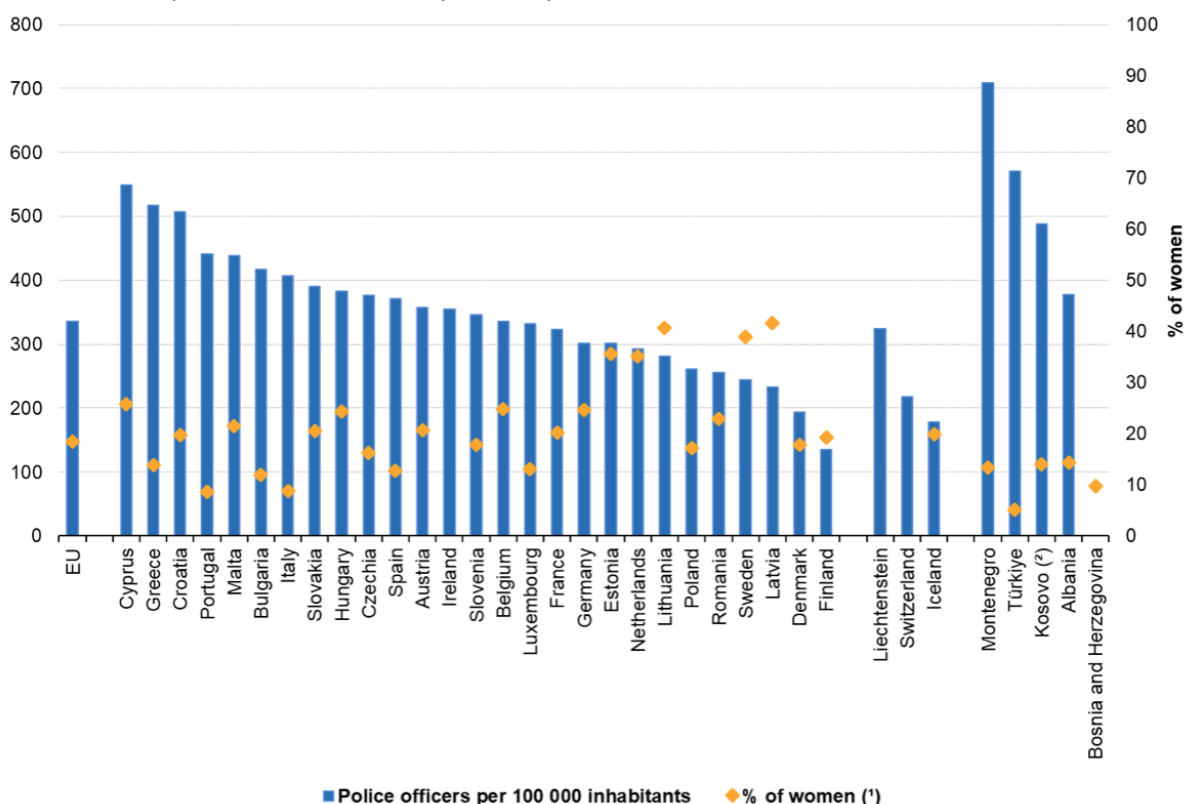

Zdroj: Eurostat

Postupná redukce vězeňské populace na úroveň přibližně 100 vězňů na 100 tisíc obyvatel (což znamená pokles o 44 procent) se zdá být realistickým záměrem. **Pro dosažení tohoto cíle je však nezbytné provést komplexní přehodnocení několika klíčových aspektů trestní politiky.** Mezi potenciální opatření patří zavedení monitorovacích náramků pro domácí vězně, snížení kriminalizace určitých trestných činů, úpravy trestních sazeb a revize či dokonce zrušení specifických skutkových podstat pro recidivisty, a další. Opatření tedy vyžaduje komplexnější reformu a nejedná se o jednoduché škrtnutí výdajové položky. **Dle analýzy NERVu by opatření mohlo snížit výdaje Vězeňské služby ČR až o 25 %, a tedy ušetřit rozpočtu 3 mld. Kč.**

S reformou počtu vězňů by měla jít v ruku i reforma stavů policie České republiky. Česká republika zaznamenává historicky větší počet policistů na 100 tisíc obyvatel (376) než je průměr v Evropské unii (332). Tento počet policistů připomíná spíše přístup high-policingu, který je charakteristický pro země na jihu, jako jsou Kypr, Řecko, Chorvatsko a Malta, na místo zemí ve středě a severu Evropské unie, například Švédsko, Nizozemí a Německo.

Graf 12: Počet policistů na 100 tis. obyvatel napříč EU

Zdroj: Eurostat

Poklesem počtu policistů přibližně o 3000 by ČR směřovala k podobným standardům jako tyto země, a zároveň by se vrátila na úroveň z let 2012–2014, kdy se míra kriminality značně nelišila od současnosti. Ačkoli podle Global Peace Indexu⁸⁶ pro rok 2023 je Česká republika na dvanáctém místě mezi nejbezpečnějšími zeměmi na světě, dlouhodobé statistiky neukazují přímou spojitost mezi počtem policistů a vnímanou nebo skutečnou úrovní bezpečí a kriminality v ČR. **Pokud by se spolu se snížením stavu snížily i výsluhy, mohlo by toto opatření ušetřit další 3 mld. Kč ročně.**

- **Revize samosprávy a nákladů na místní vlády**

V České republice je 6254 obcí a čtyři vojenské újezdy.⁸⁷ Z toho je zde 397 obcí, které mají 100 nebo méně obyvatel (mezi které se řadí i nejmenší město ČR – Přebuz se 79 obyvateli). Méně než 200 obyvatel žije dokonce ve čtvrtině obcí.⁸⁸

A i když zástupci obcí proti slučování protestují,⁸⁹ dává smysl, aby každá obec musela mít aspoň tisíc obyvatel, tak jako dle zákona musí mít nová obec, když se odděluje od existující. Národní ekonomická rada vlády (NERV) navrhuje:

⁸⁶ <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

⁸⁷ <https://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/obce>

⁸⁸ <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>

⁸⁹ https://www.idnes.cz/olomouc/zpravy/obce-slučovani-vesnice-navrh-vlada.A221209_696067_olomouc-zpravy_dmk

„ČR má dlouhodobě neobyčejně zbytnělý sektor samospráv a místních vlád, který téměř nemá srovnání se zbytkem Evropy. Má dle počtu obyvatel nejmenší průměrnou velikost obce ze všech zemí EU (cca 1700), celkový počet obcí je naopak zcela extrémní (6254) a s výjimkou Slovenska a Francie nevídaný. To znamená, že má ČR též zcela disproporční počet volených politiků (přes 60 000) a naprosto nadprůměrné celkové personální a další výdaje na samosprávu v poměru k celkovým výdajům vládního sektoru (téměř 30%). Díky existenci velkého počtu malých obcí dochází k neefektivnímu násobení činností, neexistenci úspor z rozsahu, kumulaci volných zdrojů na úrovni každé obce [...]

Změna pravidel RUD s tím, že malé obce budou mít ekonomický motiv se sloučit a velké jejich samosprávy přijmout. Je možné i stanovit minimální velikost obce administrativně, například na úrovni 1000 obyvatel či výše s tím, že menší obce by dostaly možnost přechodného období ke svému spojení s jinými obcemi. Rušit obce, kde alespoň ve dvojích volbách za sebou nebyla žádná kandidátka. [...]

Výnos: cca 10 mld. Kč ročně při výrazné redukci počtu obcí do 1 000 obyvatel.⁹⁰

Slučováním obcí se ve své diplomové práci zabýval Jan Schnaubert. Mj. v ní porovnával přístupy sedmi evropských zemí. Svoji analýzu shrnuje:

„Pro úspěšnou realizaci reformy je potřeba: silné politické vedení, několikaletá příprava podpoření vědeckými studiemi, vhodné načasování reformy z hlediska ekonomické situace země, harmonogram reformy, určení odpovědných aktérů, způsob prezentace reformy, přesvědčení veřejnosti o potřebnosti reformy (garance a záruky).“ Schnaubert (2016)

https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/slouceni-malych-obci-nerv_2211102329_mfk

⁹⁰ <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrhy-NERV-na-snizeni-vydaju-a-zvyseni-prijmu.pdf>

Tabulka 6: Počet obyvatel a počet obcí ve vybraných státech

	Státní zřízení	Počet obyvatel	Počet obcí	Počet obcí s méně než 1000 obyvateli	Způsob řešení
Česká republika	unitární stát	10,8 mil.	6 253	77,8 %	–
Dánsko	konstituční monarchie	5,6 mil.	271	0 %	Slučování
Švédsko	konstituční monarchie	9,6 mil.	289	0 %	Slučování
Nizozemsko	konstituční monarchie	16,8 mil.	496	0,2 %	Slučování
Francie	unitární stát	66 mil.	36 697	18,5 %	Spolupráce (společenství obcí, aglomerací a městská)
Finsko	unitární stát	5,4 mil.	336	3,4 %	Spolupráce (joint municipal boards) Slučování obcí
Švýcarsko	federace	8,1 mil.	2 758	19,9 %	Spolupráce (administrativní svaz)
Německo	federace	80,6 mil.	11 553	18,2 %	Spolupráce (účelový svaz, účelová dohoda, obecní pracovní společenství + neformální formy spolupráce)

Zdroj: Schnaubert (2016)

Autor uzavírá: „Z provedené analýzy územní struktury Evropy vyplývá, že průměrná velikost obce je 5100 obyvatel, což téměř odpovídá optimální velikosti obce v Evropě, která je stanovena na 3000–5000 obyvatel. [...] Z výsledků provedených analýz je patrné, že nejvhodnějším řešením pro Českou republiku[...] by bylo slučování obcí s minimální hranicí 10 000 obyvatel, pod touto hranicí obyvatel náklady na jednoho obyvatele rostou.“

Mimo Evropu je zajímavé zmínit reformu na Novém Zélandu. Zhruba 850 entit (z nichž 249 byly obce, ostatní byly „harbour boards“, „catchment boards“ a „drainage boards“) bylo zreformováno do 74 obcí a 12 regionů.⁹¹ Sancton ve své knize Merger Mania taktéž popisuje reformy v USA, Austrálii, Velké Británii, Novém Skotsku a Ontariu. (Sancton, 2000)

- **Zkrácení státem hrazené řádné doby studia na veřejných vysokých školách o jeden rok**

Financování vysokých škol v ČR je z přibližně 80 % zajištěno příspěvkem SR na každého vysokoškolského studenta. Roční příspěvek na studenta v roce 2023 činí 49 424 Kč, přičemž celkově se jedná o více než 23 mld. Kč. Státem hrazeny jsou zároveň čtyři roky bakalářského stupně a tři roky magisterského. Standardní doba studia je přitom u obou stupňů o rok nižší a stát tímto dává studentům určité pohodlí, kdy mohou bez své vlastní finanční participace studovat o rok déle na každém stupni. Zkrácení státem hrazeného studijního období by přitom mohlo pozitivně motivovat studenty k dokončení studia ve standardní době, čímž lze snížit výdaje spojené s příspěvkem na studenty a urychlit inkluzi vysokoškolských studentů na trh práce.⁹²

Dle ČSÚ v roce 2022 úspěšně ukončilo bakalářské, nebo magisterské studium na veřejných vysokých školách celkem 50 555 studentů.⁹³ Počet absolventů, kteří ukončili studium alespoň o jeden rok převyšující standardní dobou studia je zhruba 39 % na bakalářském stupni a 46 % na magisterském stupni. **Vynásobíme-li počet prodlužujících absolventů příspěvkem na studenta, dostaneme částku 1,1 mld. Kč, která by mohla být ušetřena. Tato částka přitom není zdaleka finální, neboť nezahrnuje např. stipendia a další příspěvky. Vedle toho může rychlejší inkluze studentů na trh práce stimulovat jejich pracovní aktivitu a tedy také odvody sociální a zdravotní pojištění či platbu daně z příjmu.** Na určité omezení financování bakalářských studií přistoupilo také Slovensko, kde díky tomuto opatření došlo k roční úspoře 11 mil. €. ⁹⁴

Tabulka 7: Počet absolventů veřejných vysokých škol v roce 2022

	Bakalářské studium.	Magisterské studium	Celkem Bc. + Mgr.
Domácí studenti	23 539	19 739	43 278
Zahraniční studenti	3 204	4 073	7 277
Celkem	26 743	23 812	50 555

Zdroj: MŠMT (2023)

⁹¹ <https://teara.govt.nz/en/local-and-regional-government/page-5>

⁹² Zároveň lze toto opatření považovat za určitý předstupeň školního, což může být pro celý systém vzdělávání pozitivní impulz.

⁹³ MŠMT, Odbor školské statistiky a analýz (2023), dostupné zde: https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f4.html

⁹⁴ Viz slovenský country report v rámci 2023 European Semester, dostupný zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2023-european-semester-country-reports_en

V ČR v roce 2022 zároveň na veřejných vysokých školách studovalo 44 287 zahraničních studentů. Zahraniční student přitom platí školné pouze tehdy, pokud studuje v cizím jazyce. Většina zahraničních studentů nicméně pochází ze Slovenska (40 %) a Ukrajiny, tudíž studují v češtině. Podle statistiky MŠMT, pouze 9 845 (22 %) ze zahraničních studentů hradí školné.⁹⁵ Za ostatní zahraniční studenty studující v českém jazyce stát jen na příspěvcích vynaložil více než 1,7 mld. Kč. Nutno podotknout, že podle průzkumu provedeného Domem zahraniční spolupráce v roce 2022 v Česku zůstává po studiích přibližně polovina z dostudovaných cizinců.⁹⁶

● **Důchodová reforma**

Výdaje na sociální politiku rostou dlouhodobě velmi vysokým tempem. Je naprosto zřejmé, že zvýšené vládní výdaje po roce 2019 tvoří zejména mandatorní výdaje na starobní důchody (viz graf 3) Dlouhodobá neudržitelnost českého důchodového systému nutí stát k revizi jejího fungování a parametrickým úpravám současného systému tak, aby v následujících dekádách nedošlo k jeho kolapsu. Nejdůležitější plánované úpravy systému jsou následující:

- Úprava věku odchodu do důchodu dle očekávaného věku dožití.
- Omezení předčasných důchodů (maximálně 3 roky před důchodem a 40 odpracovaných let). Předčasné důchody mají navíc být výrazněji kráceny a nebudou valorizovány.
- Nárůst měsíční výše důchodu o 100–200 Kč ročně mezi lety 2026–2035.
- Úprava valorizace již vyplácených důchodů na $\frac{1}{3}$ růstu reálných mezd + inflace
- Zvýšení minimálních záloh pro OSVČ z 25 % na 40 % průměrné mzdy.
- Stimulace vlastní účasti na důchodovém spoření (či jiných spořicíh / investičních produktech)

Zmíněné úpravy, spolu s dalšími menšími opatřeními, by měly v delším období pomoci udržitelnosti českých veřejných financí. Penzijní reforma v České republice je velice komplexní problematika, která jde nad rámec této studie. Nicméně její reforma by měla za cíl přesunout významnou část spoření ze státních prostředků na soukromé za účelem vytvoření hybridního systému.⁹⁷

Zcela na místě je nicméně také debata o hybridních způsobech financování důchodového systému, resp. větší míra rozdělení financování mezi průběžný systém financování (odvody do státního rozpočtu a jejich následné přerozdělení) a investiční pilíř (pod správnou investičních fondů). Např. v Nizozemsku je důchodový systém financován nejen prostřednictvím odvodů ze mzdy do státního rozpočtu (odkud jsou tyto prostředky ihned přerozděleny, stejně jako v ČR), ale také prostřednictvím zaměstnaneckých penzijních systémů, které jsou financovány z příspěvků placených zaměstnanci a zaměstnavateli, a následně kolektivně investovány penzijním fondem. Nizozemský důchodový systém je známý svým velkým důchodovým kapitálem, který činí více než 1400 miliard €, což je dvojnásobek nizozemského HDP. Důchodový systém v Holandsku má tři hlavní pilíře: paušální státní důchod (AOW), který se odvíjí od minimální mzdy a je financován prostřednictvím daní ze mzdy, fondové zaměstnanecké penzijní

⁹⁵ Tabulka F23, „studenti podle státního občanství“: https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f2.html

⁹⁶ <https://cesky.radio.cz/pruzkum-zahranicni-studenti-jsou-v-cesku-spokojeni-skoro-polovina-zustava-i-po-8753732>

⁹⁷ Problematiku důchodové reformy považujeme za velmi komplexní. V této studii se jí proto dotýkáme pouze okrajově. Pro celkový kontext všech úsporných opatření však považujeme za nezbytné tento aspekt zmínit.

systemy a individuální spořicí systemy. Ačkoli zaměstnavatelé nemají zákonnou povinnost nabízet svým zaměstnancům penzijní systém, díky dohodám o pracovněprávních vztazích je do něj zapojeno 91 % zaměstnanců.

- **Podpora prevence – zaměstnanecká péče**

Současné veřejné výdaje na prevenci jsou velmi nízké. Dle údajů ČSÚ jsme v roce 2020 v ČR vydali na primární a sekundární prevenci 11,4 mld. Kč. Zdravotní stav obyvatel ČR je ve srovnání s většinou zemí západní Evropy významně horší. Tato situace nemá dopad jenom na náklady na zdravotní a sociální služby, ale i na dostupnost pracovní síly.⁹⁸ Bylo by vhodné zvážit vyšší výdaje na prevenci občanů nebo více motivovat k využívání již současně proplácených preventivních prohlídek (např. i ze strany zaměstnavatelů). Díky důsledným návštěvám k preventivním prohlídkám by se totiž řada nejen běžných, ale především vážných zdravotních onemocnění (jejichž léčba je velmi nákladná) dala podchytit včas.

Nutno podotknout, že s návštěvou lékaře v rámci preventivní prohlídky je spojena také absence zaměstnance v práci (návštěva může zabrat několik hodin i celý den v závislosti na kapacitách zdravotnického zařízení). Pokud tedy mají zaměstnavatelé pozitivně motivovat své zaměstnance k preventivním prohlídkám, je na místě debatovat také o vhodném způsobu kompenzace, např. prostřednictvím snížení daňového základu v částce odpovídající času (resp. vyplacené mzdě), kdy byl zaměstnanec mimo pracoviště.

Debata se vede také ohledně zavedení určitých malusů pro pojištěnce, kteří preventivní prohlídky nenavštěvují. „Aktuálně máme zmapováno, že více jak 55 % obyvatel nedodrží preventivní prohlídky zdarma, které zdravotní pojišťovny nabízí svým pojištěncům,“ uvedl vládní poradce Martin Šamaj. Pokud by se tedy počítalo s tím, že by se u čtvrtiny zaměstnanců zjistilo „nevhodné“ chování a došlo k navýšení jejich odvodů ze 4,5 % na 5,5 %, zdravotní pojištění by získalo o zhruba 6 miliard Kč ročně navíc.⁹⁹

---

⁹⁸ Viz Doporučení PS NERV v oblasti prevence a zlepšování zdravotního stavu, dostupné zde: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Doporučení-PS-NERV-v-oblasti-prevence-a-zlepšovani-zdravotního-stavu.pdf>

⁹⁹ Viz zde: <https://echo24.cz/a/HrYfg/zpravy-domaci-nezdrave-chovani-vyssi-zdravotni-pojisteni-navrh>

Tabulka 8: Shrnutí doporučení na výdajové straně SR

Opatření	Popis	Součást konsolidačních o balíčku	Dopad na firmy	Dopad na spotřebitele	Dopad na SR
Snížení provozních výdajů státu	Snížení provozních výdajů napříč resorty o 5 %. Úspory lze dosáhnout také např. digitalizací státní správy či meziresortním sdílením cen IT a jiných služeb. Snížení počtu vězňů skrze dekriminalizaci, zavedení domácích vězení nebo změny trestních sazeb a návrat stavů Policie ČR na počty z roku 2013.	Částečně	Žádný	Žádný	11,2–17,2 mld. Kč
Revize samosprávy a nákladů na místní vlády	Redukce / sloučení počtu obcí (alespoň 1 tis. obyvatel)	Ne	Žádný	Nízký	10 mld. Kč
Zkrácení státem hrazené řádné doby studia na veřejných vysokých školách	Zkrácení státem hrazené standardní doby vysokoškolského studia o jeden rok	Ne	Střední Rychlejší inkluze studentů na trh práce	Nízký	1,1 mld. Kč
Důchodová reforma	Úprava věku odchodu do důchodu dle očekávaného věku dožití, omezení předčasných důchodů, úprava valorizace již vyplácených důchodů, zvýšení minimálních záloh pro OSVČ	Ne	Nízký	Střední	Pro udržitelnost veřejných financí je reforma nezbytná
Podpora prevence – zaměstnanecká péče	Motivace zaměstnanců k návštěvě preventivních prohlídek	Ne	Nízký	Žádný	Dlouhodobě lze očekávat značné úspory ve zdravotnictví
Výdaje celkem					28,3 mld. Kč

Závěr

Konsolidace veřejných financí je bezpochyby naprosto nutným krokem k udržení jejich dlouhodobé udržitelnosti. V roce 2022 došlo sice k mírnému zmenšení strukturálního deficitu veřejných rozpočtů, nicméně tento deficit stále přesahoval 2 % HDP. Podle Národní rozpočtové rady jsou za současnou nerovnováhu veřejných financí zodpovědné zejména fiskálně nezodpovědné kroky, které byly přijaty během pandemie, a loňská jednorázová opatření, která byla zavedena v reakci na vysokou cenu energií v důsledku ruské vojenské agrese na Ukrajině.

Veškerá již přijatá či později plánovaná rozpočtová opatření je nicméně třeba uvažovat s ohledem na stav konkurenceschopnosti české ekonomiky. Analýza Hospodářské komory jasně ukázala, že většina úspěšné konvergence tuzemské ekonomiky k západním státům EU probíhala před rokem 2008, resp. před rokem 2009, kdy se naplno projevil dopad globální finanční krize. Po tomto období se rychlost sblížení s EU významně zpomalila. Problémem současné české ekonomiky nicméně je, že generuje pouze nízkou přidanou hodnotu. V mezinárodním srovnání je vytvořená přidaná hodnota jedna z nejnižších v celé Evropské unii, České republice patří dokonce až 24. příčka z 27 států. Tuzemské ekonomice se tak zatím nepodařilo úspěšně aplikovat návod na vystoupení z pasti středního příjmu – tedy přejít na produkci s vyšší přidanou hodnotou.¹⁰⁰

Cílem této studie proto bylo navrhnout vhodná fiskální opatření (na straně příjmů i výdajů), která přinesou úspory na straně jedné, ale zároveň nedopadnou negativně na české podnikatelské prostředí či nízkopříjmové domácnosti na straně druhé. Vedle úsporných opatření se studie zabývala také vhodnými prorůstovými opatřeními, která mohou povzbudit výkonnost tuzemské ekonomiky z dlouhodobého hlediska a tím přispět nejen k růstu konkurenceschopnosti Česka, ale také k růstu HDP, životní úrovně i fiskálních příjmů.

Autoři této analýzy uvažovali vhodná opatření v kontextu současné podoby vládního úsporného balíčku, dále také v kontextu předložených návrhů Národní ekonomické rady vlády či vybraných zahraničních zkušeností. Výsledkem je celkem deset doporučených opatření na straně příjmů státního rozpočtu a dalších pět opatření na straně výdajů. Z těchto jsou některá již obsažena v současné podobě vládního konsolidačního balíčku – zvýšení zdravotního a sociálního pojištění pro OSVČ, zvýšení daně z nemovitosti, znovuzavedení nemocenského pojištění, úprava a zjednodušení sazeb DPH či úprava sazeb spotřebního zdanění (rozšířená o konopnou daň).

Vedle těchto opatření se jako vhodné jeví dále následující – zvýšení zdanění fyzických osob (avšak na úroveň nižší než před rokem 2019, přičemž ruku v ruce s tím jde také zvýšení daňového štítu či zvýšení odpočtu na studenta), dále snížení sociálního pojištění odváděného firmami o 0,5 %, znovuzavedení regulačních poplatků za zdravotní služby, důraz na podporu výzkumu, vývoje, automatizace a robotizace, podpora prevence (zaměstnanecké péče), snížení provozních výdajů státu, revize samosprávy a nákladů na místní vlády, určité změny v důchodovém systému a zkrácení státem hrazené řádné doby studia na veřejných vysokých školách.

¹⁰⁰ https://www.komora.cz/press_release/zdenek-zajicek-cesko-se-ocitlo-v-pasti-strednich-prijmu-zpomali-rust-mezd-i-zivotni-uroven/

Jak již bylo zmíněno, zvláštní pozornost je vedle úsporných opatření velmi důležité věnovat také prorůstovým opatřením, resp. vhodným motivačním stimulům, které podpoří zejména soukromé investice do výzkumu, vývoje nebo automatizace a robotizace. Např. sousední Polsko představuje pozoruhodný příklad nárůstu těchto investic. Ještě v roce 2010 polské společnosti investovaly do výzkumu a vývoje méně než jakákoliv jiná země z Visegrádské čtyřky (0,19 % HDP). Nicméně v následujících letech došlo k jejich výraznému navýšení až na úroveň 0,91 % HDP v roce 2021. Toto zvýšení může být jedním z faktorů, které přispěly ke kýženému místnímu růstu produktivity práce a HDP na obyvatele.

Tato opatření přitom nemusí nutně v porovnání s dlouhodobým ekonomickým přínosem znamenat vysoký fiskální výdaj (resp. výpadek příjmů). Jedná se např. o zvýšení daňových úlev souvisejících s náklady na výzkum a vývoj (např. v Polsku lze odečíst od daňového základu až 200 % způsobilých nákladů v podobě mezd zaměstnanců zapojených do výzkumných a vývojových činností), stejně tak jsou v zahraničních státech možné daňové úlevy v souvislosti se způsobilými náklady spojenými s automatizací a robotizací, umožnění zrychlených odpisů nebo daňová sleva na příjmy plynoucí z licenčních poplatků za patenty (např. v Estonsku platí, že 80 % těchto příjmů z dividend je osvobozeno od daně).

Samotným závěrem je třeba zmínit, že tento dokument je třeba vnímat jako přehledovou studii vhodných úsporných a prorůstových opatření, přičemž mnohé z uvedených předpokládaných dopadů vycházejí z odhadů provedených v rámci návrhu konsolidačního balíčku, dále dokumentů Národní ekonomické rady vlády, či zahraničních zkušeností. Autoři studie jsou si proto vědomi, že některá z navržených opatření si vyžadují do budoucna verifikovat a hlouběji analyzovat, zejména s ohledem na vývoj a aktuální potřeby tuzemské ekonomiky.

Použitá literatura

Acemoglu, Anderson a spol. (2022), *Automation and the workforce: A firm-level view from the 2019 Annual Business Survey* (No. w30659). National Bureau of Economic Research.

Acosta-Ormaechea a Morozumi (2021), *The value-added tax and growth: design matters*. Int Tax Public Finance 28, 1211–1241. Dostupné zde: <https://doi.org/10.1007/s10797-021-09681-2>

ADAM TOOZE (2017), *Applying the Debt Brake – The Genealogy of German austerity regime*, dostupné zde: <https://adamtooze.com/2017/10/22/german-questions-3-applying-debt-brake-genealogy-german-austerity-regime/>

Bárta, Frühauf a Kolář, České priority (2023), *Možnosti zvýšení příjmů státního rozpočtu*, dostupné zde: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/nadstandardni-zdravotni-pece/r~i:wiki:2475/>

Besedová (2020), *The Effect of Electronic Records of Sales: A Synthetic Control Analysis*. MASTER'S THESIS. Charles University, Faculty of Social Sciences, Institute of Economic Studies, Prague. 2020, pages 80. Advisor: doc. PhDr. Tomáš Havránek, Ph.D.

Bláha, Hlídač státu (2023), *Je důležitější počet, nebo struktura úředníků?*, dostupné zde: https://texty.hlidacstatu.cz/zmatky-ohledne-statnich-zamestnancu/?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=10_ze_100_postaku_bude_potrebovat_nove_helmy&utm_term=2023-10-09

Brezovská a Mcenchroe, Český rozhlas (2022), *Průzkum: Zahraniční studenti jsou v Česku spokojení, skoro polovina zůstává i po studii*, dostupné zde: <https://cesky.radio.cz/pruzkum-zahranicni-studenti-jsou-v-cesku-spokojeni-skoro-polovina-zustava-i-po-8753732>

Bulgakova, EU-Startups (2023), *Startup Nations: The 6 European countries with the most startup investment per capita*, dostupné zde: <https://www.eu-startups.com/2023/02/startup-nations-the-6-european-countries-with-the-most-startup-investment-per-capita/>

Camina, Diaz-Chao a Torrent-Sellens (2020), *Automation technologies: Long-term effects for Spanish industrial firms*, Technological Forecasting and Social Change, 151, 119828.

CEIC (2023), *Austria Government Debt: % of GDP*, dostupné zde: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/austria/government-debt--of-nominal-gdp>

CEIC (2023), *Austria Investment: % of GDP*, dostupné zde: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/austria/investment--nominal-gdp>

ČSSZ (2023), *Přehled vybraných statistických ukazatelů z agend ČSSZ*, dostupné zde: [ČSSZ \(2023\)](#)

ČSÚ (2023), *Informační společnost v číslech*, dostupné zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/informacni-spolecnost-v-cislech-2023>

ČSÚ (2023), *Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2023*, dostupné zde:

<https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>

Deloitte (2018), *Automatizace práce v ČR - Proč se (ne)nebát robotů*, dostupné zde:

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/strategy-operations/Automatizace-prace-v-CR.pdf>

Derby, Te Ara (2015), *Story: Local and regional government*, dostupné zde:

<https://teara.govt.nz/en/local-and-regional-government/page-5> + *Merger Mania (Sancton, Andrew, 2000)*.

Digital Austria (2021), *NOW FOR TO MORROW, Digitalisation for growth and futureproofing*,

dostupné zde: https://www.digitalaustria.gv.at/dam/jcr:1dab2b5a-a7b4-4339-8d88-d01077c73b69/digital_austria_digibericht_EN_final_MD.pdf

Djankov, Ganser a spol. (2008), *The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship*,

NBER Working Paper No. 13756 January 2008, Revised April 2009 JEL No. G38,H25

Dobiašovský, Echo24 (2023), *Bude stát trestat za nezdravý životní styl? „Cílem je nastavit pravidla, jak se chovat,“ říká vládní poradce*, dostupné zde:

<https://echo24.cz/a/HrYfg/zpravy-domaci-nezdrave-chovani-vyssi-zdravotni-pojisteni-navrh>

Dobrolyubova, Klochkova a spol. (2019), *Digitalization and effective government: what is the cause and what is the effect?*, In International Conference on Digital Transformation and Global Society (pp. 55-67). Springer, Cham.

Durante, TaxFoundation (2021), *Reviewing Recent Evidence of the Effect of Taxes on Economic Growth*, dostupné zde:

<https://taxfoundation.org/blog/reviewing-recent-evidence-effect-taxes-economic-growth/>

Đurović-Todorović, Milenković a Kalaš (2019), *The Relationship Between Direct Taxes and Economic Growth in Oecd Countries*, *Economic Themes*,57(3) 273-286. dostupné zde:

<https://doi.org/10.2478/ethemes-2019-0016>

E-estonia (2023), *e-Identity*, dostupné zde: <https://e-estonia.com/solutions/e-identity/id-card/>

Enache, TaxFoundation (2021), *Austria's Budget Comes with Tax Cuts and Carbon Levies*, dostupné zde:

<https://taxfoundation.org/austria-budget-2021/>

EUROPEAN COMMISSION (2023), *Austria 2023 Country Report*, dostupné zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/AT_SWD_2023_620_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2023), *COUNCIL RECOMMENDATION on the 2023 National Reform Programme of Austria and delivering a Council opinion on the 2023 Stability Programme of Austria*,

dostupné zde: https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/COM_2023_620_1_EN.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2023), *Poland 2023 Country Report*, dostupné zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/PL_SWD_2023_621_1_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2023), *Poland 2023 Country Report*, dostupné zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2023-european-semester-country-reports_en

EUROPEAN COMMISSION (2023), *Slovakia 2023 Country Report*, dostupné zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/SK_SWD_2023_625_en.pdf

European Investment Bank (2023), *Market update Review of the European public-private partnership market in 2022*, dostupné zde: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230009_epec_market_update_2022_en.pdf

Evropská komise (2023), *Evropský akt o kritických surovinách*, dostupné zde: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/green-deal-industrial-plan/european-critical-raw-materials-act_cs

Fan a Liu (2020), *Tax compliance and investment incentives: firm responses to accelerated depreciation in China*. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 176, 1-17.

Faria, Martins a Brandão (2011), *How R&D and tax incentives influence economic growth: Econometric study for the period between 1995 and 2008 of EU-15* (No. 442). Universidade do Porto, Faculdade de Economia do Porto.

Gov.PL (2023), *Tax reliefs in Poland for research, development and innovation.*, dostupné zde: <https://www.gov.pl/web/poland-businessharbour-en/tax-reliefs-in-poland-for-research-development-and-innovation>

Graetz a Michaels (2018), *Robots at work*. *Review of Economics and Statistics*, 100(5), 753-768.

Heller, Newyorker (2017), *Estonia, the Digital Republic*, dostupné zde: <https://www.newyorker.com/magazine/2017/12/18/estonia-the-digital-republic>

Hospodářská komora ČR (2023), *Ekonomické hrozby pro ČR: konkurenceschopnost*, dostupné zde: https://www.komora.cz/wp-content/uploads/2023/08/Konkurenceschopnost_analyza_HK.pdf

Hynes a O'Connor (2014), *Literature review of the economic effects of corporation tax. Part of the economic impact assessment of Ireland's corporation tax policy*. Department of Finance.

Investinestonia (2022), *estonia – the new nordic silicon valley*, dostupné zde: <https://investinestonia.com/wp-content/uploads/estonian-startup-and-vc-ecosystem-2022-overview-1.pdf>

Kolbenhayerová a Křížová (2021), *Digitalization of Czech Republic administration and its effects not only on tax administration*, *Financial Law Review*, (21 (1)), 31-46.

Koubová, iRozhlas (2022), *Sloučení malých obcí efektivní nebude. Změňte závěr doporučení, vyzývá NERV Lízner ze Svazu měst a obcí*, dostupné zde: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/slouceni-malych-obci-nerv_2211102329_mfk

KPMG, PRAXIS a STAEHR (2014), *An analysis of tax incentives to promote research and development in estonia*, dostupné zde: <https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2009-Tax-incentives-to-promote-research-and-development.pdf>

KRGroup (2021), *Tax relief for innovation in the Polish Deal*, dostupné zde: <https://www.krgroup.eu/tax-relief-for-innovation-in-the-polish-deal/>

Ljungqvist a Smolyansky (2018), *To Cut or Not to Cut? On The Impact of Corporate Taxes on Employment and Income*. NBER Working Paper 20753.

Maffini, Xing a Devereux (2019), *The impact of investment incentives: evidence from UK corporation tax returns*. American Economic Journal: Economic Policy, 11(3), 361-389.

McKinsey (2020), *Klimaticky neutrální Česko – Cesty k dekarbonizaci ekonomiky*, dostupné zde: https://www.mckinsey.com/cz/~/_media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/czech%20republic/our%20work/decarbonization_report_cz_vf.pdf

MFCR (2023), *Dubnová predikce MF: Ekonomika letos neklesne, inflace se příští rok přiblíží inflačnímu cíli*, dostupné zde: [Dubnová predikce MF: Ekonomika letos neklesne, inflace se příští rok přiblíží inflačnímu cíli | 2023 | Ministerstvo financí ČR \(mfcr.cz\)](https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132)

MFCR (2023), *Vládní návrh Státního závěrečného účtu České republiky za rok 2022*, dostupné zde: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132>

MFČR (2023), *Státní rozpočet 2023 v kostce*, ISBN 978-80-7586-059-0, dostupné zde: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-03-28_Statni-rozpocet-2023-v-kostce_v02.pdf

MFČR (2023), *Vládní návrh Státního závěrečného účtu České republiky za rok 2022*, dostupné zde: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132>

MFSR (2021), *Implementácia revízií výdavkov*, dostupné zde: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/implementacia/>

MFSR (2021), *Súhrnná implementačná správa 2020*, dostupné zde: https://www.mfsr.sk/files/archiv/5/suhrnna_implementacna_sprava_2020.pdf

MFSR (2022), *Súhrnná implementačná správa za rok 2021*, dostupné zde: https://www.mfsr.sk/files/archiv/41/Suhrnna-implementacna-sprava-za-rok-2021_ISA.pdf

MŠMT (2023), dostupné zde: https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f4.html

MŠMT (2023), *Tabulka F23: studenti podle státního občanství*, dostupné zde:

https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f2.html

Národní Plán Obnovy (2023), *Poznejte náš plán PRO MODERNÍ ČESKO*, dostupné zde:

<https://www.planobnovy.cz/>

Národní Rozpočtová Rada (2022), *Informační studie: Vývoj počtu zaměstnanců v sektoru vládních institucí*, dostupné zde: <https://www.rozpocovarada.cz/publikace/informacni-studie-vyvoj-poctu-zamestnancu-v-sektoru-vladnich-instituci/>

NCEE (2022), *How Estonia is Addressing Its Teacher Shortage*, dostupné zde: <https://ncee.org/quick-read/how-estonia-is-addressing-its-teacher-shortage/>

NERV (2022), *Doporučení PS NERV v oblasti prevence a zlepšování zdravotního stavu*, dostupné zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Doporuceni-PS-NERV-v-oblasti-prevence-a-zlepsovani-zdravotniho-stavu.pdf>

NERV (2022), *Návrhy NERV na snížení výdajů a zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v ČR*, dostupné zde:

<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Navrhy-NERV-na-snizeni-vydaju-a-zvyseni-prijmu.pdf>

NKU (2023), *Více než 48 miliard vyplacených jako kompenzace za covid-19 splnilo svůj účel. Někteří příjemci ale bonus zneužili*, dostupné zde:

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/vice-nez-48-miliard-vyplacenyh-jako-kompenzace-za-covid-19-splnilo-svuj-ucel--nekteri-prijemci-ale-bonus-zneužili-id13211/>

NKÚ (2023), *Výroční zpráva NKÚ*, dostupné zde: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/vyrocní-zprava-nku-cr-tizi-deficit-statniho-rozpocet-a-rostouci-tempo-zadluzovani--stat-ale-casto-verejnými-prostředky-plytva-id13100/>

Novák, Seznam Zprávy (2023), *Modrava utopila peníze z daní miliardáře Bakaly v rizikové investici*,

dostupné zde: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-firmy-modrava-utopila-penize-z-dani-miliardare-bakaly-v-rizikove-investici-227313>

OECD (2021), *R&D Tax Incentives: Austria, 2021*, dostupné zde: <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-austria.pdf>

OECD (2021), *R&D Tax Incentives: Poland*, dostupné zde: <https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-poland.pdf>

OECD (2022), *Austria's "KlimaTicket" to promote low-carbon mobility*, dostupné zde:

<https://www.oecd.org/climate-action/ipac/practices/austria-s-klimaticket-to-promote-low-carbon-mobility-408c8de9/>

OECD (2022), *Financing SMEs and Entrepreneurs 2022*, dostupné zde:

<https://www.oecd.org/cfe/financing-smes-and-entrepreneurs-23065265.htm>

OECD (2023), *Gross domestic spending on R&D*, dostupné zde: <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>

OECD (2023), *Tax on property (indicator)*, doi: 10.1787/213673fa-en (Accessed on 09 August 2023), dostupné zde: <https://data.oecd.org/tax/tax-on-property.htm>

OECD (2023), *Tax wedge (indicator)*, doi: 10.1787/cea9eba3-en, dostupné zde: <https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm>

OECD (2023), *The energy crisis calls for accelerating structural reforms*, dostupné zde:

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9642a3f5-en/index.html?itemId=/content/publication/9642a3f5-en&csp=eeeea2d08cb0dc9a1a5384db35e146f0&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e1401-b476ff930e>

Ohrn (2019), *The effect of tax incentives on US manufacturing: Evidence from state accelerated depreciation policies*. *Journal of Public Economics*, 180, 104084.

Pukalovič, Podnikajte (2020), *Kto je mikrodaňovník a aké bude mať výhody od roku 2021?*, dostupné zde: <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/mikrodanovnik-vyhody-2021>

PWC (2023), *Corporate - Tax credits and incentives*, dostupné zde:

<https://taxsummaries.pwc.com/austria/corporate/tax-credits-and-incentives>

PWC (2023), *Individual - Taxes on personal income*, dostupné zde:

<https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/taxes-on-personal-income>

Rahandusministeerium (2020), *Review of achieving National Reform programme ESTONIA 2020 goals in 2011-2019*, dostupné zde: https://commission.europa.eu/system/files/2020-05/2020-european-semester-national-reform-programme-estonia-annex_en.pdf

Rahandusministeerium (2023), *Program stability 2023*, dostupné zde:

https://commission.europa.eu/document/download/de051868-7b91-4707-afc3-05b5af04e3de_et?filename=Stability%20programme%202023_Estonia_et.pdf

Redakce Hlídače státu, Hlídač Státu (2022), *Cenové analýzy Hlídače státu: unikátní nástroj pro stát i dodavatele*, dostupné zde: [Viz zde: https://texty.hlidacstatu.cz/cenove-analyzy-hlidace-statu-unikatni-nastroj-pro-stat-i-dodavatele/](https://texty.hlidacstatu.cz/cenove-analyzy-hlidace-statu-unikatni-nastroj-pro-stat-i-dodavatele/)

Reuters (2021), *Austria adopts carbon pricing in tax overhaul*, dostupné zde:

<https://www.reuters.com/business/energy/austrian-coalition-overhauls-tax-system-sets-co2-pricing-2021-10-03/>

Reuters (2023), *Germany says its borrowing rose in 2022 due to pandemic, Ukraine war*, dostupné zde: <https://www.reuters.com/markets/europe/germany-says-its-borrowing-rose-2022-due-pandemic-ukraine-war-2023-01-12/>

SFŽP ČR (2023). *O Modernizačním fondu*, dostupné zde: <https://www.sfzp.cz/o-modernizacnim-fondu/>

Schnaubert (2016), *Možnosti řešení velkého počtu malých obcí v ČR*, bakalářská práce, dostupné zde: https://is.muni.cz/th/jsvkl/Schnaubert_Jan_Diplomova_prace.pdf

Starfos (2023), *Prozkoumejte svět českého výzkumu*, dostupné zde: <https://starfos.tacr.cz/cs>

Startup Estonia (2023), *The first quarter of 2023 for the Estonian startup sector*, dostupné zde: <https://startupestonia.ee/blog/the-first-quarter-of-2023-for-the-estonian-startup-sector>

State of European tech (2021), *stateofeuropeantech21*, dostupné zde: <https://2021.stateofeuropeantech.com>

Statista (2023), *Austria: Budget balance between 2018 to 2028 in relation to GDP*, dostupné zde: <https://www.statista.com/statistics/388379/austria-budget-balance-in-relation-to-gdp/>

Szarowská a Žůrková (2017), *VEŘEJNÉ VÝDAJE NA VÝZKUM A VÝVOJ A JEJICH VZTAH S EKONOMICKÝM RŮSTEM V ČESKU, DÁNSKU A SLOVENSKU*. Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration, 24(39).

Šeligová (2016), *The effects of R&D intensity and tax incentives on firms growth of PIGS countries*. European Financial and Accounting Journal, 11(2), 53-67.

TAČR (2022). *INKA 3: Výsledky 3. kola mapování inovačních kapacit*, dostupné zde: <https://www.tacr.cz/inka-3-vysledky-3-kola-mapovani-inovacnich-kapacit/>

ÚZK (2023), *Veřejný dálkový přístup k datům RÚIAN*, dostupné zde: <https://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/obce>

VALLÉE, COHEN-SETTON A BUHL (2021), *Germany's Debt Brake and Europe's Fiscal Stance after COVID-19*, dostupné zde: <https://dgap.org/en/research/publications/germanys-debt-brake-and-europes-fiscal-stance-after-covid-19>

versinetic (2023), *Incentives for Electric Vehicles and Charging – EU*, dostupné zde: <https://www.versinetic.com/news-blog/ev-charging-and-electric-car-incentives-eu/>

VISIONOFHUMANITY (2023), *Overall GPI Score*, dostupné zde: <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

Vláda ČR (2023), *ČR dnes Evropské komisi předložila aktualizaci Národního plánu obnovy*, dostupné zde: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/cr-dnes-evropske-komisi-predlozila-aktualizaci-narodniho-planu-obnovy-206825/>

Volf, Novinky (2022), *Dostavba dálnice D4 se státu neprodrazí*, dostupné zde: <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-dostavba-dalnice-d4-se-statu-neprodrazi-40397424>

Wyrwa, RSM (2023), *Prototype tax relief*, dostupné zde: <https://www.rsm.global/poland/en/service/tax-advisory/tax-reliefs/prototype-tax-relief>

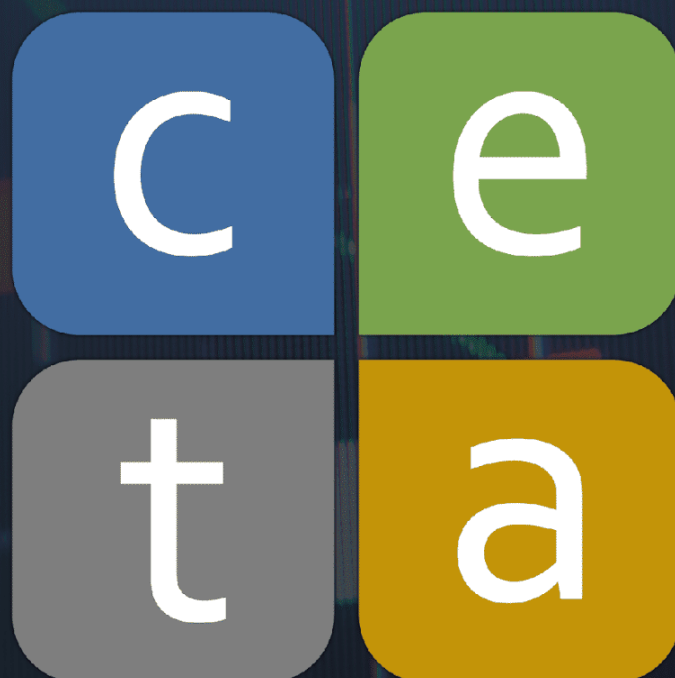
Wyrwa, RSM (2023), *Robotization tax relief*, dostupné zde: <https://www.rsm.global/poland/en/service/tax-advisory/tax-reliefs/robotization-tax-relief>

Zarowská (2017), *Does public R&D expenditure matter for economic growth? GMM approach*. Journal of International Studies (2071-8330), 10(2).

Zimmermann a Aarup, Politico (2023), *The critical raw materials you need to know*, dostupné zde: <https://www.politico.eu/article/critical-raw-materials-act-europe-guide/>

Zuntých, iDnes (2022), *Obce odmítají slučování, mají špatnou zkušenost s přerozdělováním peněz*, dostupné zde: https://www.idnes.cz/olomouc/zpravy/obce-slučovani-vesnice-navrh-vlada.A221209_696067_olomouc-zpravy_dmk

CETA-Centrum ekonomických a tržních analýz, z. ú.

Jungmannova 26/15
110 00 Praha 1
(+420) 272 048 488
info@eceta.cz
www.eceta.cz